

Jaarverslag 2016

NV Schadeverzekering

Metaal en Technische Bedrijfstakken

Inhoud

Personalia per 31 december 2016	4
Kerncijfers	5
Verslag van de Raad van Commissarissen	8
Verslag van de directie	11
Jaarrekening	28
Balans per 31 december	28
Winst- en verliesrekening	30
Kasstroomoverzicht	32
Algemene toelichting	34
Risicoparagraaf	48
Toelichting op de balans per 31 december	60
Niet uit de balans blijvende verplichtingen.....	74
Toelichting op de winst- en verliesrekening	75
Gebeurtenissen na balansdatum	82
Overige gegevens	84
Statutaire bepalingen	84
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant.....	86
Nadere informatie bestuursleden	92

Personalia per 31 december 2016

Raad van Commissarissen

A.L. van Dalen
drs. ing. A.L.A. van Gelder, voorzitter
drs. I. van Hoek AAG
drs. G.E. van de Kuilen
C. Offerman RA
A. van der Veen MMO

Directie

drs. E. Ooms AAG
drs. P.N. Schrage

Audit- en Risicocommissie

A.L. van Dalen
drs. G.E. van de Kuilen
C. Offerman RA

Aandeelhouder

Stichting Administratiekantoor Schadeverzekering Metaal en Technische Bedrijfstakken is de aandeelhouder van NV schade. Deze heeft alle certificaten van aandelen uitgegeven aan de Stichting Pensioenfonds Metaal en Techniek.

Administrateur

Mn Services N.V.

Accountant

Ernst & Young Accountants LLP

Kerncijfers 2012 - 2016

x 1.000 euro	2016	2015	2014	2013	2012
Resultaat	86.787	11.499	9.747	-551	-9.098
Premie					
Gefactureerde premies exclusief herverzekering	54.106	54.403	42.674	24.782	16.858
Herverzekerde deel	38.405	0	0	0	0
Gefactureerde premies	92.511	54.403	42.674	24.782	16.858
Overige premies	-370	-176	6.572	11.869	23.348
Totaal premiebaten¹	92.141	54.227	49.246	36.651	40.206
Uitkeringen					
WAO-hiaat	19.826	21.464	22.680	23.919	25.177
WIA-producten	20.724	16.623	12.498	7.499	3.684
Totaal geboekte schaden¹	40.550	38.087	35.178	31.418	28.861
Eigen vermogen					
Weerstandsvermogen	226.310	139.523	128.024	118.277	118.828
Statutaire reserve	0	0	0	0	0
Aanwezig vermogen	226.310	139.523	128.024	118.277	118.828
Vereist weerstandsvermogen (SCR)	119.491	97.049	101.197	103.582	108.329
Normsovabiliteit (2010-2013 gewenst weerstandsvermogen)	179.237	145.574	151.796	127.404	129.995
SCR ratio²	189%	144%	127%	nvt	nvt

¹ De premie en uitkeringen tot en met 2015 zijn na aftrek van het deel voor rekening van de coassuradeuren. Vanaf 2016 is er geen sprake meer van coassurantie waardoor de premie (38.405 duizend euro) en uitkeringen WIA (304 duizend euro) stijgen.

² De SCR-ratio stijgt fors van 144% naar 189% door de sterke stijging van het eigen vermogen als gevolg van de herijking van de grondslagen en assumpties van de technische voorzieningen. De overgang van prudente naar best estimate grondslagen in 2016 heeft plaatsgevonden zonder aanpassing van de grenzen bij eenzelfde risicohouding. De SCR-ratio 2016 is derhalve niet vergelijkbaar met die van 2015 en 2014.

	2016	2015	2014	2013	2012
Technische voorziening					
Voor te betalen schaden WIA	468.169	485.598	463.206	393.259	245.957
Voor te betalen schaden WAO	270.604	285.229	317.586	311.398	340.902
Voor niet-verdiende premies en lopende risico's WIA	2.234	0	1.014	3.145	2.027
Totaal technische voorzieningen (netto)	741.007	770.827	781.806	707.802	588.886
Herverzekeringsdeel					
Voor te betalen schaden	106.313	0	0	0	0
Voor niet-verdiende premies en lopende risico's	2.059	0	0	0	0
Totaal inclusief herverzekeringsdeel³	849.379	770.827	781.806	707.802	588.886
Gemiddelde Swap rate	0,571%	1,019%	0,820%	2,210%	1,586%

³ Vanaf 2016 is sprake van herverzekering. De presentatie van deze post is in 2016 aangepast. De technische voorziening voor rekening van de herverzekeraars is op de balans opgenomen onder overige schulden. Tot en met 2015 was er sprake van coassurantie. Tot en met 2015 is er derhalve geen herverzekerd deel van de technische voorziening vermeld.

	2016	2015	2014	2013	2012
Rendementen					
WAO-portefeuille	5,5%	0,8%	9,2%	-4,9%	5,9%
WIA-portefeuille	6,5%	-0,1%	11,5%	-1,8%	7,3%
Verzekerden					
Werkgevers:					
WIA-werknemersverzekering*	31.177	32.303	32.307	32.382	32.957
WGA-basis	4.529	4.371	4.548	4.717	4.937
WIA-excedent	777	603	507	443	240
WIA-excedent Top	82	36	33	34	22
Werknemers:					
WIA-werknemersverzekering*	343.329	341.220	338.590	342.097	352.148
WGA-basis	40.026	40.605	41.296	42.000	43.877
WIA-excedent	6.332	4.808	4.913	2.906	1.964
WIA-excedent Top	229	179	205	123	100
Klantwaardering					
Werknemers	7,6	7,6	7,7	7,1	6,7
Werkgevers	7,5	7,7	7,3	7,0	6,7
Klantloyaliteit					
Werknemers	87%	87%	89%	89%	80%
Werkgevers	87%	82%	83%	81%	65%

* Tot en met 2015 bestond dit product uit WIA-bodem en WGA-hiaat.

Verslag van de Raad van Commissarissen

Aan de Aandeelhouders,

Wij hebben het genoegen u de door de directie opgestelde jaarrekening over 2016 aan te bieden. In overeenstemming met artikel 22 van de statuten is de jaarrekening gecontroleerd door de externe accountant.

De controleverklaring van Ernst & Young Accountants LLP is bij dit verslag gevoegd.

Wij stellen u voor om de jaarrekening 2016 goed te keuren. Deze goedkeuring strekt tot decharge van de directie voor het in het jaar 2016 gevoerde beleid en tot decharge van de Raad van Commissarissen voor het in 2016 uitgeoefende toezicht.

Belangrijkste ontwikkelingen 2016

Het jaar 2016 is financieel gezien een uitstekend jaar. Het resultaat nam toe met 76,7 miljoen euro. Het effect van de herziene grondslagen en assumpties van de technische voorzieningen heeft in belangrijke mate bijgedragen aan dit resultaat.

De financiële kwartaalverslaggeving inclusief toelichtingen zijn kwalitatief sterk verbeterd.

Met de nieuwe dashboard reporting zijn de kerncijfers overzichtelijk in kaart gebracht en geeft de toezichthouder in één oogopslag een goed beeld van de status van de onderneming.

NV schade zag zich gesteld voor strengere eisen vanuit de wet & regelgeving (onder andere Solvency II) voor verzekeraars. De RvC heeft dit onderwerp diverse malen geagendeerd in de vergaderingen in 2016. Ten gevolge hiervan heeft de organisatie zich versterkt met een aantal extra specialisten op gebied van actuariaat, controlling, internal audit en customer engagement.

De RvC heeft deze ontwikkelingen op de voet gevolgd en frequent overleg hierover gehad met de directie. In 2016 stond de implementatie van het nieuwe Verzekeringssysteem BaNCS bij uitvoerder MN ieder kwartaal op de agenda van de RvC. Daarnaast volgde de Raad de voortgang op de door de directie van NV schade geformuleerde strategische doelstellingen. De RvC heeft de problemen met de invoering van BaNCS zowel vanuit een operationeel oogpunt als vanuit een strategisch perspectief gevolgd. De RvC heeft helaas moeten vaststellen dat ten gevolge van substantiële vertragingen bij haar uitvoerder MN de directie van NV schade zeer veel aandacht heeft moeten schenken aan operationele problemen bij deze implementatie.

Door de implementatie van het nieuwe verzekeringssysteem BaNCS, heeft NV schade niet de mogelijkheid gehad om over het tweede kwartaal en het derde kwartaal van 2016 reguliere rapportages over de WIA-portefeuille aan de RvC en DNB leveren. De directie heeft noodscenario's uitgewerkt om bij het niet tijdig kunnen aanleveren van rapportagedata via BaNCS, toch betrouwbare rapportages op te kunnen leveren langs andere weg. Het noodscenario is in het vierde kwartaal van 2016 succesvol toegepast.

Bij het strategisch perspectief gold voor de RvC het scherp analyseren van de belangen van alle stakeholders op de langere termijn. Sociale partners spelen daarbij een belangrijke rol als aandeelhouders en opdrachtgevers bij zowel NV schade als MN. Vanuit de gewenste klantoriëntatie heeft de nagenoeg stilgelegde ontwikkeling van het innovatief klantbedieningsconcept voor fikse vertraging gezorgd.

In 2016 heeft de RvC veel aandacht besteed aan het verder optimaliseren van een beheerste en integere bedrijfsvoering, de kwartaalverslaggeving en verdere professionalisering van het bestuurlijk proces. In het kader van Solvency II is voor het opvolgen van alle bevindingen en aanbevelingen uit de rapportages van de accountant (AUP, opmerkingen bij jaarverslag), de actuariële sleutelfunctionaris (actuariële rapport), de certificerende actuaire (rapport jaarverslag) en de internal auditor (audit op Solvency II, pillar 2) is een projectplan geschreven.

Daarnaast zijn in dit kader het klantenbeleid ontwikkeld en is de laatste hand gelegd aan het preventie – en re-integratiebeleid en het rapportagebeleid.

De RvC heeft, zoals ieder jaar, de risicobereidheid van NV schade opnieuw vastgesteld.

Samenstelling RvC

De vacature, ontstaan door het vertrek van de heer Bruggeman, is in 2016 vervuld. DNB heeft in september 2016 ingestemd met de benoeming van de heer drs. G.E. van de Kuilen als lid van Raad van Commissarissen en als voorzitter van de Audit- en Risicocommissie. De voordrachts- en benoemingsprocedure is geheel verlopen volgens de nieuwe regels die de RvC daarvoor in 2015 heeft opgesteld. Daarin wordt groot belang gehecht aan het aanwezig zijn van de vereiste competenties en van complementariteit in kennis en vaardigheden binnen de RvC. Mevrouw Van Hoek en de heer Offerman zijn eind 2016 herbenoemd voor een tweede termijn van drie jaar.

Versterking kennis RvC

In het kader van de permanente educatie van de Raad van Commissarissen is begin 2016 een programma voor RvC leden vastgesteld. De kennissessies zijn erop gericht het behouden dan wel verkrijgen van de kennis en vaardigheden die noodzakelijk zijn om als commissaris te kunnen (blijven) functioneren. De volgende thema's zijn aan de orde geweest in 2016: Nieuwe Corporate Governance Code, Risicomanagement, Solvency II aan de hand van bevindingen op de Day One rapportage, de ORSA 2016, IT-landschap bij MN, Klantenbeleid, Preventie en re-integratiebeleid en het communicatieplan voor de stakeholders. Door dergelijke sessies verdiept de Raad zich in actuele onderwerpen maar ook in het reilen en zeilen bij NV schade.

Gedurende de verslagperiode hebben de leden van de Raad zich verder bekwaamd in governance aspecten, deels door cursussen, seminars, symposia en bijeenkomsten van externe bureaus (accountants, advocaten) te volgen alsmede academische nascholingsbijeenkomsten.

Ook in 2016 heeft de RvC haar functioneren geëvalueerd. In deze evaluatie kwamen de volgende punten aan bod: het functioneren van de Raad, de huidige samenwerking tussen de Raad en de directie en de individuele en bestuurlijke effectiviteit van zowel de leden van de Raad als de leden van de directie. De conclusie van de evaluatie was dat de Raad van Commissarissen over het algemeen goed functioneert en dat de professionaliteit is toegenomen. Aandachtspunt voor de RvC zijn het stakeholdermanagement en de informatievoorziening naar de RvC.

De remuneratiecommissie is viermaal bijeen geweest, waarvan tweemaal met een directielid. Met elk directielid zijn functionering/beoordelingsgesprekken gehouden en zijn de doelstellingen van 2016 geëvalueerd. Deze gesprekken zijn vastgelegd in verslagen.

Vergaderingen Raad van Commissarissen en Audit- en Risicocommissie

In 2016 zijn 4 vergaderingen gehouden. Deze zijn bijgewoond door vrijwel alle leden van de Raad en de directie van NV schade. Daarnaast is de RvC een extra keer bijeengekomen met de directie om te spreken over de realisatie van de strategie van NV schade in het licht van de operationele problemen bij MN. De Audit- en Risicocommissie van de Raad van Commissarissen is zes keer bij elkaar geweest. Bij deze vergaderingen waren ook de directie, de interne auditor en de compliance- en risicomanager aanwezig. De actuariële sleutelfunctionaris is aanwezig bij de vergaderingen van de Audit- en Risicocommissie als er rapporten van hem besproken worden. Daarnaast is tevens de externe accountant aanwezig in de vergadering waarin de jaarstukken worden behandeld.

De Audit- en Risicocommissie heeft zich met name gebogen over de volgende onderwerpen: de financiële resultaten, Solvency II, het Voorzieningenbeleid, de IT-problematiek en de kwaliteit van de kwartaalrapportages.

De Raad van Commissarissen spreekt haar waardering uit over de inzet van de directie en de goede samenwerking in het afgelopen jaar. De vergaderingen verliepen in een constructieve sfeer, waarbij ook moeilijke dossiers op een open en transparante wijze zijn besproken.

Den Haag, 18 mei 2017
Raad van Commissarissen:

A.L. van Dalen
drs. ing. A.L.A. van Gelder, voorzitter
drs. I. van Hoek AAG
drs. G.E. van de Kuilen
C. Offerman RA
A. van der Veen MMO

Verslag van de directie

1. Algemene informatie

1.1 Juridische structuur

NV schade is statutair gevestigd te 's-Gravenhage. Stichting Administratiekantoor Schadeverzekering Metaal en Technische Bedrijfstakken is de aandeelhouder van NV schade. Deze heeft alle certificaten van aandelen uitgegeven aan de Stichting Pensioenfonds Metaal en Techniek.

1.2 Bestuurlijke structuur

NV schade heeft een directie, bestaande uit twee leden, die belast is met het besturen van NV schade. De directie van NV schade legt verantwoording af aan de Raad van Commissarissen (RvC) en aan de Algemene vergadering van Aandeelhouders (AvA). De RvC heeft als taak om toezicht te houden op het gevoerde beleid van de directie en op de algemene gang van zaken binnen NV schade en staat de directie met raad terzijde. De RvC heeft een tweetal commissies ingesteld: een Audit- en Risicocommissie en een Remuneratie- en Werving- & Selectiecommissie die functioneren onder de verantwoordelijkheid van de RvC. Alle leden van de Audit- en Risicocommissie zijn onafhankelijk van NV schade. Over bepaalde zaken aangaande de vennootschap besluit de AvA. Daarnaast dient de AvA goedkeuring te verlenen ten aanzien van verschillende directiebesluiten.

De directie wordt ondersteund door een directiesecretaris en een office manager. In de eerste lijn is de business controller belast met de financiële- en operationale controlactiviteiten. Tweede lijns monitoring vindt plaats door de risico- en compliance manager.

NV schade kent daarnaast vier sleutelfuncties: de actuariële functie, de risicomanagement functie, de compliance functie en de interne audit functie. Voor elk van de vier sleutelfuncties zijn charters opgesteld. De charters omvatten een beschrijving van de taken en verantwoordelijkheden die verbonden zijn met de sleutelfuncties. Voor elk van de sleutelfuncties geldt dat zij onafhankelijk opereren en directe toegang hebben tot de directie, de RvC en de Audit- en Risicocommissie. De actuariële functie, risicomanagement functie en compliance functie rapporteren direct aan de directie. Hun rapportages worden ook aangeboden aan de RvC en de Audit- en Risicocommissie. Tot slot hebben deze sleutelfuncties ook een escalatie mogelijkheid naar de RvC en de Audit- en Risicocommissie. De interne audit functie is gepositioneerd onder de verantwoordelijkheid van de directie en rapporteert direct aan hen. De rapportages van de interne audit functie worden daarnaast ook gedeeld met de Audit- en Risicocommissie.

1.3 Beloningsbeleid

NV schade voert een zorgvuldig en beheerst beloningsbeleid dat in lijn is met haar strategie en risicobereidheid, doelstellingen en waarden en waarbij rekening wordt gehouden met de lange termijn belangen van NV schade en het maatschappelijk draagvlak. De RvC neemt dit uitgangspunt in acht bij de invulling van de bezoldiging van de directie. De directieleden ontvangen voor hun werkzaamheden een bezoldiging van NV schade, die wat betreft de hoogte en structuur zodanig is, dat gekwalificeerde en deskundige bestuurders kunnen worden aangetrokken en behouden. De directie ontvangt geen variabele beloning. De RvC ziet daarnaast toe op het door de directie voor de medewerkers van NV schade te voeren beloningsbeleid.

De leden van de RvC ontvangen een vaste beloning voor hun werkzaamheden. De grootte van deze beloning wordt vastgesteld door de AvA. Het betreft een passende vergoeding in relatie tot het tijdsbeslag van de werkzaamheden van de leden van de RvC die onafhankelijk is van de behaalde jaarwinst van NV schade.

2. Een verzekeraar met hart voor de klant

NV schade is een verzekeraar van en voor haar klanten. Vanaf haar ontstaan in 1993 heeft bij NV schade het belang van haar klanten, de werknemers en werkgevers in de metaal en techniek en de automotieve branche, voorop gestaan. De vertegenwoordigers van onze klanten, de werkgeversorganisaties en de vakbonden, zijn de oprichters en aandeelhouders van NV schade. Zij zijn zeer betrokken bij de dagelijkse bedrijfsvoering en beslissen mee over alle belangrijke aspecten van de dienstverlening. De verzekeringsproducten zijn samen met hen op maat van de sector ontwikkeld en hebben een uitstekende dekking en een concurrerende prijsstelling.

Klantgerichtheid is in alle facetten van de bedrijfsvoering verankerd. Samen met onze medewerkers besteden wij veel tijd en aandacht om de klant zo goed mogelijk van dienst te zijn. Er is de afgelopen jaren veel geïnvesteerd in klantgemak en begrijpelijke en vindbare klantcommunicatie. De polisvoorwaarden worden -waar mogelijk- soepel toegepast. Wij luisteren naar onze klanten, hechten aan een persoonlijke en betrokken dienstverlening en toetsen voortdurend de behoeftes en wensen van onze klanten. Jaarlijks vragen wij meer dan 1.200 klanten wat zij vinden van onze verzekeringsproducten en onze dienstverlening. Klachten nemen wij uiterst serieus. Door deze feedback zijn wij in staat onze dienstverlening voortdurend verder te verbeteren. We zijn steeds op zoek om onze klanten beter, gemakkelijker en goedkoper te helpen.

Klanttevredenheid staat dan ook vanzelfsprekend centraal in de missie, visie, kernwaarden en strategie van NV schade voor de jaren 2015-2017. De ambitie van NV schade is om eind 2017 wat betreft klanttevredenheid tot de drie beste arbeidsongeschiktheidsverzekeraars van Nederland te behoren. In 2016 was sprake van een -hopelijk tijdelijke- stilstand in de ontwikkeling van de klanttevredenheid als gevolg van moeilijkheden bij de invoering van het nieuwe verzekeringssysteem BaNCS. Deze slokte alle beschikbare capaciteit op. De klanttevredenheid liet in het tweede en derde kwartaal een terugval zien. Gelukkig herstelde deze zich in het vierde kwartaal. Gemiddeld gaven werknemers NV schade in het verslagjaar een 7,6, werkgevers een 7,5. Bij werkgevers kreeg vooral het inzendportaal een lage klanttevredenheid.

Als gevolg van de perikelen met BaNCS kwam ook de invoering van de in 2015 ontwikkelde digitale klantcontactstrategie nauwelijks van de grond. Nu het grootste deel van de problemen lijkt opgelost, is een voorzichtig begin met de implementatie ervan gemaakt.

Door realisatie van deze klantcontactstrategie verwacht de directie in 2017 de klanttevredenheid verder te kunnen verhogen door vooral het klantgemak te vergroten en nog meer in te zetten op proactieve dienstverlening. Klanten geven aan in sommige situaties nog relatief veel moeite te moeten doen om zaken te kunnen regelen. Vooral in de digitale dienstverlening (website, digitale facturatie, selfservices, inzendportaal, social customer services) en in de klantbediening over de verschillende kanalen heen (callcenter, email, post, website) valt nog veel winst te behalen. De klanttevredenheid moet daardoor een nieuwe impuls krijgen en voor zowel werkgevers als werknemers boven de 8 uitkomen.

3. Steun en toeverlaat bij arbeidsongeschiktheid

Langdurige arbeidsongeschiktheid is voor de meeste mensen een “ver-van-mijn-bedshow”. Dat overkomt mij niet, is over het algemeen de gedachte. Arbeidsongeschiktheidsverzekeringen spreken dan ook niet echt tot de verbeelding. Men kijkt er niet echt naar om, een enkele uitzondering daargelaten. Onze verzekerde werknemers gedragen zich wat dat betreft niet anders. Als men gezond is van lijf en leden en met plezier aan het werk is, maakt men zich nergens druk over. De post die wij geregeld toesturen over onze verzekeringen wordt nauwelijks gelezen en verdwijnt in het beste geval in een ordner in de kast. We krijgen daarover weinig vragen. Werknemers gaan ervan uit dat hun werkgever het goed zal hebben geregeld, al dan niet via de cao.

Toch komt langdurige arbeidsongeschiktheid veel meer voor dan men denkt. In de metaal en techniek en automotieve branche wordt zo'n 1 op de 10 werknemers tijdens zijn arbeidzaam leven langdurig geheel of gedeeltelijk arbeidsongeschikt.

Langdurig arbeidsongeschikt worden is voor mensen een hard gelag. Het verandert hun (arbeidzame) leven vaak ingrijpend. Naast de zorg om de eigen gezondheid maakt het hun erg onzeker over de toekomst. Wat kan ik nog wel, wat kan ik niet meer? Wat zijn mijn kansen om weer aan het werk te komen? Hoe moet het verder met de financiën? Aan het werk blijven is belangrijk voor het gevoel van eigenwaarde, maar als dat niet meer (volledig) kan, is het accepteren van beperkingen essentieel om het leven weer op de rails te krijgen.

Allerlei soms bureaucratische, afstandelijke instanties gaan zich met hen bemoeien. Veel arbeidsongeschikten kennen hun rechten en plichten niet en kunnen het proces wat daarbij hoort niet overzien. Ze zien door de bomen het bos niet meer.

Ook de werkgever hecht in eerste instantie aan de producten en dienstverlening van NV schade weinig belang. De werkgever let bij de oplossingen met name op kosten, gemak en begrijpelijkheid (veelal pakketoplossingen). In grotere organisaties is er vaker sprake van (enige) kennis op het gebied van verzuim en arbeidsongeschiktheid en zal er eerder ook behoefte zijn aan maatwerk. Een kleine werkgever heeft veel minder vaak te maken met arbeidsongeschiktheid (op zijn hoogst eens in de zoveel jaar), terwijl grotere werkgevers regelmatig met langdurige ziekte en arbeidsongeschiktheid worden geconfronteerd. Alhoewel ziekteverzuim bij alle ondernemingen speelt, is de impact (financieel, continuïteit onderneming) veel groter bij de kleinere bedrijven. Doordat de kleinere werkgever veelal nauwelijks kennis heeft over langdurige arbeidsongeschiktheid en ook hij geconfronteerd wordt met een veelheid aan verplichtingen en instanties, raakt ook hij vaak het spoor bijster.

NV schade wil bij langdurige arbeidsongeschiktheid een steun en toeverlaat zijn voor werknemer en werkgever. We hebben daarom de afgelopen jaren veel geïnvesteerd in een persoonlijke, empathische dienstverlening. In 2011 is NV schade gestart met de AO-adviseurs, waar werknemers en werkgevers persoonlijk advies kunnen inwinnen en ondersteund worden bij allerlei vragen over arbeidsongeschiktheid, o.a. bij het aanvragen van uitkeringen. In 2013 heeft NV schade samen met de werkgevers- en werknemersorganisaties in de automotieve branche het initiatief genomen voor de oprichting van Mensmobiel. Werkgevers en werknemers worden via een website en persoonlijk advies wegwijs gemaakt als zij vragen hebben over verzuim en arbeidsongeschiktheid. Beide initiatieven blijken in de klantbehoefte te voorzien en worden gewaardeerd door onze klanten met een 8,5.

4. NV schade helpt mensen weer hun draai te vinden in hun (arbeidzaam) leven

NV schade besteedt veel tijd en energie om mensen die arbeidsongeschikt zijn weer op weg te helpen. Jaarlijks begeleiden de casemanagers re-integratie van NV schade vanaf het derde jaar van arbeidsongeschiktheid enkele honderden uitkeringsgerechtigden in hun zoektocht naar nieuw perspectief te vinden. Het gaat er daarbij om de afstand tot de arbeidsmarkt zo veel mogelijk te verkleinen. Dat kan resulteren in betaald werk maar, als het niet anders kan, ook in onbetaald werk. De begeleiding bestaat uit een arbeidsdeskundig onderzoek naar de mogelijkheden op passend werk en, als dat kansrijk is, een re-integratietraject op maat. Verder kan er een aanvraag ondersteund worden voor een herkeuring bij UWV, als blijkt dat mensen duurzaam volledig arbeidsongeschikt zijn.

In 2016 heeft NV schade samen met het Pensioenfonds voor de Metaal en Techniek (PMT) afspraken gemaakt voor een grootschalig re-integratieproject voor (gedeeltelijk) arbeidsongeschikten in de bedrijfstak. Het project heeft een looptijd van drie jaar. Alle gedeeltelijk arbeidsongeschikten in de sector worden benaderd voor begeleiding en ondersteuning bij re-integratie. Het doel is om 300-350 mensen terug te leiden naar betaald werk. Partijen steken in het project gezamenlijk een bedrag van ruim 9 miljoen euro.

De initiatieven met brancheverzekeraars om al in de eerste twee jaar van arbeidsongeschiktheid werkgevers en werknemers te ondersteunen, zijn in 2016 voortgezet.

In 2016 heeft NV schade het initiatief genomen tot de oprichting van een community voor arbeidsongeschikten. Doel is dat arbeidsongeschikten hun ervaringen kunnen delen met lotgenoten en daarmee hun voordeel kunnen doen. De eerste resultaten van de pilot zijn bemoedigend op klantproces. Arbeidsongeschikten zijn erg blij met het initiatief en werken zelf mee aan de realisatie.

In 2016 vonden 50 mensen dankzij de begeleiding van NV schade weer werk, waarvan 24 betaald. Daarnaast vonden er 33 herkeuringen plaats door het UWV. Dertig mensen kwamen in de IVA terecht, 3 werden <35 procent arbeidsongeschikt verklaard. In totaal bespaarde NV schade in 2016 door deze inspanningen een bedrag van 4,1 miljoen euro op de voorziening. Klanten waardeerden de re-integratiedienstverlening in 2016 met gemiddeld een 7,9.

5. Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen

NV schade omarmt de principes van Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen. Binnen onze bedrijfsvoering houden we rekening met de 3 P's: People, Planet en Profit.

People: in ons bedrijf staat de mens in het middelpunt. Wij zijn er voor de werknemers en werkgevers in de metaal en techniek en automotive branche. Zij vormen ons bestaansrecht. Hart voor onze klant is onze belangrijkste kernwaarde en daar proberen we zo goed mogelijk invulling aan te geven. Met goede verzekeringen, met extra diensten op het gebied van preventie en re-integratie en met een persoonlijke, empathische service proberen we bij arbeidsongeschiktheid en het voorkomen daarvan een steun en toeverlaat te zijn voor onze klanten. En hen -waar mogelijk- (weer) op weg te helpen. En we zijn er voor onze medewerkers. Medewerkertevredenheid is voor ons een groot goed. Zonder tevreden medewerkers ook geen tevreden klanten. We laten onze medewerkers, of zij nu bij NV schade zelf of bij onze uitvoerder MN in dienst zijn, geregeld merken hoezeer wij hun bevlogenheid en betrokkenheid op prijs stellen.

Planet: Als verzekeraar opereren wij in een sector die vanuit haar kernactiviteiten een beperkte milieubelasting teweegbrengt. Met verantwoord ondernemen zijn de te behalen winsten op het gebied van de zogenaamde carbon footprint beperkt. Dit neemt echter niet weg dat wij -en onze uitvoerder MN- onze omgeving zo min mogelijk willen belasten. Wij gebruiken daarom alleen papier met het FSC-label (Forest Stewardship Council). De grondstof voor ons papier is hierdoor altijd afkomstig uit verantwoord beheerde bossen. Verder wordt voor onze diensten gebruik gemaakt van een energiezuinig en op groene stroom draaiend datacenter en is de CO2-footprint in kaart gebracht. Onze huisvesting is door diverse energiezuinige en waterbesparende aanpassingen voorzien van een B-label, hetgeen de meest duurzame kwalificatie is voor bestaande bouw.

Profit: NV schade kent geen winstoogmerk. De premiegelden die overblijven na aftrek van de uitkeringen en bedrijfskosten vloeien terug naar de werkgevers en werknemers in de vorm van premiekorting en/of of een verbeterde dienstverlening. In de afgelopen tien jaar is op deze wijze een ruime 500 miljoen euro teruggegeven aan de sector.

6. Beheersing van de bedrijfsvoering

6.1 Inleiding

Het verzekeringsvak bestaat vooral uit het afdekken en beheersen van risico's. Voor een verzekeraar als NV schade zijn dat er veel. Zonder uitputtend te willen zijn laten we hier de belangrijkste risico's de revue passeren.

1. Om te beginnen gaat het bij een arbeidsongeschiktheidsverzekeraar om het afdekken van de zogenaamde *verzekeringstechnische risico's* als het arbeidsongeschiktheidsrisico en in combinatie vaak ook het werkloosheidsrisico dat onze verzekerden lopen. Deze risico's schommelen van jaar tot jaar en daar hoort bij het treffen van de schadevoorziening rekening mee te worden gehouden.
2. Een tweede belangrijke risicocategorie vormen de zogenaamde *marktrisico's*. Dat zijn de risico's die verbonden zijn aan het beleggen op de financiële markten. Te denken valt aan o.a. schommelingen in de rente, in de inflatie, in de koersen van aandelen, obligaties en valuta.
Als verzekeraar houdt NV schade voorzieningen aan voor het doen van uitkeringen voor een lange reeks van jaren. Arbeidsongeschiktheid is vaak een langdurige kwestie. Gemiddeld loopt een uitkering meer dan 10 jaar. In sommige gevallen ook 20, 30 en een enkele keer zelfs 40 jaar. Deze voorzieningen belegt NV schade met als doel rendement te behalen. Met dit rendement kan het eigen vermogen worden versterkt, kunnen de premies laag worden gehouden en de uitkeringen zoveel mogelijk waardevast worden gemaakt. Door te beleggen loopt NV schade echter ook risico's. Deze moeten beheerst worden o.a. door afhankelijk van de ontwikkeling op de financiële markten te beleggen in meer of minder risicovolle beleggingscategorieën. Het inflatierisico voor de uitkeringen heeft NV schade afgedekt tot maximaal 2 procent door dit te reserveren via de premie. Daardoor is de waardevastheid van de uitkeringen minder afhankelijk geworden van het rendement op de beleggingen. Dat is pas boven de 2 procent per jaar het geval.
3. Een derde belangrijke risicocategorie wordt gevormd door de *operationele risico's*. Dat zijn risico's die verbonden zijn aan de uitvoering van de verzekerings- en beleggingsadministratie. Te denken valt aan o.a. de risico's verbonden aan IT- en betalingssystemen, het acceptatiebeleid (risico van "brandende" huizen), het juist vaststellen van premies en uitkeringen, het tijdig betalen van uitkeringen. Een groot aantal activiteiten wordt uitgevoerd door MN (uitbestedingsrisico). Afspraken met MN zijn vastgelegd in contracten en zijn verder uitgewerkt in Service Level Agreements (SLA's). De SLA's met MN zijn in het afgelopen jaar verder aangescherpt.
4. Een laatste belangrijke risicocategorie wordt gevormd door de *strategische risico's*. Te denken valt aan de financiële risico's die een verzekeraar loopt bij het ontwikkelen van nieuwe producten en diensten en bij het aanboren van nieuwe markten als gevolg van een groeistrategie.

Al deze risico's moet NV schade beheersen, wil zij nu en in de toekomst aan haar verplichtingen aan haar verzekerden kunnen voldoen en de continuïteit van de onderneming kunnen waarborgen.

Het risicobeheersingssysteem van NV schade is als volgt ingericht.

6.2 Risicoprofiel, risicostrategie en organisatie

NV schade kent in vergelijking met andere verzekeraars een beperkt risicoprofiel. NV schade heeft geen winstoogmerk, ervaart daardoor geen druk van aandeelhouders en kent geen groeistrategie waarmee aanzienlijke strategische en financiële risico's worden gelopen. De producten beperken zich tot aanvullende arbeidsongeschiktheidsverzekeringen en de afzetmarkt is beperkt tot de metaal en techniek en de automotive branche en is relatief homogeen qua verzekeringsrisico. NV schade wil alleen dat waar zij voor is opgericht goed en naar tevredenheid van haar klanten doen: het aanbieden van goede arbeidsongeschiktheidsverzekeringen in combinatie met extra diensten op het gebied van preventie en re-integratie.

Het risicobeheersingssysteem van NV schade is ondersteunend hieraan en heeft als doel de organisatie in staat te stellen:

- Risico's te identificeren die de realisatie van de (strategische) doelstellingen bedreigen
- Het samenstellen van een afgewogen geheel van beheersmaatregelen
- Het continue monitoren van de risico's. Bij optreden van een risico het zoeken naar de achterliggende oorzaken, het observeren van mogelijke veranderingen daarin en het nemen van de juiste beheersmaatregelen.

Om deze doelen te realiseren gaat NV schade uit van het 'three lines of defense' model voor de beheersing van risico's. De verantwoordelijkheid voor het opzetten en de werking van het stelsel van beheersmaatregelen is belegd bij het management in de eerste lijn.

De tweede lijn bestaat uit de compliance, risk en actuariële functies. Samen zijn zij verantwoordelijk voor het stimuleren en uitdragen van een gezond risicobeheer door de hele organisatie, het verstrekken van richtlijnen, methoden en technieken, het ondersteunen van de eerste lijn, en het signaleren en bewaken. De derde lijn bestaat uit de interne auditfunctie die verantwoordelijk is voor het toetsen van de opzet, bestaan en werking van de risicobeheersorganisatie. Deze derde lijn opereert onafhankelijk. De functionarissen in de tweede en derde lijn zijn bevoegd om rechtstreeks, dus zonder instemming van de directie, te escaleren en informatie te verstrekken aan de RvC.

6.3 Risicobereidheidsraamwerk (risk appetite)

Het risicobereidheidsraamwerk van NV schade stelt vast welke risico's zij als de verzekeraar wenst te accepteren, beheersen, overdragen of beëindigen gegeven haar strategie en kapitaalbeleid. Hierbij staat het klantbelang centraal en is nader uitgewerkt in:

1. Risicovoorkeuren (preferences): kwalitatieve uitspraken van de directie die leidend zijn bij de selectie van risico's
2. Risicotoleranties (tolerances): kwantitatieve uitspraken van de directie die leidend zijn bij de selectie van risico's
3. Risicolimieten (limits): kwantitatieve grenzen die dienen om specifieke risicovolle activiteiten op operationeel niveau te beperken, zodat deze binnen de risicotoleranties blijven.

Ad 1 Risicovoorkeuren

(Kwalitatief); prioriteit wordt gegeven aan risico's die onderstaande kwalitatieve doelstellingen bedreigen:

De volgende risicovoorkeuren gelden voor NV schade:

1. NV schade wil altijd solvabel zijn en aan haar verplichtingen kunnen voldoen
2. NV schade wil een verzekeraar zijn met hart voor de klant
3. NV schade wil alleen risico's verzekeren die betrekking hebben op arbeidsongeschiktheid en wil de schadelast minimaliseren die hieruit kan voortvloeien
4. NV schade wil een verzekeraar zijn met een goede reputatie
5. NV schade wil producten en diensten aanbieden met een goede prijs/kwaliteitverhouding.

Ad 2 Risicotoleranties

Bij bovenstaande risicovoorkeuren gelden de volgende risicotoleranties:

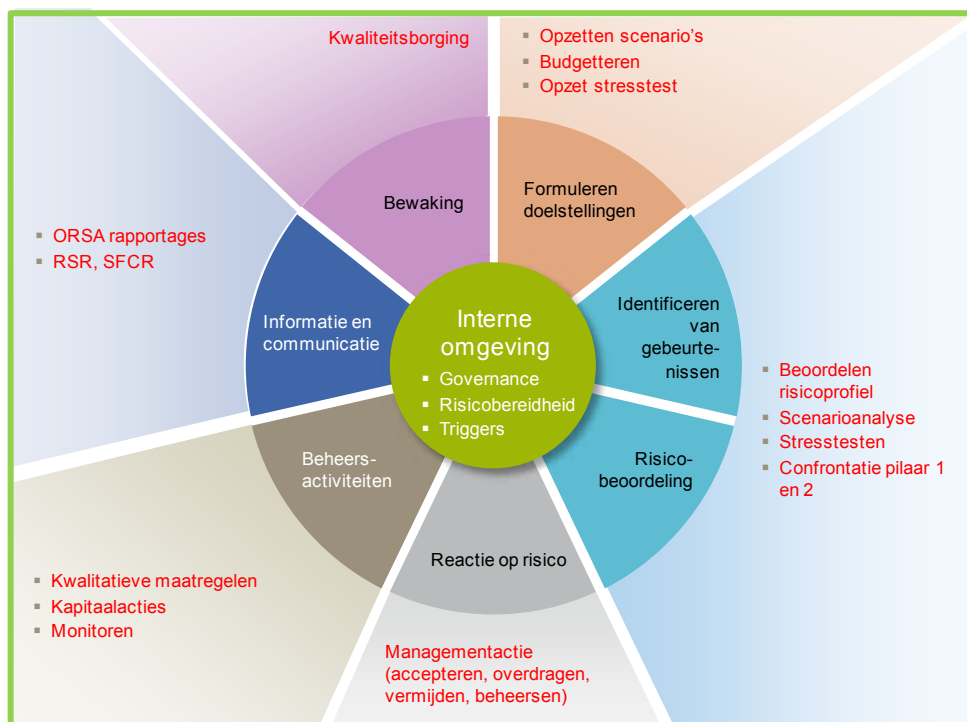
Bij 1.	<ul style="list-style-type: none">a) NV schade streeft door middel van een prudent premie- en kapitaalbeleid naar een solvabiliteitspositie waarbij de SCR-ratio zich bevindt tussen de 150% en 200%.b) De (initiële) beleggingsportefeuille is zodanig samengesteld dat de kans dat de Solvency Capital Requirement ratio zich in enig jaar binnen een vijfjaars periode kleiner dan 100% wordt, minder dan 2% bedraagt.
Bij 2.	<ul style="list-style-type: none">a) NV schade wil het keurmerk klantgericht verzekeren behouden.b) NV schade wil een klanttevredenheidscijfer van ten minste een 7.c) NV schade wil een klantloyaliteit van tenminste 75%.d) NV schade wil voor klantcommunicatie en -informatie minimaal een cijfer 3 scoren op de 7 onderdelen van de dashboardmodule klantcontact verzekeraars AFM 2012.
Bij 3.	<ul style="list-style-type: none">a) Selectie aan de poort door:<ul style="list-style-type: none">- alleen arbeidsongeschiktheidsverzekeringen aan te bieden in de MT en automotievebranche;- bovendien voor de WGA uitstapverzekering alleen schone en kleine bedrijven te accepteren.b) Alle uitkeringsgerechtigden in de WGA-uitstapverzekering worden aangemeld voor een re-integratie traject en/of voor een herkeuring door UWV.
Bij 4.	<ul style="list-style-type: none">a) NV schade wil maatschappelijk verantwoord ondernemen.
Bij 5.	<ul style="list-style-type: none">a) NV schade wil een kostendekkend premieniveau hanteren dat concurrerend is met andere verzekeraars in de sector (top 3).b) NV schade wil een verzekeringsdekking hanteren die concurrerend is met andere verzekeraars in de sector (top 3).c) NV schade wil haar uitkeringen jaarlijks verhogen met de cao-loonstijging in de sector. Tot 2% verhoging is deze gegarandeerd. Boven 2% is deze afhankelijk van de financiële positie van NV schade, zulks ter beoordeling van de directie.

Ad 3 Risicolimieten

Bij bovenstaande risicotoleranties zijn risicolimieten op operationeel niveau gemaakt waarover periodiek wordt gerapporteerd.

6.4 Risicobeleid

NV schade heeft beleid ontwikkeld om de gestelde risicobeheersingsdoelen te realiseren. De ORSA (Own Risk and Solvency Assessment) maakt onderdeel uit van de cyclus.

Figuur 1: (risico) managementcyclus

In het beleid staat geformuleerd dat (minimaal) jaarlijks de risicobereidheid wordt geëvalueerd en vastgesteld evenals de strategie en doelstellingen.

Jaarlijks voert NV schade een ORSA uit. De ORSA is bedoeld om vast te stellen dat de NV schade beschikt over solide, doeltreffende en alomvattende strategieën en procedures aan de hand waarvan NV schade doorlopend nagaat hoe de aanwezige solvabiliteitsmarge zich verhoudt tot de korte- en lange termijnrisico's waaraan zij blootstaat of zou kunnen blootstaan. Als voorbereiding op de ORSA worden de risico's die een negatieve invloed kunnen hebben op het behalen van de doelstellingen geïdentificeerd, beoordeeld en indien nodig worden extra beheersmaatregelen getroffen. De restructurering wordt gekwantificeerd.

De ORSA is dan ook niet enkel een jaarlijks proces. NV schade besteedt voortdurend aandacht aan de uitgangspunten en verwachtingen van het gekozen beleid tegen de achtergrond van de wijzigingen die zich dienaangaande hebben voorgedaan of zich op korte termijn zullen voordoen.

NV schade monitort haar financiële positie en belangrijkste risico's op frequente basis (waarbij de uitkomsten en inzichten van de ORSA uiteraard worden betrokken). Zo wordt de SCR (Solvency Capital Requirement) standaard ieder kwartaal berekend en eventueel tussentijds indien omstandigheden zich voordoen die daartoe aanleiding geven. Daarnaast wordt er wekelijks een SCR-schatting gemaakt. Ook wordt ieder kwartaal nauwgezet gekeken of de aanwezige solvabiliteit in orde is in verhouding tot de SCR en de door NV schade vastgestelde normsolvabiliteit.

De geïdentificeerde risico's alsmede de beheersmaatregelen worden vastgelegd in een risicoregister. De belangrijkste risico's worden gemonitord en over de beheersing daarvan wordt gerapporteerd.

6.5 Beheersingsproblemen in het verslagjaar

In 2016 is NV schade bij de invoering van het nieuwe verzekeringssysteem BaNCS per 1 april geconfronteerd met aanzienlijke problemen binnen BaNCS zelf en in de aansluiting van BaNCS op de ICT-keten van MN (middleware). De voorziene hypercareperiode, die gebruikelijk is bij dit soort transitie, werd ruim overschreden. Dit leidde tot problemen in de klantbediening en de reporting. Het gevolg was dat de directie zeer intensief overleg heeft moeten voeren met de uitvoerder om de problemen op te lossen. Gelukkig beperkte de problematiek zich tot de uitvoering van de WIA, omdat de WAO-administratie pas in 2017 zal worden overgezet. In de claimafhandeling en klantcommunicatie van de WIA moest een tijdlang geïmproviseerd worden. De klantwaardering liep hierdoor terug. In de rapportages over het tweede kwartaal en het derde kwartaal moest volstaan worden met schattingen en voor het jaarwerk over 2016 moest gewerkt worden met een noodplan om tot betrouwbare gegevens te kunnen komen. Structurele oplossingen van de gerezen problemen zijn in het eerste halfjaar van 2017 voorzien.

In het verslagjaar heeft de directie veel inspanning getroost om de bedrijfsvoering van NV schade Solvency-proof te krijgen. Opmerkingen en aanbevelingen van de actuariële sleutelfunctionaris, de interne auditor en de accountant bij de Day-1-rapportages zijn in een project opgepakt. Medio 2017 zullen naar verwachting de laatste omissies zijn ingevuld.

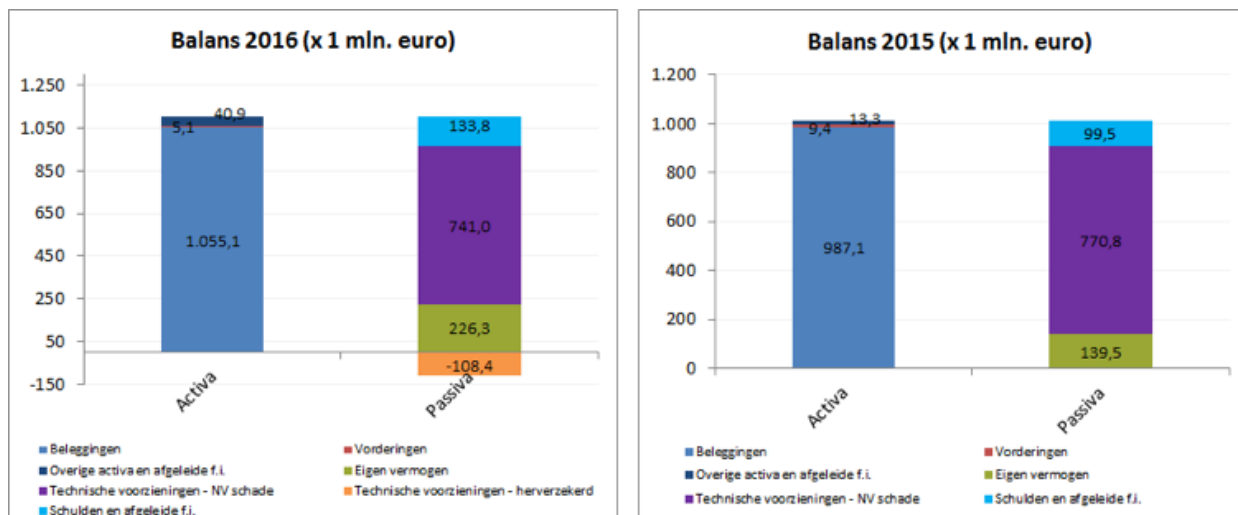
7. Financiële positie en resultaten

Kerncijfers (x 1 mln. euro)	2016	2015
Eigen vermogen	226,3	139,5
SCR conform Solvency II	119,5	97,0
Solvabiliteitsratio (EV/SCR)	189%	144%
Normsolvabiliteit	179,2	145,6
Statutaire reservegrens	239,0	194,1
Premiebaten	92,1	54,2
Uitkeringen	40,6	38,1
Resultaat	86,8	11,5

Het balanstotaal bedraagt ultimo 2016 1,1 miljard euro (2015: 1,0 miljard). Het eigen vermogen nam in 2016 sterk toe tot 226,3 miljoen euro mede als gevolg van goede beleggingsresultaten en de herijking van de grondslagen en de assumpties van de technische voorzieningen. De SCR is in 2016 ook sterk gestegen ten opzichte van 2015. Onze SCR-ratio voldoet met 189 procent per ultimo 2016 ruimschoots aan onze doelstelling van een SCR-ratio van tussen de 150 procent en 200 procent.

Balans NV schade

Schematisch kan de balans van NV schade op hoofdlijnen uitgesplitst worden zoals onderstaand weergegeven¹.

NV schade verwerkt de overeenkomsten die zij met herverzekeraars heeft gesloten inzake Construct III sinds 2016 als herverzekeringsovereenkomsten. Per ultimo 2015 werden deze overeenkomsten nog als coassurantie in de jaarrekening verwerkt. Deze gewijzigde verwerkingswijze is ook terug te zien in bovenstaande balansoverzichten. Per ultimo 2016 wordt het herverzekerde deel van de technische voorzieningen ook op de balans getoond.

De activa van NV schade bestaan vrijwel volledig uit beleggingen. Daarnaast heeft NV schade vorderingen en overige activa en afgeleide financiële instrumenten op de activazijde van de balans opgenomen. De overige activa bestaan grotendeels uit liquide middelen.

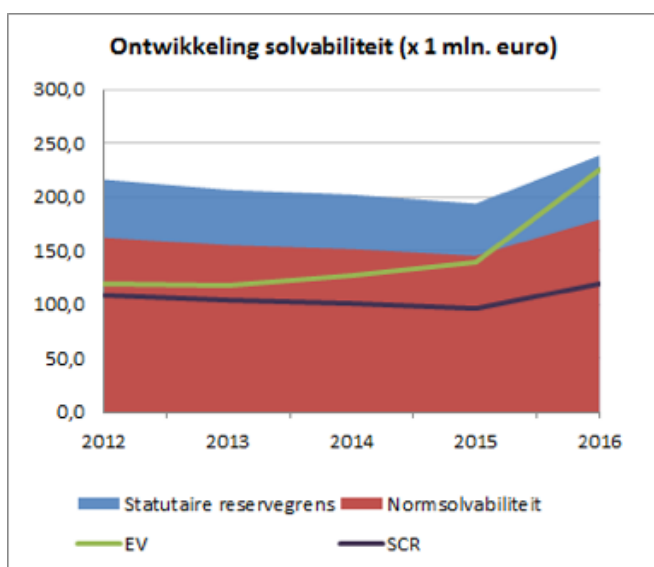
Aan de passiva zijde wordt het overgrote deel gevormd door de technische voorzieningen. Per ultimo 2016 bedroegen de bruto technische voorzieningen (inclusief 'voorziening premietekort') 849,4 miljoen euro. Hiervan komt 741,0 miljoen euro voor rekening van NV schade en 108,4 miljoen euro voor rekening van de herverzekeraars. Ten opzichte van ultimo 2015 is het deel van de technische voorzieningen dat voor rekening komt van NV schade gedaald met 29,8 miljoen euro. Hieraan liggen verschillende factoren ten grondslag. Zo heeft er in 2016 een herijking van de grondslagen en de assumpties van de technische voorzieningen plaatsgevonden. Naar aanleiding hiervan is een bedrag van circa 49,7 miljoen euro aan voorzieningen vrijgevallen. De gedaalde marktrente heeft geresulteerd in een stijging van de technische voorzieningen voor rekening van NV schade met 32,1 miljoen euro. Tot slot was de aangroei van nieuwe verplichtingen in 2016 circa 12,3 miljoen euro lager is dan het totaal aan verstrekte uitkeringen.

Aan de meest recente herverzekeringsovereenkomst, die betrekking heeft op de periode vanaf 2014, is naast de verzekeringsjaren 2014 en 2015 nu ook een aandeel toegevoegd voor het jaar 2016. Als gevolg van deze toevoeging is het herverzekerde deel van de technische voorzieningen in 2016 gestegen.

¹ Naast genoemde posten maken ook de posten 'overige vorderingen' en 'overig schulden' onderdeel uit van de balans. Deze posten zijn dermate beperkt dat zij niet zichtbaar zijn in deze opstelling.

Eigen vermogen

Het eigen vermogen van NV schade bedroeg per ultimo 2016 226,3 miljoen euro. Een stijging van 86,8 miljoen euro ten opzichte van 2015. Waar eind 2015 het eigen vermogen nog 6,1 miljoen euro onder de nagestreefde normsolvabiliteit lag, is die grens inmiddels ruim gepasseerd. Het eigen vermogen lag ultimo 2016 nog 12,7 miljoen euro onder de statutaire reservegrens. Het eigen vermogen van NV schade bestaat bijna volledig uit het saldo van resultaten dat wordt toegevoegd (of onttrokken) aan de Algemene reserve. Daarnaast is 5,7 miljoen euro in de vorm van het maatschappelijk en geplaatste aandelenkapitaal aanwezig. Aangezien alle geplaatste aandelen reeds volledig zijn volgestort bestaan er voor de aandeelhouder en certificaathouder geen enkele toekomstige financiële verplichtingen.

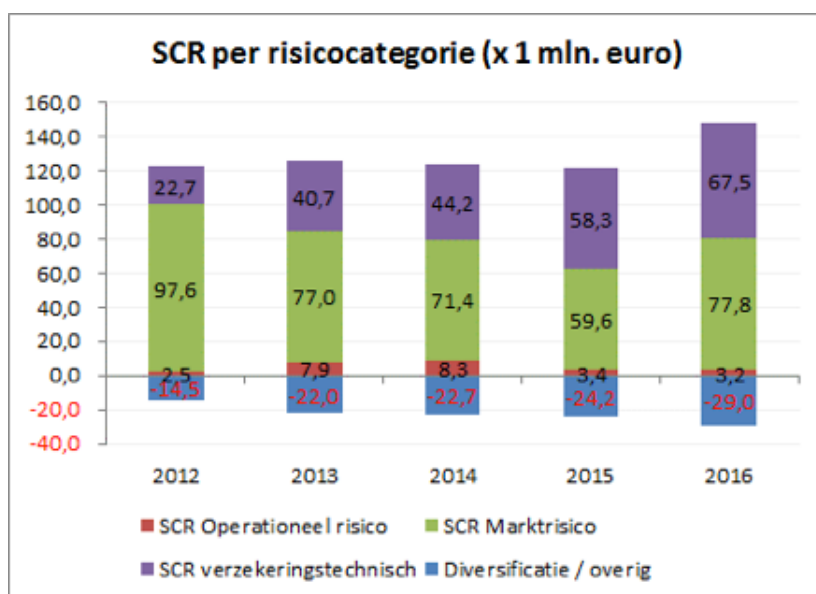

Vanaf 1 januari 2016 is de Solvabiliteit II Richtlijn (Solvency II) in werking getreden. Onder Solvency II dienen verzekeraars een eigen vermogen te hebben dat gelijk of hoger is dan de SCR² (Solvency Capital Requirement). NV schade ijkt reeds vanaf 2012 haar solvabiliteitspositie aan de SCR, en in al die jaren lag het eigen vermogen van NV schade ook altijd boven die grens. Naast de SCR heeft NV schade in haar Kapitaalbeleid ook een normsolvabiliteit en statutaire reservegrens gedefinieerd die beide afhankelijk zijn van de SCR. De normsolvabiliteit betreft de door NV schade gewenste solvabiliteit (en is dus een interne norm). De statutaire reservegrens ligt nog boven de normsolvabiliteit. Indien het eigen vermogen van NV schade de statutaire reservegrens overschrijdt, wordt een statutaire reserve gevormd die door NV schade aangewend kan worden na goedkeuring van haar Algemene Vergadering van Aandeelhouders.

² De SCR komt overeen met het niveau van kapitaal waarmee een verzekeraar, gezien zijn totale risicoprofiel, over een tijdshorizon van een jaar met een hoge zekerheidsmaat (99,5 procent) over voldoende middelen beschikt om ook op lange termijn aan zijn verplichtingen te voldoen

SCR

De interne solvabiliteitsnorm van NV schade wordt afgeleid van de SCR op basis van de standaardformule zoals voorgeschreven door Europese Commissie in de Gedelegeerde Verordening (EU) 2015/35 DNB. In onderstaande grafiek wordt de SCR uitgesplitst naar verschillende risicocategorieën.

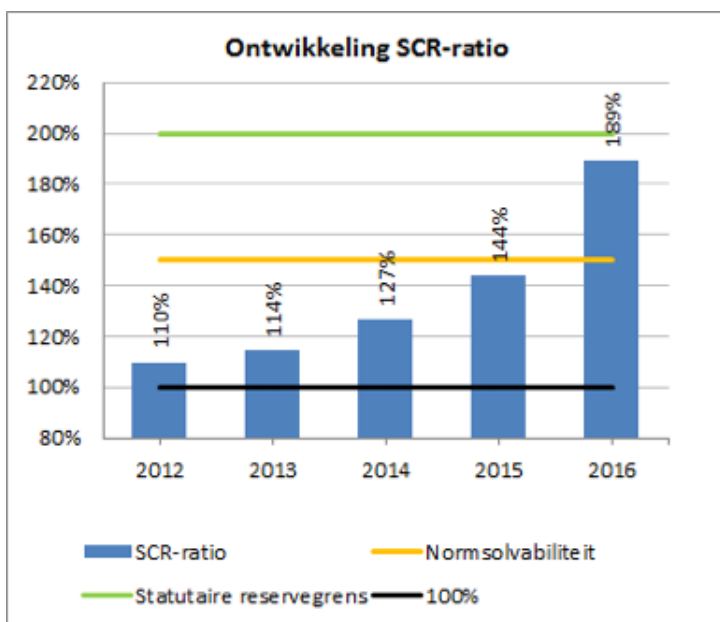
Ultimo 2016 bedroeg de SCR van NV schade 119,5 miljoen euro (ultimo 2015: 97,0 miljoen euro). De stijging ten opzichte van ultimo 2015 wordt met name gedreven door een stijging van de marktrisico's, als gevolg van de wijzigingen in de beleggingsportefeuilles van NV schade. Daarnaast is ook het kapitaalvereiste voor verzekeringstechnische risico's gestegen ten opzichte van ultimo 2015, van 58,3 miljoen euro naar 67,5 miljoen euro. Deze stijging wordt met name veroorzaakt doordat NV schade in de loop van 2016 de grondslagen en assumpties voor het berekenen van de technische voorziening en de aannames voor de berekening van de SCR heeft herijkt. Na diversificatie-effecten resteert op totaal bufferniveau een stijging van de SCR met 22,5 miljoen euro ten opzichte van ultimo 2015.

Een uitgebreidere toelichting en een kwantificering van de (deel)risico's is terug te vinden in de Risicoparagraaf in de jaarrekening.

Per ultimo 2016 bedroeg onze SCR-ratio 189 procent, waarmee deze boven het vereiste volgens Solvency II ligt, maar ook ruim boven de door NV schade minimaal nagestreefde normsolvabiliteit van 150 procent.

De zeer sterke stijging van de SCR-ratio van 144 procent (2015) naar 189 procent (2016) als gevolg van de sterke stijging van het eigen vermogen is het gevolg van de herijking van de grondslagen en de assumpties van de technische voorzieningen. De overgang van prudente naar best estimate grondslagen heeft plaatsgevonden zonder aanpassing van de grenzen bij eenzelfde risicohouding. De huidige SCR-ratio is derhalve op dit moment niet vergelijkbaar met die van 2015. Onder het vernieuwde kapitaalbeheer, dat in 2017 haar beslag krijgt, zullen ook de huidige grenzen worden herijkt.

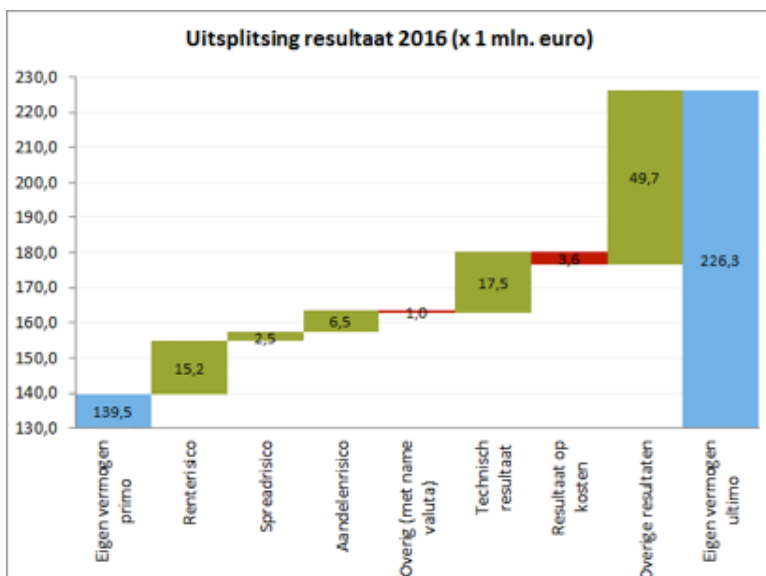
Daarnaast zijn de SCR-ratio's tot en met 2015 bepaald op basis van Solvency II gelijkende grondslagen. Sinds 2016 zijn de opgenomen solvabiliteitsvereisten gebaseerd op Solvency II grondslagen. Hierdoor zijn de ratio-cijfers van voorgaande verslagjaren niet vergelijkbaar met de huidige solvabiliteitsratio.

Sinds 2012 laat de SCR-ratio een stijgende trend zien. De afgelopen jaren (2014, 2015 en 2016) wordt de stijging in de SCR-ratio vooral veroorzaakt door een toename van ons eigen vermogen. In 2013 is dit hoofdzakelijk veroorzaakt doordat het verminderen van de risico's in onze beleggingsportefeuille een verlagend effect op de aan te houden kapitaalbuffers heeft gehad.

Resultaten

NV schade heeft over 2016 een positief resultaat behaald van 86,8 miljoen euro (2015: 11,5 miljoen euro positief).

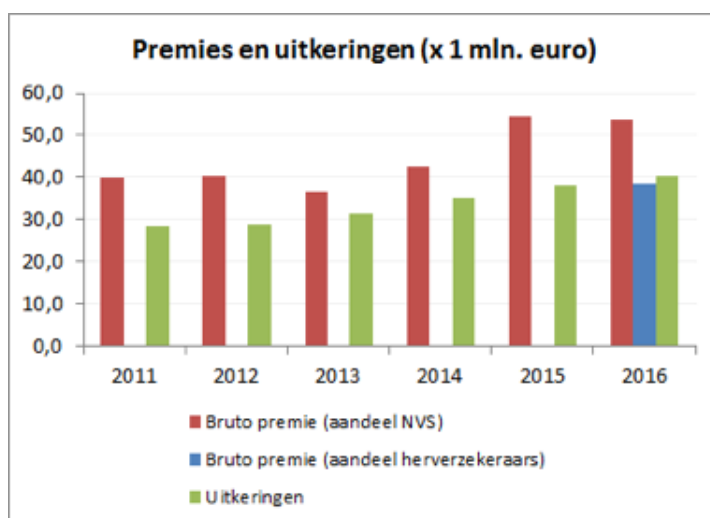
Het resultaat over 2016 kan uitgesplitst worden in beleggingsresultaten en verzekeringstechnische resultaten. Met name de verzekeringstechnische resultaten hebben sterk bijgedragen aan het positieve resultaat. Het grootste deel daarvan, 49,7 miljoen euro (in bovenstaande tabel onderdeel van de post 'overige resultaten') komt voor rekening van een vrijval aan technische voorzieningen als gevolg van de herijking van de grondslagen en de assumpties van de technische voorzieningen.

Daarnaast heeft ook het technische resultaat met circa 17,5 miljoen euro positief bijgedragen aan het resultaat. Hiervan ziet circa 5,9 miljoen euro op Construct III, en circa 11,6 miljoen euro op de overige portefeuilles.

Naast de verzekeringstechnische resultaten hebben ook de beleggingsresultaten in 2016 positief bijgedragen aan het resultaat. De gestegen marktrente in 2016 heeft, doordat het renterisico niet volledig is afgedekt, geresulteerd in een positief resultaat op onder andere rente en spread van circa 15,2 miljoen euro. Daarnaast was 2016 over het algemeen ook een gunstig jaar voor onze beleggingsportefeuilles. De aandelenportefeuille heeft met circa 6,5 miljoen euro positief bijgedragen aan het resultaat en afnemende spreads op obligaties hebben voor circa 2,5 miljoen euro positief bijgedragen. De overige beleggingsresultaten (met name valutarisico) droegen in 2016 met circa 1,0 miljoen euro negatief bij aan het resultaat. Het relatief beperkte resultaat op valutarisico is een gevolg van ons beleggingsbeleid om het valutarisico zoveel mogelijk af te dekken.

Het resultaat op kosten ten slotte, draagt in 2016 met 3,6 miljoen euro negatief bij aan het totale resultaat.

Premies en uitkeringen

De premiebatens van NV schade (inclusief de herverzekeringspremies) over 2016 bedragen 92,1 miljoen euro (2015: 54,2 miljoen euro). De stijging ten opzichte van 2015 wordt veroorzaakt doordat tot en met 2015 de premiebatens van NV schade exclusief het deel voor rekening van de (toen nog) coassuradeuren werd weergegeven. Vanaf 2016 is er geen sprake meer van coassurantie waardoor de totale bruto premies met 37,9 miljoen euro stijgen.

In 2016 zijn geen premiekortingen verleend. In verleden jaren was dit wel het geval (in de periode 2006 – 2014 hebben wij voor een bedrag van ruim 500 miljoen euro terug kunnen geven aan de sector in de vorm van premiekortingen). Indien het eigen vermogen de statutaire reservegrens van 200 procent overschrijdt, dan kan de Algemene Vergadering van Aandeelhouders deze statutaire reserve aanwenden door bijvoorbeeld premiekortingen toe te kennen.

In 2016 heeft NV schade in totaal voor 40,6 miljoen euro aan uitkeringen (geboekte schaden) verricht. Dat is een stijging van circa 6,5 procent ten opzichte van 2015 (38,1 miljoen euro). De aan WIA-producten gerelateerde uitkeringen stijgen sterker dan de WAO-hiaatuitkeringen dalen, waardoor het totale uitkeringenvolume stijgt.

Beleggingsresultaten

De premies die wij van onze klanten ontvangen beleggen we zodanig dat we altijd aan onze uitkeringsverplichting kunnen voldoen. We dragen zorg voor een goede balans tussen risico en rendement van de beleggingen.

Het grootste gedeelte van het vermogen wordt binnen matching portefeuilles belegd in schuldpapier van uitgevende instellingen met een hoge kredietwaardigheid. Hiermee wordt beoogd de karakteristieken van de kasstromen behorend bij de uitkeringen die volgen uit de arbeidsongeschiktheidsregeling op hoofdlijnen na te bootsen. Door de kasstromen in grote lijnen te matchen wordt de rentegevoeligheid van het resultaat sterk verminderd. Dit geldt voor zowel de middelen die bedoeld zijn om de uitkeringen vanuit de WAO- als de WIA-constructen te financieren, met inachtneming van de onzekerheid die er bestaat in de uitgaande kasstromen.

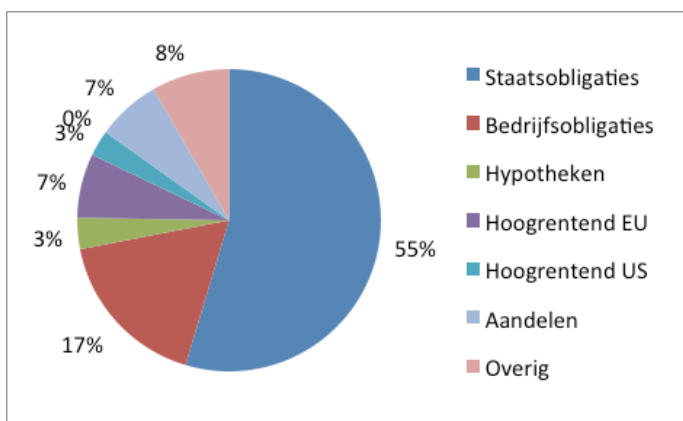
Naast bovengenoemde portefeuilles wordt een portefeuille onderscheiden en beheerd met daarin de middelen die het 'Eigen Vermogen' vormen. Deze portefeuille heeft meer een rendementskarakter, waarbij wel een bovenlimiet wordt gehanteerd op de redelijkerwijs mogelijke verliezen. Bovendien wordt deze portefeuille enigszins contrair belegd ten opzichte van de matching portefeuilles om beter bestand te zijn tegen diverse economische scenario's.

Binnen alle portefeuilles bedraagt de US dollar, Britse pond en Japanse yen afdekking strategisch 100 procent per ultimo 2016. Wij maken enkel gebruik van derivaten, ter afdekking van het valuta- en het renterisico. Het tegenpartijrisico daarbij wordt geminimaliseerd doordat wij hoge eisen stellen aan de betreffende tegenpartijen waarbij wij onder andere afspraken maken over levering van kwalitatief hoogwaardig onderpand.

Gedurende 2016 is gestart met het beleggen in een Nederlandse particuliere hypothekenportefeuille, gezien het aantrekkelijke risico-rendement profiel van deze beleggingscategorie. Per ultimo 2016 is het belang in schuldpapier van opkomende landen volledig afgebouwd als uitvloeisel van een eerdere beslissing uit 2015.

Vastrentende waarden

Ultimo 2016 bestaat circa 75 procent van de totale portefeuille uit vastrentende waarden met een hoge kredietkwaliteit (zgn. Investment Grade, inclusief hypotheken). Ten behoeve van de matching van de uitkeringen is het overgrote deel van de portefeuille belegd in euro staatsobligaties met een AAA, AA of in een enkel geval A-credit rating. Daarnaast wordt belegd in vastrentende waarden met een hoger risicoprofiel, mede met het oog op een goede diversificatie in de portefeuille. Ultimo 2016 bestond circa 14 procent van de totale portefeuille uit hoogrentende waarden. De aandelenportefeuille is op het totaal van de beleggingen relatief beperkt van omvang en bevindt zich alleen in de 'Eigen Vermogenportefeuille'. Ultimo 2016 bestaat circa 35 procent van de 'Eigen Vermogenportefeuille' (7 procent van de totale portefeuille) uit aandelen.

De onderstaande tabel geeft een samenvatting van de resultaten op de beleggingen.

2016	Rendement	Benchmark	Gewicht
Staatsobligaties	5,42%	5,42%	54,7%
Bedrijfsobligaties	5,24%	5,11%	17,3%
Hypotheken	-0,81%	-2,06%	3,3%
Hoogrentend EU	10,35%	10,21%	6,8%
Hoogrentend US	10,54%	13,88%	2,8%
Hoogrentend Opk. Landen	9,22%	9,04%	0,0%*
Aandelen	9,33%	9,00%	6,8%
Overig	20,01%	24,97%	8,3%
Totaal	6,81%	7,05%	100%

Rendementen in 2016 op hoofdcategorieën. De effecten van het afdekken van het valutarisico zijn verwerkt in het rendement.

*gewicht ultimo 2015 5,9%.

Behaalde rendementen

Het totale resultaat op de beleggingsportefeuille van NV schade kwam over 2016 uit op 59.341 duizend euro positief (2015: 2.866 duizend euro positief). Het totaal behaalde beleggingsrendement kwam voor (Opbrengst uit beleggingen: 74.126 duizend euro minus beleggingslasten 4.199 duizend euro minus niet gerealiseerd verlies op beleggingen 10.586 duizend euro) de matching portefeuilles uit op 6,63 procent. Het totaal beleggingsrendement kwam voor de Eigen Vermogen portefeuille uit op 6,13 procent.

2016	Rendement	Benchmark
Totaal behaald rendement matching portefeuilles	6,63%	6,83%
Totaal behaald rendement Eigen Vermogen portefeuille	6,13%	6,64%

8. Toekomstverwachtingen

Na de gouden jaren negentig maakt de verzekeringsmarkt het afgelopen decennium een moeilijke tijd door. De verschillende affaires in het bank- en verzekeringswezen hebben de verzekeraars een slecht imago bezorgd. Het consumentenvertrouwen in verzekeraars is laag. Tegelijkertijd staat het verdienmodel van verzekeraars sterk onder druk als gevolg van de fors toegenomen eisen die wet- en regelgeving stelt aan de verzekeringsproducten (o.a. AFM: toegevoegde waarde voor de klant) en aan de solvabiliteit van de verzekeraars (Solvency II). Ook zijn de eerste tekenen van ontwrichtende vernieuwing ("disruptive economy") in de sector merkbaar. DNB en de Commissie Verzekeraars schetsten eind 2015 een somber beeld voor de verzekeringsbranche. De overcapaciteit van levensverzekeraars zet de toekomstbestendigheid van de sector onder druk. De sector moet zich herpakken en innoveren met een productaanbod dat beter aansluit op de huidige maatschappelijke behoeftes.

Verzekeraars zijn naarstig op zoek hoe zij het consumentenvertrouwen kunnen herstellen en de winstgevendheid van hun ondernemingen kunnen verbeteren. De concurrentie op met name de inkomens- en schademarkt wordt daardoor heviger, mede doordat verzekeraars zich terugtrekken van de markt van levensverzekeringen. De urgentie voor verzekeraars om met hun dienstverlening onderscheidend te zijn neemt toe.

Naast het geslonken consumentenvertrouwen hebben verzekeraars in hun dienstverlening steeds meer rekening te houden met een consument die in het algemeen de afgelopen jaren veel kritischer, mondiger en meer self-directed is geworden. De invloed van internet doet zich hierbij gelden. Consumenten vragen en verwachten meer van bedrijven en dus ook van verzekeraars. Zo verwachten zij dat verzekeraars klantgericht zijn, een transparante en makkelijk bereikbare dienstverlening hebben die snel en vlekkeloos verloopt, er voldoende keuzemogelijkheden zijn die aansluiten op de persoonlijke situatie van de klant en dat informatie gemakkelijk en 24/7 (digitaal) toegankelijk is. Doordat klanten steeds meer mogelijkheden hebben om snel veel informatie online tot zich te nemen, zijn zij steeds beter in staat verzekeraars met elkaar te vergelijken en stellen zij ook steeds hogere eisen aan de dienstverlening van hun verzekeraar. Wat vandaag bijzonder is, is morgen gewoon. En als consumenten niet tevreden zijn over de dienstverlening, weten zij de weg naar de social media makkelijk te vinden. Vertrouwen komt te voet, maar gaat per tweet. De huidige consument verwacht van verzekeraars dat zij meer doen dan alleen financiële risico's afdekken. Uit onderzoek blijkt dat het consumentenvertrouwen in verzekeraars voor 40 procent bepaald wordt door de mate waarin de klant gemak ervaart. Voldoet of overtreft de dienstverlening de verwachtingen van de klant? Is de verzekeraar gemakkelijk toegankelijk en bereikbaar? Is de dienstverlening transparant en pro-actief? Financiële stabiliteit bepaalt 20 procent van het vertrouwen en empathie en ethiek zijn elk voor 15 procent bepalend. Opvallend is dat expertise en competenties van de verzekeraar tezamen voor slechts 10 procent bepalend zijn. Klanten verwachten dus vooral dat verzekeraars klantgemak bieden. En zij verwachten dat verzekeraars iets extra's doen door oplossingen aan te bieden voor aan verzekeringen gerelateerde problemen: ofwel van 'verzekeren tegen' naar 'verzekeren van'.

Om haar concurrentiepositie verder te versterken legt NV schade de komende jaren in haar klantenbeleid vol de nadruk op het bieden van meer gemak en extra oplossingen voor haar klanten, met name op het gebied van preventie en re-integratie. Dit willen we bereiken door een mix van offline en online diensten, van persoonlijke, empathische dienstverlening en digitale services. Wat betreft de digitale services zal een inhaalslag moeten worden gemaakt.

Daarnaast zal de beheersing van de kosten en van de bedrijfsrisico's het komende jaar de nodige tijd en aandacht vergen van de directie van NV schade.

BALANS PER 31 DECEMBER (NA RESULTAATBESTEMMING)

ACTIEF		2016 x 1.000 euro	2015 x 1.000 euro
Beleggingen (1)*			
Overige financiële beleggingen			
- Vastrentende waarden	638.137	642.293	
- Aandelen	416.988	340.218	
- Deposito's	0	4.596	
Totaal beleggingen		1.055.125	987.107
Vorderingen (2)			
- Vorderingen uit hoofde van beleggingen	257	421	
- Vorderingen uit directe verzekering op verzekeringnemers	3.396	4.135	
- Overige vorderingen	1.455	4.818	
Totaal vorderingen		5.108	9.374
Overige activa (3)			
- Materiële vaste activa	229	212	
- Liquide middelen	36.783	11.964	
Totaal overige activa		37.012	12.176
Afgeleide financiële instrumenten (4)		3.890	1.165
Totaal actief		1.101.135	1.009.822

* Het cijfer achter een balanspost verwijst naar de toelichting op de balans per 31 december.

BALANS PER 31 DECEMBER (NA RESULTAATBESTEMMING)

PASSIEF		2016 x 1.000 euro	2015 x 1.000 euro
Eigen vermogen	(5)		
- Gestort en opgevraagd kapitaal		5.672	5.672
- Algemene reserve		220.638	133.851
- Weerstandsvermogen		226.310	139.523
- Statutaire reserve		0	0
Totaal eigen vermogen		226.310	139.523
Technische voorzieningen	(6)		
<i>Voor niet-verdiende premies en lopende risico's</i>			
- Bruto		4.293	0
- Herverzekeringsdeel		-2.059	0
		2.234	0
<i>Voor te betalen schaden</i>			
- Bruto		845.086	770.827
- Herverzekeringsdeel		-106.313	0
		738.773	770.827
Voorziening voor toegezegde premiekorting	(7)	0	0
Schulden	(8)		
- Verplichtingen uit hoofde van beleggingen		3.291	1.946
- Schulden uit herverzekering		118.622	0
- Overige schulden		7.131	92.079
Totaal schulden		129.044	94.025
Afgeleide financiële instrumenten	(9)	4.774	5.447
Totaal passief		1.101.135	1.009.822

Jaarrekening

WINST- EN VERLIESREKENING

TECHNISCHE REKENING SCHADEVERZEKERING	2016 x 1.000 euro		2015 x 1.000 euro	
Verdiende premies eigen rekening (10)*				
- Bruto premies	92.141		54.227	
- Uitgaande herverzekeringspremies	-38.405		0	
		53.736		54.227
- Wijziging technische voorzieningen niet-verdiende premies en lopende risico's	-2.234		1.014	
- Aandeel herverzekeraars wijziging technische voorzieningen niet-verdiende premies en lopende risico's	-2.059		0	
		-4.293		1.014
Totaal verdiende premies eigen rekening		49.443		55.241
Toegerekende opbrengst uit beleggingen (11)		58.415		3.761
Overige technische baten eigen rekening (12)		662		607
Totaal baten		108.520		59.609
Schaden eigen rekening (13)				
- Geboekte schaden (bruto)	40.550		38.087	
- Aandeel herverzekeraars geboekte schaden	-304		0	
		40.246		38.087
- Wijziging voorzieningen voor te betalen schaden	-9.536		-9.965	
- Aandeel herverzekeraars wijziging voorzieningen voor te betalen schaden	-24.577		0	
		-34.113		-9.965
Totaal schaden eigen rekening		6.133		28.122
Toevoeging voorziening toegezegde premiekorting (14)		0		0
Bedrijfskosten (15)		16.070		12.666
Overige technische lasten eigen rekening (16)		456		692
Totaal lasten		22.659		41.480
Toerekening technisch resultaat (17)		0		-5.735
Resultaat technische rekening schadeverzekering		85.861		12.394

NIET TECHNISCHE REKENING	2016 x 1.000 euro		2015 x 1.000 euro	
Resultaat technische rekening schadeverzekering		85.861		12.394
Opbrengsten uit beleggingen (18)				
- Beleggingsbaten	18.672		19.948	
- Gerealiseerde winst op beleggingen	25.464		47.466	
		44.136		67.414
Niet-gerealiseerde winst op beleggingen (19)		29.990		28.780
Totaal baten		74.126		96.194
Beleggingslasten (20)				
- Beleggingslasten	1.987		2.142	
- Gerealiseerd verlies op beleggingen	2.212		45.072	
		4.199		47.214
Niet-gerealiseerd verlies op beleggingen (21)		10.586		46.114
Totaal lasten		14.785		93.328
Toegerekende opbrengst uit beleggingen overgeboekt naar technische rekening (11)		-58.415		-3.761
Resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening (22)		86.787		11.499
Bestemming van het resultaat				
Mutatie algemene reserve	86.787		11.499	
Mutatie herwaarderingsreserve		0		
Mutatie statutaire reserve		0		
Totaalresultaat		86.787		11.499

* Het cijfer achter een post uit de winst- en verliesrekening verwijst naar de toelichting op de winst- en verliesrekening.

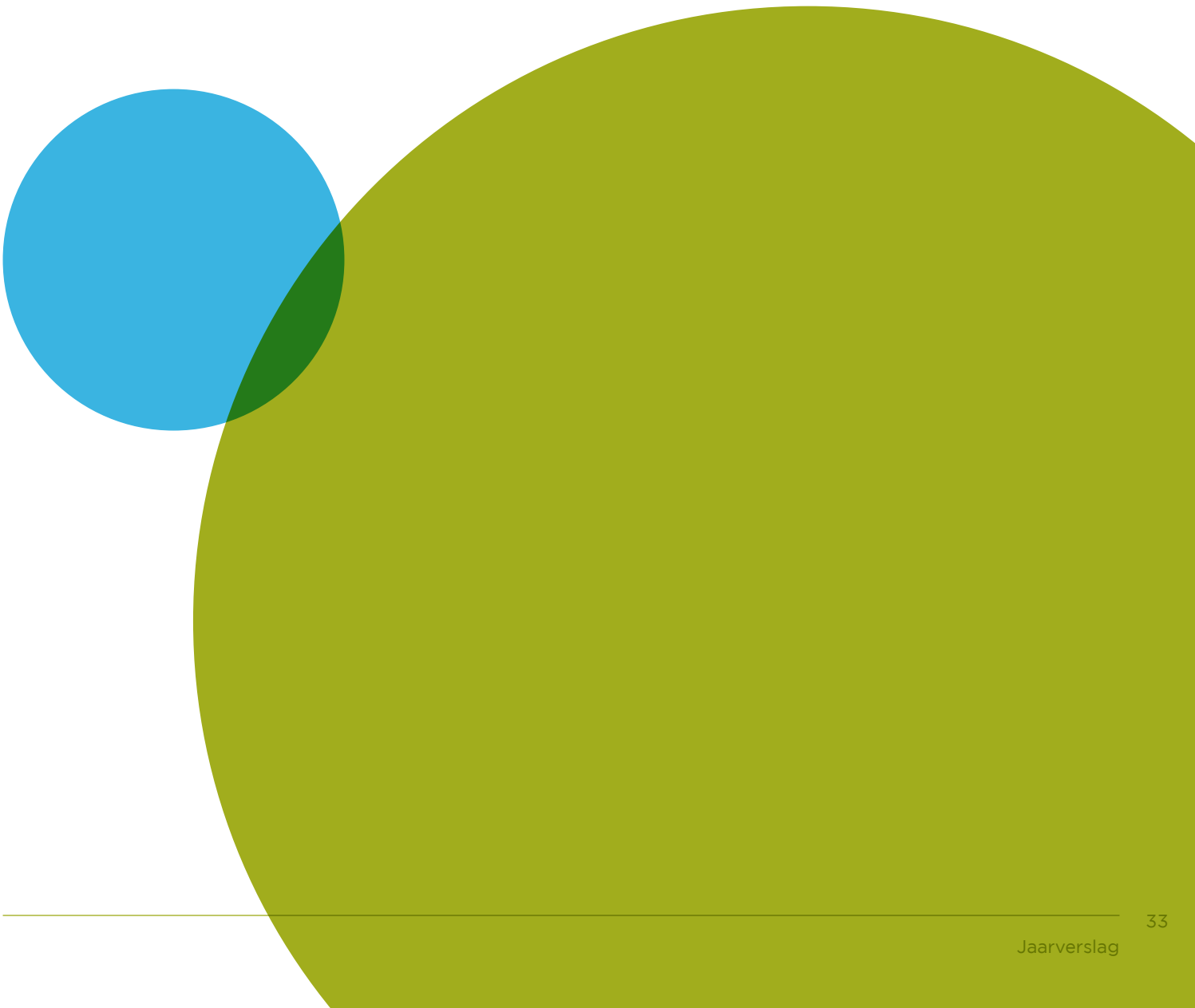
KASSTROOMOVERZICHT

	2016 x 1.000 euro		2015 x 1.000 euro	
Kasstroom uit operationele activiteiten				
Premies *	91.260		57.408	
Uitgekeerde schaden	-40.550		-37.922	
Acquisitiekosten	116		-72	
Bedrijfskosten	-12.891		-16.838	
Ontvangen rente, dividenden en huur	18.672		19.948	
Betaalde rente en andere beleggingslasten	-1.987		-2.142	
Overige mutaties **	-2.550		39.230	
Kasstroom uit operationele activiteiten		52.070		59.612
Kasstroom uit investerings- en beleggingsactiviteiten				
Verkopen en aflossingen	331.596		273.879	
Aankopen en verstrekkingen	-356.535		-318.214	
Overige mutaties	-2.312		-32.192	
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten		-27.251		-76.527
Mutatie in geldmiddelen		24.819		-16.915
Kasstroom uit financieringsactiviteiten				
Uitbetaald dividend	0		0	
Kasstroom uit financieringsactiviteiten		0		0
De mutatie in geldmiddelen bestaat uit de volgende balansposten:				
Liquide middelen	36.783		11.964	
Stand per einde boekjaar		36.783		11.964
Stand per einde vorig boekjaar		11.964		28.879
Mutatie in geldmiddelen		24.819		-16.915

* De kasstroom premies wijkt af van de premiebatens door toe- en afname van de premievorderingen in het boekjaar. Vanaf 2016 is de premie hoger doordat er geen sprake meer is van coassurantie.

** De post overige mutaties bij operationele activiteiten is in 2015 inclusief 50 procent van de netto premiebatens, de geboekte schaden en beleggingsresultaten in verband met WIA construct 2 en 3, die voor rekening komen van de coassuradeuren. Vanaf 2016 is er sprake van herverzekering zodat het herverzekerde deel van deze stromen (50 procent) is verantwoord bij de desbetreffende post. De resultaatafrekening met de herverzekeraars loopt via "overige mutaties".

*** De post overige mutaties bij investerings- en beleggingsactiviteiten bestaat uit vorderingen en verplichtingen aan afgeleide financiële instrumenten en vorderingen en verplichtingen uit hoofde van beleggingen.

Algemene Toelichting

Algemeen

Activiteit

N.V. Schadeverzekering Metaal en Technische Bedrijfstakken (NV schade), statutair gevestigd Postbus 30304, 2500 GH te Den Haag is een verzekeraar die voor werknemers en werkgevers in de sector Metaal en Techniek de arbeidsongeschiktheidsverzekeringen regelt. NV schade is ingeschreven in de Kamer van Koophandel onder nummer 27148461.

Overeenstemmingsverklaring

De jaarrekening is opgesteld op basis van in Nederland algemeen aanvaarde grondslagen voor financiële verslaggeving en de wettelijke bepalingen inzake de jaarrekening, zoals deze zijn vermeld in Titel 9 Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek (BW) en de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving (RJ), in het bijzonder Richtlijn 605 Verzekeringsmaatschappijen.

Met ingang van 1 januari 2016 is de nieuwe Europese wetgeving Solvency II van kracht en vervangt daarmee Solvency I. De opgenomen solvabiliteitsvereisten per 31 december 2016 zijn gebaseerd op Solvency II grondslagen. Vergelijkende cijfers zijn niet beschikbaar.

Aandeelhouder

Stichting Administratiekantoor Schadeverzekering Metaal en Technische Bedrijfstakken is de aandeelhouder van NV schade. Deze heeft alle certificaten van aandelen uitgegeven aan de Stichting Pensioenfonds Metaal en Techniek.

Verbonden partijen

Transacties met (voormalige) bestuurders

Inzake de beloning van bestuurders wordt verwezen naar de toelichting op de bedrijfskosten in de winst- en verliesrekening. Er zijn geen leningen verstrekt aan, noch is er sprake van vorderingen op, (voormalige) bestuurders.

Product en oogmerk

NV schade voert diverse producten op het gebied van arbeidsongeschiktheid. NV schade biedt vier producten aan op het gebied van arbeidsongeschiktheidsverzekeringen: een WIA-werknemersverzekering (voorheen WIA-bodemverzekering en WGA-hiaatverzekering), WGA-basisverzekering, WIA-excedentverzekering en een WIA-excedent-top verzekering. Deze worden via herverzekering aangeboden aan werkgevers en werknemers in de Metaal en Techniek. Daarnaast voert NV schade een WAO-hiaatverzekering waarvoor vanaf 1 januari 2004 een run-off scenario geldt. Per 1 januari 2015 heeft NV schade haar WIA-bodem verzekering en WGA-hiaatverzekering samengevoegd tot de WIA-werknemersverzekering.

NV schade heeft geen winstoogmerk. Om te voldoen aan de eisen met betrekking tot het weerstandsvermogen van de vennootschap, moeten overeenkomstig artikel 24 lid 1 sub a van de statuten, toevoegingen aan dit weerstandsvermogen uit het resultaat plaatsvinden. Als weerstandsvermogen wordt beschouwd het totale eigen vermogen exclusief de statutaire reserve. Het resterende saldo van baten en lasten is conform artikel 24 lid 1b en 1c beschikbaar voor dividenduitkering en toevoeging aan de tot het eigen vermogen behorende statutaire winstreserve.

Doelstelling

Het doel van de vennootschap betreft:

- a. de verzorging van werknemers en gewezen werknemers in de Metaal en Techniek
 - I middels het aanbieden en verzorgen van schadeverzekeringen en herverzekeringen ter dekking van financieel risico als gevolg van ziekteverzuim en arbeidsongeschiktheid als bedoeld in de: Werkhervattingregeling Gedeeltelijk Arbeidsgeschikten ("WGA") en de Wet Werk en Inkomen naar Arbeidsvermogen ("WIA") en

- II middels het afwikkelen van schadeverzekeringen en herverzekeringen ter aanvulling van uitkeringen uit hoofde van de Wet op de Arbeidsongeschiktheidsverzekering, welke aanvulling strekt ter dekking van de financiële gevolgen voor de werknemer in de Metaal en Techniek als gevolg van het gewijzigde uitkeringsregime van deze wet per 1 augustus 1993;
- b. het aanbieden en verzorgen van aanverwante WGA- en WIA-producten;
- c. het aanbieden en verzorgen van re-integratieproducten en al hetgeen met het vorenstaande verband houdt of daaraan bevorderlijk kan zijn, alles in de ruimste zin van het woord.

Vestigingsplaats

NV schade is statutair gevestigd te Den Haag.

Algemeen Verbindend Verklaring (AVV) van de CAO

In het kader van de Algemeen Verbindend Verklaring van de CAO deelt de directie mee dat de opbrengsten van de beleggingen aangewend zijn in het kader van de in de voorgaande alinea vermelde doelstelling.

Omdat de vennootschap meerdere producten heeft die allemaal onder één categorie vallen, is een specificatie van de lasten naar meerdere activiteiten niet opgenomen.

Stelselmatigheid

De gehanteerde grondslagen van waarderingen van resultaatbepaling zijn ongewijzigd ten opzichte van het voorgaande jaar. Toegepaste schattingswijziging zijn opgenomen in de paragraaf "schattingswijziging".

Schattingswijzigingen

Ten aanzien van de technische voorzieningen is een aantal schattingswijzigingen doorgevoerd.

Hieronder zijn de schattingswijzigingen toegelicht inclusief het effect op de bruto technische voorzieningen van NV schade en het aandeel van de herverzekeraars daarin. De mutatie van het herverzekerde deel van de technische voorziening is een vordering op de herverzekeraars. Deze vordering is op de balans gepresenteerd onder Schulden uit herverzekering.

Aanpassing Rente curve

Voor de vaststelling van de technische voorzieningen worden de toekomstige uitkeringen contant gemaakt op basis van een rekenrente. Voor discontering wordt uitgegaan van de Solvency II-rentecurve per 31 december 2016, exclusief volatiliteitsaanpassing (VA), gepubliceerd door EIOPA. Ten opzichte van de DNB-rentecurve per 31 december 2015, die ultimo het vorige boekjaar als rekenrente werd gehanteerd, leidt de Solvency II-rentecurve exclusief VA op basis van diezelfde peildatum tot een stijging van de voorziening voor te betalen schaden WAO met 1.838 duizend euro en tot een stijging van de voorziening voor te betalen schaden WIA met 3.869 duizend euro. Dit wordt gedempt door een toename van de vordering op de herverzekeraars van 504 duizend euro.

Aanpassing AG-Prognosetafel

De overlevingskansen zijn gebaseerd op de meest recente prognosetafel van het Koninklijk Actuarieel Genootschap, zonder leeftijdscorrecties of ervaringsfactoren. Ultimo 2016 betreft dit de Prognosetafel AG2016. Ten opzichte van de Prognosetafel AG2014, die ultimo het vorige boekjaar voor de overlevingskansen werd gehanteerd, daalt de voorziening voor te betalen schaden WAO per 1 januari 2016 met 43 duizend euro en stijgt de voorziening voor te betalen schaden WIA met 42 duizend euro. Dit wordt gedempt door een toename van de vordering op de herverzekeraars van 15 duizend euro.

Aanpassing IBNR

Voor de bepaling van de IBNR is in het verleden gebruik gemaakt van een gewogen gemiddelde van een IBNR op basis van premie en een IBNR op basis van gemiddelde schade per tekenjaar.

Bij de nieuwe methode (Bornhuetter-Ferguson algoritme) wordt een cumulatieve “incurred loss” vastgesteld o.b.v. voorziening periodieke uitkeringen (VPU) en uitkeringen. Deze wordt geëxtrapoleerd naar een “ultimate loss”, die een inschatting geeft van de totale schade wanneer die volledig is afgewikkeld. Als gevolg van deze aanpassing stijgt de IBNR per 1 januari 2016 met 50.032 duizend euro.

Daarnaast wordt de voorziening voor de verhoogde AOW-leeftijd voor de WIA, welke onderdeel uitmaakte van de IBNR, expliciet opgenomen als onderdeel van de AOW-voorziening (12.296 duizend euro). Hierdoor gaat de IBNR nog eens met 12.296 duizend euro naar beneden.

De totale schattingswijziging is opgebouwd uit de volgende onderdelen:

- IBNR 37.736 duizend euro;
- AOW-voorziening 12.296 duizend euro.

In aanvulling op deze effecten daalt de vordering op de herverzekeraars daarnaast tevens met 2.726 duizend euro.

Premievoorziening

NV schade stelt premies op jaarbasis vast. De premie is geldig voor de periode 1 januari tot en met 31 december van het desbetreffende verzekeringsjaar. Voor een eventueel premietekort wordt een premievoorziening gevormd. Ultimo 2015 was deze voorziening nihil. Vanaf 2016 is de renteassumptie aangepast, zodat het renteresultaat op toekomstige premies in de premievoorziening is opgenomen. Primo 2016 zou deze bij aangepaste renteassumptie gelijk zijn geweest aan 2.861 duizend euro, wat als schattingswijziging is meegenomen in de premievoorziening van 2016.

In aanvulling op deze effecten stijgt de vordering op de herverzekeraars met 1.375 duizend euro.

Aanpassing uitgangspunten VPU

Voor de vaststelling van de VPU per 31 december 2015 werd gebruik gemaakt van actuariële factoren, waarbij geen rekening gehouden werd met in- en revalideringskansen. Ultimo 2016 is overgegaan op een nieuwe methode op basis van kasstroomprojecties, waarin wel in- en revalideringskansen zijn verwerkt. Deze worden vervolgens contant gemaakt tegen de voorgeschreven rentecurve. Deze revalideringskansen hebben ook invloed op de aantallen- projecties die gedaan worden voor de voorziening voor excassokosten. Daarnaast is er op basis van ervaringscijfers een wijziging in de assumptie verwerkt omtrent het aandeel van de uitkeringen dat een hoge versus het aandeel dat een lage vergoeding voor werkgeverslasten ontvangt. Verder worden voor de producten met een korte wachttijd (de WIA-bodemverzekering en de WGA-hiaatverzekering) latente schades (die nog geen uitkering ontvangen) niet meer meegenomen in de VPU, maar in de waardering van de IBNR. Tot slot heeft er een wijziging plaatsgevonden in de assumptie met betrekking tot de mate waarin de verzekerden eigen inkomsten hebben, wat voor de WGA-hiaatverzekering van NV schade leidt tot een daling van de uitkering die NV schade verschuldigd is aan de verzekerde.

De aanpassingen van de uitgangspunten in de VPU hebben geleid tot een daling van de VPU per 1 januari 2016 van 92.550 duizend euro. De individuele effecten van de wijzigingen zijn als volgt:

- In- en revalideringskansen en voorziening voor excassokosten: - 62.849 duizend euro;
- Assumptie werkgeverslasten: - 9.232 duizend euro;
- Latente bodem en basis naar IBNR: - 3.410 duizend euro;
- Assumptie eigen inkomsten verzekerden: - 16.094 duizend euro.

Het totale effect voor NV schade wordt gedempt door een afname van de vordering op de herverzekeraars van 17 duizend euro.

Aanpassing Risicomarge

Voor de risicomargeberekening zijn enkele aannames gewijzigd ten opzichte van ultimo 2015. Er wordt nu met meerdere risk drivers gewerkt. Als gevolg hiervan wordt de solvabiliteitskapitaalvereiste niet meer

voor alle risicomodules uit de risicomargeberekening voor de gehele afloop van de schadeafwikkeling geprojecteerd, wat een dempend effect heeft op de risicomarge. Omdat er in de VPU vanaf ultimo 2016 in tegenstelling tot voorgaand jaar wordt gerekend met kansen op revalideren, wordt in de scenarioberekeningen, die als basis dienen voor de risicomarge, nu tevens rekening gehouden met revalideringsrisico op de bekende schadegevallen. Tot slot is het premierisico, voor premies die onder Solvency II binnen de contractgrens vallen, toegevoegd. Deze laatste twee gewijzigde assumpties leiden in de risicomarge tot een toename, waarna er samen met het effect van de aangepaste risk drivers in totaal een daling van de risicomarge per 1 januari 2016 resulteert van 20.698 duizend euro. Dit wordt gedempt door een afname van de vordering op de herverzekeraars van 9.449 duizend de paragraaf herverzekering bij de grondslagen voor de balans.

Grondslagen voor de balans

Balanswaardering algemeen

De beleggingen zijn gewaardeerd op reële waarde, tenzij hierna anders is vermeld. Per categorie is aangegeven hoe deze waarde is bepaald. De overige activa en passiva zijn, voor zover niet anders is vermeld, gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Alle bedragen in de jaarrekening luiden in duizenden euro's, tenzij anders vermeld.

Vreemde valuta

Functionele valuta

De jaarrekening is opgesteld in euro's, zijnde de functionele en presentatievaluta van NV schade.

Omrekeningskoersen

In de balans zijn alle niet-eurobedragen naar euro's omgerekend tegen de valutakoersen aan het einde van het jaar. De ontvangsten en uitgaven in de loop van het jaar zijn omgerekend tegen de dagkoers. De valutaresultaten zijn verantwoord onder de beleggingsopbrengsten.

Schattingen en veronderstellingen

Bij toepassing van de grondslagen en regels voor het opstellen van de jaarrekening vormt het bestuur van NV schade zich verschillende oordelen en maakt schattingen die essentieel kunnen zijn voor de in de jaarrekening opgenomen bedragen. Indien het voor het geven van het in artikel 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de hierna vermelde waarderingsgrondslag per post of de toelichting op de desbetreffende balansposten.

Opname van actief, verplichting, bate of last

Actief

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar NV schade zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Verplichting

Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Bate

Baten worden in de winst- en verliesrekening opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Last

Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Herverzekering

NV schade exploiteert de WIA-producten samen met twee externe verzekeraars. De herverzekeraars zijn afhankelijk van de branche in de Metaal en Techniek. Ten aanzien van de vereveningspolissen gesloten in de desbetreffende branche hebben NV schade en de herverzekeraars beide een aandeel van 50 procent. In het boekjaar zijn twee contractperiodes van toepassing:

- * de verzekeringsjaren 2014 tot en met 2018
- * de verzekeringsjaren 2009 tot en met 2013.

Contractperiode 2014 - 2018

Ten aanzien van de overeenkomsten met de herverzekeraars over de verzekeringsjaren 2014 tot en met 2018 zijn in 2016 aanvullende afspraken gemaakt. Deze zijn vastgelegd in een addendum bij de lopende overeenkomst met de herverzekeraars. Voor wat betreft de verantwoording in de jaarrekening van NV schade is het gevolg dat vanaf 2016 qua verwerking sprake is van herverzekering in plaats van coassurantie, waarbij de openstaande posities per 1 januari 2016 zijn omgezet naar de nieuwe herverzekeringssituatie.

De waarderingsgrondslagen van deze vorderingen, schulden, baten en lasten zijn hierdoor niet aangepast. Voor wat betreft de balans en winst- en verliesrekening van NV schade geldt:

- * De activa zijn voor 100 procent op de balans van NV schade verantwoord.
- * De technische voorziening is voor het 100% op de balans van NV schade verantwoord, waarbij het herverzekerde deel apart is verantwoord.
- * De baten en lasten voor rekening van de herverzekeraars over de verzekeringsjaren 2014 tot en met 2018 zijn apart verantwoord bij de desbetreffende post in de winst- en verliesrekening van NV schade. Daarbij geldt dat het verschil tussen bruto en netto premie en de uitvoeringskosten inzake deze verzekeringsjaren voor 100 procent voor rekening van NV schade komen.

Herverzekeringspremies en -uitkeringen, zowel als technische voorzieningen voor herverzekeringscontracten, worden op dezelfde wijze gewaardeerd als de directe verzekeringen waarvoor de herverzekeringen zijn afgesloten. De mutatie van het aandeel van herverzekeraars in de technische voorziening en de uitkeringen waartoe NV schade uit hoofde van haar herverzekeringscontracten gerechtigd is, worden in mindering gebracht op de totale mutatie van de bruto technische voorzieningen.

De waardering van aan herverzekeraars verschuldigde bedragen geschiedt in overeenstemming met de voorwaarden van de herverzekeringscontracten. Schulden uit herverzekering betreffen het herverzekeringsdeel van de technische voorziening en het per saldo te betalen resultaatbedrag op grond van herverzekeringscontracten, dat voornamelijk bestaat uit te betalen premies, te betalen aandeel beleggingsresultaat en te vorderen bedragen in verband met verwachte claims en uitkeringen.

Toerekening technisch resultaat 2014-2018

Op grond van contractuele afspraken heeft NV schade bij een positief technisch resultaat over resultaat de gehele contractperiode recht op meer dan 50 procent van het resultaat. Dit heeft tot gevolg dat aan het saldo van de winst- en verliesrekening via Toerekening technisch resultaat (post 17) een toerekening plaats vindt op grond van het berekende technische resultaat.

Eindafrekening contractperiode 2009 - 2013

Eind 2015 is over de contractjaren 2009 tot en met 2013 de eindafrekening van het technisch contractperiode 2009-2013 resultaat met de herverzekeraars definitief vastgesteld via een vaststellingsovereenkomst. Deze eindafrekening betreft het aandeel van de herverzekeraars in het technisch resultaat over de verzekeringsjaren 2009 tot en met 2013. De eindafrekening is ultimo 2015 in de jaarrekening verwerkt. De afrekening heeft in april 2016 plaatsgevonden. Het resultaatteffect van de eindafrekening is verwerkt via post 17 van de winst- en verliesrekening. De vaststellingsovereenkomst

betekent dat NV schade per einde 2015 in totaal een schuld van 8.642 duizend euro had aan de herverzekeraars.

In de vaststellingsovereenkomst is tevens opgenomen dat per 30 september 2016 wordt vastgesteld of er op grond van de werkelijke ontwikkelingen van schaden over de verzekeringsjaren 2009 tot en met 2013 nog een aanvullende afrekening moet plaatsvinden. Hierover zijn voorwaarden vastgelegd. Vastgesteld is dat geen aanvullende afrekening met de herverzekeraars nodig is.

Daardoor is er in boekjaar 2016 over de verzekeringsjaren 2009-2013 geen resultaatteffect meer voor wat betreft afrekening met de herverzekeraars.

Beleggingen

De beleggingen zijn gerubriceerd naar de aard van de financiële instrumenten. De post beleggingen bestaat uit de posten vastrentende waarden, aandelen en Hedge funds. De vastrentende waarden betreffen:

- * Obligaties;
- * Hypotheken;
- * Deposito's (bij kredietinstellingen).

De beleggingen worden gewaardeerd tegen de reële waarde. Onderstaand is per beleggingscategorie aangegeven hoe de reële waarde is bepaald.

Obligaties

Obligaties zijn gewaardeerd tegen de biedkoers op balansdatum inclusief de lopende interest ultimo jaar.

Hypotheken

Beleggingen in hypotheekfondsen zijn gewaardeerd tegen reële waarde. Voor participaties in hypotheekfondsen is dit de berekende intrinsieke waarde, die de actuele waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Deposito's (bij kredietinstellingen)

Onder deposito's zijn opgenomen deposito's bij kredietinstellingen die zijn gewaardeerd tegen reële waarde op balansdatum. Deze is gelijk aan de netto contante waarde van de toekomstige kasstromen inclusief de lopende rente op balansdatum.

Aandelen

Onder de post aandelen zijn verantwoord:

- * Participaties in beleggingsinstellingen die beleggen in aandelen;
- * Participaties in beleggingsinstellingen die beleggen in vastrentende waarden.

Niet aan een beurs genoteerde aandelenfondsen en vastrentende fondsen zijn gewaardeerd tegen de reële waarde op basis van de door de vermogensbeheerder van dat fonds laatst afgegeven intrinsieke waarde, zijnde een benadering van de reële waarde.

Hedge funds

Hedgefondsen zijn gewaardeerd tegen netto vermogenswaarde. Deze is gebaseerd op de laatst afgegeven waarde van de fondsmanager of, indien die niet tijdig beschikbaar is, een gefundeerde inschatting op basis van marktanalyse door de fiduciaire vermogensbeheerder (MN).

Vorderingen uit hoofde van beleggingen

De vorderingen uit hoofde van beleggingen betreffen de kortlopende vorderingen in verband met beleggingen die worden gewaardeerd tegen de reële waarde die geldt voor het desbetreffende financiële instrument.

Vorderingen uit directe verzekeringen

Bij de vorderingen op werkgevers die de premie afdragen is rekening gehouden met de mogelijke oninbaarheid van de vorderingen.

Vorderingen uit herverzekering

De post vorderingen uit herverzekering bestaat uit vorderingen uit hoofde van de herverzekeringscontracten. De vorderingen bestaan uit af te rekenen resultaat met herverzekeraars en zijn langlopend. Deze vorderingen zijn gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs, aangepast voor het aandeel van de in de resultaten op de aan WIA construct 3 gerelateerde beleggingen die voor 100 procent op de balans bij NV schade staan.

Overige vorderingen

De post overige vorderingen bestaat uit de vorderingen anders dan die uit hoofde van beleggingen, herverzekering of directe verzekering op verzekeringnemers. De overige vorderingen worden bij de eerste verwerking en de vervolgwaaarding gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. Voorzieningen wegens oninbaarheid worden in mindering gebracht op de boekwaarde van de vordering. Alle vorderingen hebben een looptijd korter dan 1 jaar.

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa betreffen geactiveerde verbouwingskosten, inventaris en bedrijfswagens. Deze post is gewaardeerd op historische kostprijs, onder aftrek van afschrijvingen gebaseerd op de verwachte economische levensduur van vijf jaar.

Er wordt getoetst of er sprake is van bijzondere waardeverminderingen.

Liquide middelen

De liquide middelen betreffen positieve rekening-courantposities bij bancaire instellingen die zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Afgeleide financiële instrumenten

De vorderingen en verplichtingen uit hoofde van derivaten zijn onder de balanspost "Afgeleide financiële instrumenten" verantwoord aan de actief- respectievelijk passiefzijde van de balans.

De derivaten zijn gewaardeerd tegen reële waarde. Zie ook de toelichting op de balans, post 4. Derivaten zijn financiële instrumenten die zijn afgeleid van meer traditionele producten als aandelen en obligaties. Positieve posities uit hoofde van derivatencontracten ultimo verslagjaar worden gepresenteerd als afgeleide financiële instrumenten onder de activa. Negatieve posities uit hoofde van derivatencontracten ultimo verslagjaar worden gepresenteerd als afgeleide financiële instrumenten onder de passiva.

De Collateral Support Annex-contracten hebben betrekking op derivaten. De openstaande vorderingen en verplichtingen van derivaten worden wekelijks dan wel maandelijks per tegenpartij gesaldeerd. Bij een saldo boven de contractueel vastgestelde grens vindt verrekening met de tegenpartij plaats. De ultimo jaar bestaande rechten en verplichtingen worden per tegenpartij gesaldeerd, waarbij een positief saldo per tegenpartij op de actiefzijde van de balans terechtkomt en een negatief saldo per tegenpartij op de passiefzijde van de balans, onder vorderingen respectievelijk verplichtingen uit hoofde van beleggingen. Zie ook de Risicoparagraaf, onderdeel marktwaardebepaling, waarin aanvullende informatie is opgenomen over de waardering van derivaten.

Algemene reserve

De algemene reserve vormt, samen met het aandelenkapitaal en de herwaarderingsreserve, de aanwezige solvabiliteit van NV schade.

Opbouw

De algemene reserve wordt opgebouwd via de resultaatbestemming. Hierbij wordt het niveau van de algemene reserve bepaald als het verschil tussen de statutaire reservegrens en het totaal van het aandelenkapitaal en de herwaarderingsreserve. Een tekort wordt uit de winst of uit de statutaire reserve toegevoegd aan de algemene reserve. Indien de aanwezige solvabiliteit groter is dan de statutaire reservegrens, dan wordt het verschil toegevoegd aan de statutaire reserve. Daarnaast wordt de voorgestelde dividenduitkering, die na einde boekjaar uitkeerbaar is in de algemene reserve verantwoord.

Vereist weerstandsvermogen

Ingevolge wettelijk solvabiliteitseisen, alsmede artikel 24 lid 1a van de statuten, dient de vennootschap een weerstandsvermogen aan te houden.

Als ondergrens voor de aan te houden solvabiliteit (het vereist weerstandsvermogen) hanteert de directie het Solvency Capital Requirement (SCR). De SCR is gebaseerd op economische grondslagen waarbij zoveel mogelijk aansluiting is gezocht bij de Solvency II uitgangspunten, geldend bij invoering op 1 januari 2016, maar wijkt op een aantal punten nog af van deze Solvency II uitgangspunten. Bij de bepaling van de SCR is voor berekening van de verschillende risico's gebruikt gemaakt van het raamwerk volgens de standaardformule zoals voorgeschreven tijdens de voorbereidingsfase.

De SCR betreft dat niveau van kapitaal waarmee een verzekeraar, gezien zijn totale risicoprofiel, over een tijdshorizon van een jaar met een hoge zekerheidsmaat (99,5 procent) over voldoende middelen beschikt om ook lange termijn aan zijn verplichtingen te voldoen. De SCR meet de effecten van risico's in vier hoofdcategorieën:

- * Marktrisico
- * Verzekeringstechnisch risico (zorg)
- * Tegenpartijrisico
- * Operationeel risico

Een uitgebreidere toelichting en kwantificering van deze (deel)risico's is terug te vinden in de Risicoparagraaf.

SCR ratio

In de toelichting op de balans is onder de algemene reserve de solvabiliteitsratio per 31 december 2016 opgenomen, gebaseerd op de per 1 januari 2016 - door de Wet op het financiële toezicht - in werking getreden Solvency II wetgeving. In 2015 was de betreffende wetgeving nog gebaseerd op Solvency I.

Grenzen binnen het Weerstandvermogen

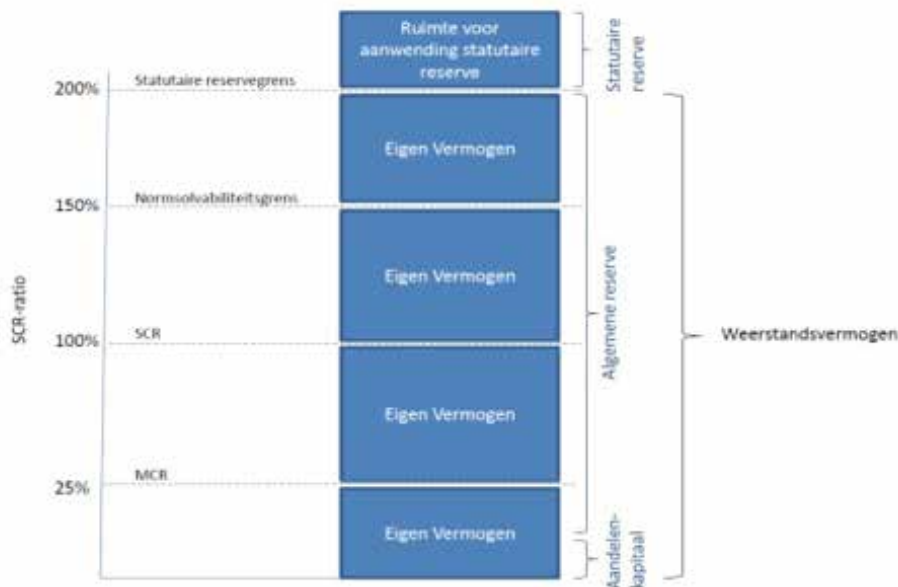
NV schade houdt als ondergrens voor het door haar aan te houden kapitaal een SCR-ratio aan van 100 procent. Hierbij hanteert NV schade als SCR-ratio het minimum van de SCR-ratio op basis van de werkelijke beleggingsmix en de SCR-ratio op basis van de strategische beleggingsmix. Daarnaast hanteert NV schade in haar kapitaalbeleid ook een normsolvabiliteit en een statutaire reservegrens. De normsolvabiliteit is vastgesteld op een SCR-ratio van 150 procent en de statutaire reservegrens op een SCR-ratio van 200 procent. De SCR-ratio van 150 procent is door NV schade de minimaal nagestreefde normsolvabiliteit.

Naast de ondergrens die NV schade hanteert geldt er ook een wettelijke (Solvency II) ondergrens voor het eigen vermogen: de Minimum Solvency Capital requirement (MCR). De MCR bedraagt 25 procent van de SCR en komt uit op 29.873 duizend euro ultimo 2016 (2015: 24.262 duizend euro).

Statutaire reserve

De statutaire reserve betreft de in artikel 24 lid 1c van de statuten bedoelde "winstreserve". Deze reserve is niet voor gehele of gedeeltelijke opheffing vatbaar en is dus niet beschikbaar voor uitkeringen aan de aandeelhouder.

In artikel 32 van de statuten is bepaald dat in het geval van een eventuele liquidatie van de vennootschap het resterende overschot, na terugbetaling van het aandelenkapitaal en verkregen goedkeuring van de Raad van Commissarissen, zal worden bestemd ten behoeve van de verzekerden of een maatschappelijk belang.

Technische voorzieningen

De technische voorzieningen zijn bepaald op basis van een prospectieve methode met inachtneming van actuele grondslagen, waarbij voor de balanswaardering zoveel mogelijk is aangesloten bij de grondslagen van Solvency II.

Voor te betalen schaden (WAO)

De voorziening "Voor te betalen schaden (WAO)" wordt berekend per individueel schadegeval. Hierbij wordt geen rekening gehouden met invaliderings- en revalidatiekansen.

De voorziening "Voor te betalen schaden (WAO)" bestaat uit:

- de Beste schatting schadevoorziening (BE schadevoorziening) voor de gemelde schadegevallen.
- een Beste schatting kostenvoorziening (BE kostenvoorziening).
- een Risicomarge (RM), zijnde de kwantificering van de verzekeringstechnische risico's.

De Solvency II uitgangspunten voor de waardering van de BE van de schadevoorziening WAO zijn als volgt:

De voorziening is bepaald door de toekomstige uitkeringen contant te maken. De verdiscontering vindt plaats op basis van de ultimo boekjaar door EIOPA gepubliceerde RTS, exclusief volatiliteitsaanpassing waarbij tevens rekening wordt gehouden met een veronderstelde jaarlijkse aangroei van 2 procent. Met dit laatste percentage wordt invulling gegeven aan de ambitie van NV schade om jaarlijks de uitkeringen mee te laten groeien met de gerealiseerde loonstijging in de Metaal en Techniek.

Voor de overlevingskansen hanteert NV schade de Prognosetafel AG2016 zonder leeftijdsterugstelling en zonder ervaringsfactoren. Door gebruik te maken van deze tafel wordt bij het vaststellen van de voorziening rekening gehouden met de meest recente "voorzienbare trend" in de overlevingskansen.

Ook inbegrepen in de voorziening is een beste schatting van de kostenvoorziening, welke voldoende wordt geacht om de 'werkelijke' toekomstige kosten te dekken. De waardering hiervan vindt plaats op basis van reële waarde: kasstromen worden verdisconteerd met de door EIOPA gepubliceerde RTS, exclusief volatiliteitsaanpassing, waarbij tevens rekening wordt gehouden met de verwachting van de Harmonised Index of Consumer Prices (middels de actuele zero coupon inflatie swap curve).

Naast bovenstaande twee BE's van de WAO wordt een Risicomarge (RM) onderkend. De RM wordt gevormd door de verzekeringstechnische risico's 'langleven', 'kosten' en 'herziening' alsmede de overige onderkende risico's 'tegenpartij', 'operationeel' en 'catastrofe', waarbij rekening wordt gehouden met risico's met betrekking tot onzekerheden in het overheidsbeleid. Een toelichting hierop en kwantificering hiervan wordt gegeven in de Risicoparagraaf.

NV schade vindt dat door deze kwantitatieve vaststelling van de benodigde voorziening voldoende rekening wordt gehouden met het gestelde in de Risicoparagraaf.

Voor te betalen schaden (WIA)

De voorziening "Voor te betalen schaden (WIA)" bestaat uit:

- a. de Beste schatting schadevoorziening (BE schadevoorziening) voor de gemelde schadegevallen.
- b. een Beste schatting kostenvoorziening (BE kostenvoorziening).
- c. een Beste schatting op grond van ontvangen netto premies voor nog niet gemelde schadegevallen (BE IBNR).
- d. een Risicomarge (RM), zijnde de kwantificering van de verzekeringstechnische risico's.

De Solvency II uitgangspunten voor de waardering van de drie BE's zijn als volgt:

Kernpunt bij de waardering is dat de beste schattingen geen prudentie bevatten, dus geen ruimte om mogelijke tegenslagen op te vangen. Hier wordt wel rekening gehouden met invaliderings- en revalidatiekansen. Ultimo 2016 is overgegaan op een model met kasstroomprojecties om toekomstige uitkeringen betreffende de producten WIA-bodem, WGA-hiaat en WGA-basis te verkrijgen. De voorziening is bepaald door de toekomstige uitkeringen contant te maken. De verdiscontering is op basis van de ultimo boekjaar door EIOPA gepubliceerde RTS, exclusief volatiliteitsaanpassing, waarbij tevens rekening wordt gehouden met een veronderstelde jaarlijkse aangroei van 2 procent. Met dit laatste percentage wordt invulling gegeven aan de ambitie van NV schade om jaarlijks de uitkeringen mee te laten groeien met de gerealiseerde loonstijging in de Metaal en Techniek.

Voor de overlevingskansen hanteert NV schade de Prognosetafel AG2016 zonder leeftijdsterugstelling. Door gebruik te maken van deze tafel wordt bij het vaststellen van de voorziening rekening gehouden met de meest recente "voorzienbare trend" in de overlevingskansen. Ook inbegrepen in de beste schattingen is een kostenvoorziening, welke voldoende wordt geacht om de 'werkelijke' toekomstige kosten te dekken. De waardering hiervan vindt plaats op basis van marktwaarde: kasstromen worden verdisconteerd met de door EIOPA gepubliceerde RTS, exclusief volatiliteitsaanpassing, waarbij tevens rekening wordt gehouden met de verwachting van de Harmonised Index of Consumer Prices (middels de actuele zero coupon inflatie swap curve).

Ten aanzien van de verwachte stijging van de AOW-leeftijd is een voorziening gevormd. Deze bedraagt 15.568 duizend euro ultimo 2016 en maakt onderdeel uit van de BE schadevoorziening. NV schade verwacht dat deze voorziening toereikend is om de toekomstige stapsgewijze verhogingen van de AOW-leeftijd uit het regeerakkoord te financieren.

In de polisvoorwaarden is opgenomen dat verzekerden recht hebben op een uitkering tot de eindleeftijd (65 jaar voor WAO en 67 jaar voor WIA). Doordat de AOW leeftijd is gestegen en de verwachting is dat deze in de toekomst verder zal stijgen, ontstaat er een pensioengat voor arbeidsongeschikten. NV schade wil verzekerden hiervoor compenseren binnen de grenzen van redelijkheid. Tot op heden besluit NV schade (uit coulance) jaarlijks over het verlengen van uitkeringen ter compensatie van het ontstane pensioengat voor verzekerden met een specifiek geboortjaar, waarbij de financiële positie (SCR-ratio) een belangrijke rol speelt. NV schade zal in 2017 een nieuw beleid ten aanzien van de compensatieregeling voor het genoemde pensioengat vaststellen en formaliseren voor toekomstige jaren. NV schade heeft momenteel hiervoor ultimo 2016 totaal 49 miljoen euro voor voorzien in de voorzieningen voor te betalen schaden.

Naast bovenstaande BE van de WIA wordt een Risicomarge onderkend. De RM wordt gevormd door de verzekeringstechnische risico's 'langleven', 'invaliditeit', 'kosten' en 'herziening'. Daarnaast maken de overige onderkende risico's 'tegenpartij', 'operationeel' en 'catastrofe' onderdeel uit van de RM. Een toelichting hierop en kwantificering hiervan wordt gegeven in de Risicoparagraaf.

Naar de mening van NV schade wordt er door deze kwantitatieve vaststelling van de benodigde voorziening voldoende rekening gehouden met het gestelde in de Risicoparagraaf.

Voor niet-verdiende premies en lopende risico's

Als voorziening voor niet-verdiende premies en lopende risico's is opgenomen het verwachte premietekort inzake WIA-producten.

Herverzekeringsdeel technische voorziening

De post herverzekeringsdeel van de technische voorziening bestaat uit het aandeel van de herverzekerders in de voorziening van WIA construct 3.

Voorziening voor toegezegde premiekorting

De voorziening voor toegezegde premiekorting is ten laste van het resultaat gevormd en betreft de voor toekomstige verslagjaren reeds toegezegde toekomstige premiekortingen op de WGA-hiaat verzekeringen. Ultimo 2016 is deze voorziening nihil aangezien er over 2017 geen kortingen zijn toegezegd.

Verplichtingen uit hoofde van beleggingen

Als verplichtingen uit hoofde van beleggingen zijn in de jaarrekening gepresenteerd de kortlopende schulden in verband met beleggingen die worden gewaardeerd tegen de reële waarde die geldt voor het desbetreffende financiële instrument.

Schulden uit herverzekering

De post schulden uit herverzekering bestaat uit schulden uit hoofde van de herverzekeringscontracten. De schulden zijn langlopend en bestaan uit:

- a. Het af te rekenen resultaat met de herverzekerders, dat is gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs, aangepast voor het aandeel van de in de resultaten op de aan WIA construct 3 gerelateerde beleggingen die voor 100 procent op de balans bij NV schade staan.
- b. Het af te rekenen aandeel van de herverzekerders in de technische voorzieningen, dat is gewaardeerd conform de post Technische voorzieningen.

Overige schulden

De post overige schulden bestaat uit de schulden anders dan die uit hoofde van beleggingen. De overige schulden zijn kortlopend en worden bij de eerste verwerking en de vervolgwaaarding gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs.

Schulden aan kredietinstellingen

De schulden aan kredietinstellingen betreffen schulden in rekening-courant bij bancaire instellingen die worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Grondslagen voor de winst- en verliesrekening

Resultaatbepaling algemeen

De in de winst- en verliesrekening opgenomen posten zijn in belangrijke mate gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderingsgrondslagen voor beleggingen en technische voorzieningen. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten worden rechtstreeks verantwoord in het resultaat. De baten en lasten worden toegerekend aan het verslagjaar waarop ze betrekking hebben.

Vreemde valuta

De valutaresultaten zijn verantwoord onder de beleggingsopbrengsten.

Technische rekening

Verdiende premies eigen rekening

De verdiende premies eigen rekening bestaan uit de geboekte bruto premies en de wijziging van de technische voorzieningen niet-verdiende premies en lopende risico's. De bruto premies worden getoond onder aftrek van de dotatie aan de voorziening voor oninbare premievorderingen.

Uitgaande herverzekeringspremies

Deze herverzekeringspremies omvatten de premies op lopende herverzekeringscontracten. Deze worden naar evenredigheid, zijnde het aandeel van de desbetreffende herverzekeraar in de verdiende premie van het desbetreffende boekjaar, gedurende de contractperiode zichtbaar als last opgenomen in de winst- en verliesrekening.

Opbrengst uit beleggingen

Onder de toegerekende opbrengst uit beleggingen worden getoond de in het boekjaar behaalde beleggingsopbrengsten. Zie ook de toelichting op de grondslagen van de balanspost beleggingen. De opbrengsten uit beleggingen in de technische rekening zijn na aftrek van het aandeel van de herverzekeraars.

De totale toegerekende opbrengst uit beleggingen is in de winst- en verliesrekening gepresenteerd onder de post 11, Toegerekende opbrengst uit beleggingen.

De opbrengsten uit beleggingen bestaan uit dividend en rente voor het boekjaar, waardemutaties van beleggingen tegen de reële waarde met verantwoording van de waardeveranderingen in de winst- en verliesrekening en boekresultaten bij verkoop van beleggingen.

Het gerealiseerde resultaat op de verkoop van een belegging is het verschil tussen de ontvangen opbrengsten, na aftrek van transactiekosten, en de oorspronkelijke (geamortiseerde) kostprijs. Waardemutaties betreffen het verschil tussen enerzijds waarde aan het einde van het jaar dan wel de opbrengst bij verkoop gedurende het jaar en anderzijds de waarde aan het einde van het voorgaande jaar dan wel de verkrijgingsprijs gedurende het jaar.

De beleggingslasten bestaan voornamelijk uit beheervergoedingen aan externe managers.

Schaden eigen rekening

Geboekte schade (bruto)

De geboekte schade betreffen de in het boekjaar opeisbaar geworden schade-uitkeringen.

Wijziging voorziening voor te betalen schade

De wijziging voorziening voor te betalen schade bestaat uit de mutatie van deze technische voorziening zoals deze blijkt bij post 6.

Aandeel herverzekeraars Schaden eigen rekening

Het aandeel herverzekeraars in de schade eigen rekening omvat de geboekte schade op lopende herverzekeringscontracten. Deze worden naar evenredigheid, zijnde het aandeel van de desbetreffende herverzekeraar in de geboekte schade van het desbetreffende boekjaar, gedurende de contractperiode zichtbaar als bate opgenomen in de winst- en verliesrekening.

Bedrijfskosten

Voor de bedrijfskosten die hun oorsprong in het verleden hebben, maar waarvan de uitgaven pas in de toekomst zullen plaatsvinden, is een reservering getroffen.

Personeelsbeloningen

Personeelsbeloningen vormen geen aparte regel in de winst- en verliesrekening. Deze kosten zijn opgenomen onder de bedrijfskosten. Voor een nadere specificatie wordt verwezen naar de betreffende toelichting.

Technische rekening

De toegerekende opbrengst uit de totale beleggingsopbrengsten wordt bepaald naar rato van de verhouding tussen het gemiddelde eigen vermogen en de technische voorzieningen.

Toerekening technisch resultaat

De post toerekening technisch resultaat bestaat uit de van het 50 procent afwijkende percentage van het positieve technisch resultaat dat toekomt aan NV schade (in plaats van de herverzekeraars). Zie ook de algemene toelichting op de herverzekeraars.

Fiscale positie

De regeling van de subjectieve vrijstellingen, zoals opgenomen onder artikel 5 van de Wet op de Vennootschapsbelasting 1969, is voor NV schade van toepassing, conform het besluit d.d. 9 januari 1995 van de inspecteur van de belastingdienst/grote ondernemingen te Amsterdam.

*Niet technische rekening***Opbrengst uit beleggingen**

Onder de toegerekende opbrengst uit beleggingen worden getoond de in het boekjaar ten gunste van NV schade behaalde beleggingsopbrengsten. Zie ook de toelichting op de grondslagen van de balanspost beleggingen.

De totale toegerekende opbrengst uit beleggingen is in de winst- en verliesrekening gepresenteerd onder de posten:

- (18) Opbrengsten uit beleggingen
- (19) Niet-gerealiseerde winst op beleggingen
- (20) Beleggingslasten
- (21) Niet-gerealiseerd verlies op beleggingen

Een deel van de behaalde beleggingsopbrengsten komt conform de lopende herverzekeringsovereenkomsten toe aan de herverzekeraars. De getoonde beleggingsopbrengsten zijn na aftrek van het aandeel van de herverzekeraars.

De opbrengsten uit beleggingen bestaan uit dividend en rente voor het boekjaar, gerealiseerde waardemutaties van beleggingen tegen de reële waarde met verantwoording van de waardeveranderingen in de winst- en verliesrekening en boekresultaten bij verkoop van beleggingen.

Het gerealiseerde resultaat op de verkoop van een belegging is het verschil tussen de ontvangen opbrengsten, na aftrek van transactiekosten, en de oorspronkelijke (geamortiseerde) kostprijs. Waardemutaties betreffen het verschil tussen enerzijds waarde aan het einde van het jaar dan wel de opbrengst bij verkoop gedurende het jaar en anderzijds de waarde aan het einde van het voorgaande jaar dan wel de verkrijgingsprijs gedurende het jaar.

De beleggingslasten bestaan voornamelijk uit beheervergoedingen aan externe managers.

Grondslagen voor het kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode, waarbij onderscheid is gemaakt tussen kasstromen uit operationele activiteiten, financieringsactiviteiten en investerings- en beleggingsactiviteiten. De geldmiddelen bestaan hierbij uit de mutatie van de posten liquide middelen en de op balansdatum eventueel in rekening-courant verschuldigde bedragen aan bancaire instellingen. De mutaties in het kasstroomoverzicht zijn indirect afgeleid uit de staat van baten en lasten en de balansmutaties.

Risicoparagraaf

In de risicoparagraaf wordt ten aanzien van vastrentende waarden en zakelijke waarden uitgegaan van het risico van financiële instrumenten en verzekeringscontracten. Daardoor wijken de vastrentende waarden en zakelijke waarden in de risicoparagraaf af van de presentatie op de balans.

In het bestuursverslag is ingegaan op de strategische en operationele risico's en op het beleid ter beheersing van de risico's. Onderstaand wordt meer kwantitatieve informatie betreffende de risico's weergegeven.

Hierbij zijn de risico's weergegeven naar aard van de financiële instrumenten. Dat betekent dat participaties in beleggingsinstellingen die beleggen in vastrentende waarden qua risico als vastrentende waarden zijn beschouwd. In de jaarrekening zijn deze gerubriceerd onder aandelen.

Solvabiliteitsrisico

Met ingang van 1 januari 2016 is de nieuwe Europese wetgeving Solvency II van kracht en vervangt daarmee Solvency I. De opgenomen solvabiliteitsvereisten per 31 december 2016 zijn gebaseerd op Solvency II grondslagen. Vergelijkende cijfers zijn niet beschikbaar, maar vanaf 2012 gaat de directie van NV schade ten behoeve van interne solvabiliteitseisen echter al uit van het veel strengere kapitaalregime op economische grondslagen. Daarbij liep NV schade vooruit op de wettelijke invoering van Solvency II per 1 januari 2016.

Het belangrijkste risico voor NV schade betreft het solvabiliteitsrisico, ofwel het risico dat de vennootschap niet beschikt over voldoende vermogen ter dekking van de toekomstige verplichtingen. Indien de solvabiliteit zich negatief ontwikkelt, bestaat het risico dat NV schade de premie moet verhogen.

Tabel: Solvabiliteitseis (x 1.000 euro)	2016	2015
Eigen vermogen	226.310	139.523
Aanwezig weerstandsvermogen	226.310	139.523
Extra beschikbaar vermogen	0	0
Eigen vermogen	226.310	139.523
Minimum solvabiliteitskapitaal vereisten (Solvency I)	29.873	30.070
Extra beschikbaar vermogen	196.437	109.453

Als ondergrens voor de aan te houden solvabiliteit (het vereist weerstandsvermogen) hanteert de directie een SCR-ratio van 100 procent, waarbij NV schade als SCR-ratio het minimum van de SCR-ratio op basis van de feitelijke beleggingsmix en de SCR-ratio op basis van de strategische beleggingsmix hanteert.

De SCR is gebaseerd op de economische uitgangspunten, waarbij de verschillende risico's zoveel mogelijk zijn berekend met behulp van de standaardformule zoals werd voorgeschreven door de Europese Commissie in de Gedelegeerde Verordening (EU) 2015/35.

NV schade hanteert een prudent premie- en kapitaalbeleid. In haar kapitaalbeleid hanteert NV schade naast een ondergrens ook een door het bestuur minimaal nagestreefde normsolvabiliteit (gewenst weerstandsvermogen) en een statutaire reservebovengrens. Deze normsolvabiliteit is vastgesteld op een SCR-ratio van 150 procent en de statutaire reservegrens op een SCR-ratio van 200 procent.

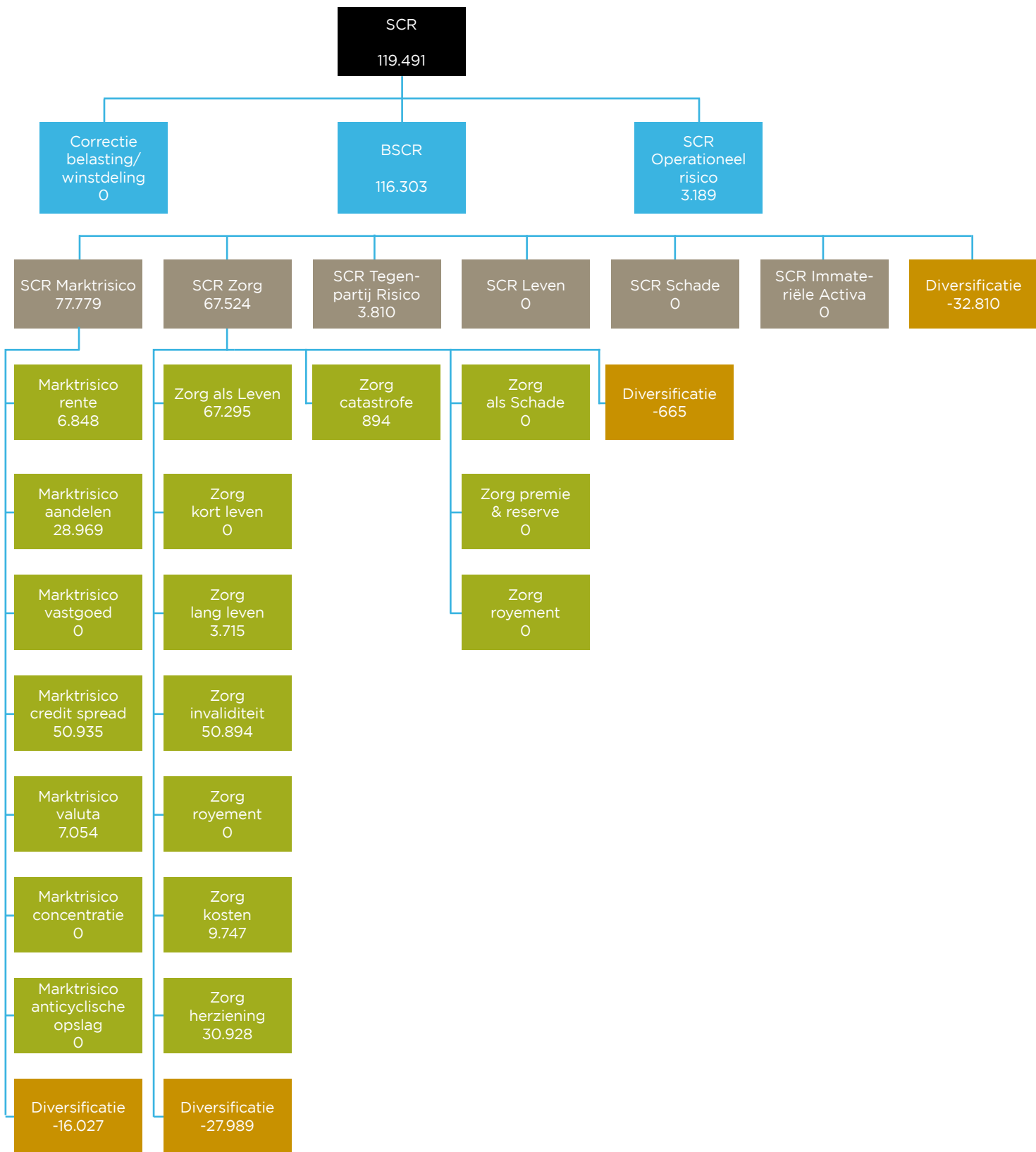
NV schade stelt de SCR vast op basis van strategische normweringen voor de beleggingsportefeuille op basis van haar beleggingsplan en op basis van de feitelijke beleggingsmix. De gehanteerde SCR betreft de hoogste van deze twee grootheden.

De SCR komt ultimo 2016 uit op 119.491 duizend euro (2015: 97.049 duizend euro). Het aanwezige weerstandsvermogen bedraagt ultimo 2016 226.310 duizend euro (2015: 139.523 duizend euro). Dat ligt ruim boven de SCR, maar ook boven de nagestreefde normsolvabiliteit van 179.237 duizend euro ultimo 2016 (2015: 145.574 duizend euro).

De SCR betreft dat niveau van kapitaal waarmee een verzekeraar, gezien zijn totale risicoprofiel, over een tijdshorizon van een jaar met een hoge zekerheidsmaat (99,5 procent) over voldoende middelen beschikt om ook op lange termijn aan zijn verplichtingen te voldoen. De SCR meet de effecten van risico's in vier hoofdcategorieën:

1. Marktrisico;
2. Verzekeringstechnisch risico (zorg);
3. Tegenpartijrisico;
4. Operationeel risico.

Daarbinnen zijn subcategorieën gedefinieerd. De SCR standaardformule veronderstelt dat voor elk van de (sub)categorieën een kapitaaleis wordt berekend die vervolgens wordt geaggregeerd tot een overall SCR, daarbij rekening houdend met diversificatie-effecten tussen risicocategorieën. Een schematisch overzicht van de voor NV schade relevant geachte categorieën is hierna weergegeven. Een bedrag van nul euro is ingevuld als het risico op dit moment niet van toepassing is op NV schade of als het risico verwaarloosbaar wordt geacht.

De relevant geachte risico's voor NV schade worden in het vervolg van deze paragraaf nader toegelicht.

1. Marktrisico

Het marktrisico (of beleggingsrisico) onderkent een zevental subcategorieën. De risico's hebben voornamelijk betrekking op het belegd vermogen van NV schade. Bij het renterisico is echter ook het effect op de technische voorzieningen ingerekend. Inclusief diversificatievoordelen binnen deze hoofdcategorie resulteert dit voor het hoogste aggregatieniveau in een bruto kapitaalreis van 77.779 duizend euro (2015: 59.571 duizend euro).

Renterisico

Het renterisico is het risico dat de waarde van het belegd vermogen en de technische voorzieningen verandert als gevolg van veranderingen in de rentetermijnstructuur en de inflatie. Dit kan een daling of een stijging betreffen. Voor het bepalen van het renterisico wordt uitsluitend de basis rentetermijnstructuur geschokt met de voorgeschreven percentages zoals is voorgeschreven onder Solvency II in de Gedelegeerde Verordening (EU) 2015/35 van de Europese Commissie. De basis rentetermijnstructuur is in dit geval de Solvency II RTS van EIOPA, exclusief volatiliteitsaanpassing, ultimo 2016.

Er wordt naar gestreefd om in grote mate (circa 90 procent) de rentegevoeligheid van de technische voorzieningen te elimineren door zogeheten matchingportefeuilles in te richten. Deze portefeuilles met vastrentende waarden hebben een min of meer gelijk kasstroomprofiel als die van de technische voorzieningen waardoor rentewijzigingen geen grote wijzigingen teweeg brengen in de financiële positie (inclusief rentegevoeligheid van de hoogrentende waarden). Deze leiden ultimo 2016 tot het extra mitigeren van het renterisico. De bruto kapitaalreis voor het renterisico bedraagt 6.848 duizend euro ultimo 2016 (2015: 734 duizend euro).

Aandelenrisico

Het aandelenrisico is het risico dat de waarde van de zakelijke waarden (voornamelijk aandelen) verandert als gevolg van veranderingen in de desbetreffende marktprijzen. Het aandelenrisico wordt voornamelijk gemitigeerd door het diversificeren van de beleggingsportefeuille ofwel het spreiden van de beleggingen over sectoren en regio's. Het percentage zakelijke waarden in de totale beleggingsportefeuille van NV schade ultimo 2016 is circa 7 procent.

Voor de kwantificering van het aandelenrisico is - conform de voorbereidingsfase van Solvency II - een daling van de aandelenmarkten met 39 procent (indien een land in de EEA/OESO zit) respectievelijk 49 procent (overige landen) verondersteld. Voor NV schade leidt dit ultimo 2016 tot een bruto kapitaalreis van 28.969 duizend euro (2015: 18.376 duizend euro).

Ultimo 2016 betreffen de aandelenbeleggingen uitsluitend participaties in beleggingsfondsen. Via deze fondsen is een geografische spreiding aangebracht. De aandelenbeleggingen kunnen als volgt worden gespecificeerd:

Categorie	2016	2015
Europa	25.100	16.122
Noord-Amerika	22.116	15.005
Verre Oosten	10.042	7.407
Opkomende markten	17.135	11.777
Hedge funds	3.217	0
Totaal	77.610	50.311
Vastrentende waarden via fondsen	339.378	289.907
Totaal conform balans	416.988	340.218

Credit Spread

Het spreadrisico komt voort uit de gevoeligheid voor veranderingen in het niveau (of de volatiliteit) van renteopslagen (credit spreads) op de risicovrije rentetermijnstructuur. De kapitaaleis voor het spreadrisico heeft in geval van NV schade ultimo 2016 alleen betrekking op obligaties. De schok is afhankelijk van type obligatie, de kredietklasse en de (modified) duration.

Credit Spread 2016:

Kredietkwaliteitsklasse	Marktwaarde x 1.000 euro	Gemiddelde Spreadduration	Spreadrisico x 1.000 euro
0 AAA	13.596	2,55	1.014
1 AA	18.921	6,42	1.158
2 A	64.446	5,26	4.232
3 BBB	64.214	5,14	7.633
4 BB	79.746	4,46	14.914
5 B	64.510	3,34	16.362
6 lager dan B	3.283	3,47	865
Geen rating	36.191	4,48	4.757
Totaal	344.908	4,55	50.935

Credit Spread 2015:

Kredietkwaliteitsklasse	Marktwaarde x 1.000 euro	Gemiddelde Spreadduration	Spreadrisico x 1.000 euro
0 AAA	15.754	2,45	346
1 AA	19.783	6,58	1.217
2 A	63.907	5,49	4.246
3 BBB	96.469	5,14	10.566
4 BB	34.181	4,75	6.824
5 B	50.032	4,03	14.755
6 lager dan B	4.501	3,66	1.170
Geen rating	5.375	4,08	653
Totaal	290.002	4,89	39.777

Naast de 290.002 duizend euro aan vastrentende waarden waarvoor het spreadrisico is gespecificeerd, is er 521.524 duizend euro aan Europese staatsobligaties zonder spreadrisico.

De bruto kapitaaleis voor het credit spread risico bedraagt 50.935 duizend euro ultimo 2016 (2015: 39.777 duizend euro).

Valutarisico

Het valutarisico van de Amerikaanse Dollar, het Britse Pond en de Japanse Yen wordt volledig afgedekt. Dit leidt tot een bruto kapitaaleis ultimo 2016 voor het valutarisico van 7.054 duizend euro (2015: 11.849 duizend euro).

Concentratierisico

Het concentratierisico is het risico dat verband houdt met een grote concentratie van de beleggingen in bepaalde activa of op bepaalde markten. Er ontstaat een kapitaaleis als de blootstelling aan (een belegging in) een individuele tegenpartij een bepaalde drempelwaarde te boven gaat. De drempelwaardes zijn gehanteerd zoals beschreven in de Gedelegeerde Verordening (EU) 2015/35 van de Europese Commissie. Voor de beleggingen van NV schade wordt de drempelwaarde niet overschreden, waardoor het concentratierisico nihil bedraagt.

Tabel: Tegenpartij spreiding (beleggingen groter dan 2% van het fondsvermogen)

Categorie	2016		2015	
	Reële waarde x 1.000 euro	% Beleggingen	Reële waarde x 1.000 euro	% Beleggingen
Franse staat	0	0%	23.657	2%
Duitse staat	85.535	8%	156.625	16%
Finse staat	29.687	3%	35.969	4%
Nederlandse staat	143.322	13%	155.052	16%
Oostenrijkse staat	69.470	6%	66.231	7%
Belgische staat	146.699	14%	130.091	13%
Ierse staat	89.290	8%	59.643	6%
Totaal	564.003	52%	627.268	64%

2. Verzekeringstechnisch risico

Het verzekeringstechnisch risico betreft alle risico's (zoals langlevens of invaliditeit) verbonden aan verplichtingen uit hoofde van verzekeringsactiviteiten met uitzondering van componenten die onder marktrisicofactoren vallen of die onder operationele risicofactoren vallen.

De verzekeringen van NV schade (zowel WAO-hiaat als WIA-producten) worden onder Solvency II getypeerd als Zorg. Daarnaast bevat deze hoofdcategorie nog het catastroferisico.

De bruto kapitaalsvereiste voor de Zorg categorie is - inclusief diversificatievoordeel binnen deze hoofdcategorie- berekend op 67.524 duizend euro (2015: 58.303 duizend euro) en bestaat uit de volgende deelrisico's:

Kortlevenrisico

Het kortlevenrisico is het risico dat de verzekeraar loopt als een verzekerde persoon korter zal leven dan op basis van de gehanteerde overlevingstafel wordt verwacht. Het kortlevenrisico is voor NV schade echter niet relevant, aangezien een hoger sterftepercentage leidt tot minder arbeidsongeschiktheidsuitkeringen (lees: lagere technische voorziening).

Langlevensrisico

Het langlevensrisico is het risico dat de verzekeraar loopt als een verzekerde persoon langer leeft dan op basis van de gehanteerde overlevingstafel wordt verwacht. Voor NV schade betekent dit dat de uitkeringen langer dan verwacht uitgekeerd moeten worden. Het langlevensrisico is gekwantificeerd door uit te gaan van 20 procent hogere overlevingskansen dan bij vaststelling van de best estimate voorzieningen. Aangezien voor NV schade de verplichtingen uit tijdelijke uitkeringen bestaan, leidt een lager veronderstelde overlevingskans tot een beperkte verhoging van de uitkeringslasten. De bruto kapitaaleis voor het langlevensrisico bedraagt 3.715 duizend euro ultimo 2016 (2015: 4.057 duizend euro).

Invaliditeits- en morbiditeitsrisico

Het invaliditeits- en morbiditeitsrisico voor NV schade is het risico dat mensen meer invalideren en minder revalideren dan verwacht is. Dit risico is berekend aan de hand van een scenario waarin wordt uitgegaan van 35 procent hogere invalideringskansen (disability rates) voor het eerstvolgende jaar en 25 procent voor alle daarop volgende jaren en een permanente daling van 20 procent van de herstelcijfers. Deze schok is alleen toegepast op de WIA-portefeuilles. Gezien de aard van de verzekeringen van NV schade (arbeidsongeschiktheidsverzekeringen) betreft het een substantieel risico, welke ultimo 2016 tot een bruto kapitaaleis leidt van 50.894 duizend euro (2015: 39.885 duizend euro).

Royementsrisico

De verzekeringen van NV schade betreffen voor het overgrote deel eenjarige risicopremies, waardoor royement geen relevant risico op negatief resultaat met zich meebrengt.

Kostenrisico

Het risico op hogere kosten dan voorzien is gekwantificeerd door uit te gaan van een permanente toename van de uitvoeringskosten met 10 procent en een 1 procent hogere inflatie dan verwacht. Dit leidt voor NV schade tot een bruto kapitaalbeslag van 9.747 duizend euro ultimo 2016 (2015: 9.276 duizend euro).

Herzieningsrisico

Onder herzieningsrisico moet worden verstaan het risico dat annuïteiten waarbij de uitkeringen die op basis van de onderliggende verzekering verschuldigd zijn, kunnen toenemen als gevolg van veranderingen in de wetgeving of in de gezondheidstoestand van de verzekerde persoon. Mede gezien het feit dat niet alle op NV schade van toepassing zijnde verzekeringstechnische risico's in het standaardmodel tot uitdrukking komen, is ervoor gekozen deze overige risico's hieronder te scharen. De belangrijkste van deze risico's betreft de mogelijke extra schade wanneer de werkloosheid hoger uitvalt dan verwacht. In dat geval zullen de verzekeringen van NV schade een hogere aanvulling moeten doen op de wettelijke arbeidsongeschiktheidsuitkeringen, wat voor NV schade zal leiden tot hogere uitkeringslasten. NV schade houdt daarom rekening met een extra kapitaalsbeslag ter hoogte van 4 procent van de best estimate voorziening conform het standaardmodel. Dit leidt tot een bruto kapitaaleis van 30.928 duizend euro ultimo 2016 (2015: 30.434 duizend euro).

Na diversificatievoordeel binnen deze categorie Zorg als Leven resulteert een bruto kapitaaleis van 67.295 duizend euro (2015: 57.900 duizend euro) voor het totaal aan verzekeringstechnische risico's.

Catastroferisico

Ten aanzien van de verzekeringstechnische risico's is naast de hiervoor beschreven Leven categorie nog de categorie Catastroferisico van toepassing voor NV schade.

Het catastroferisico maakt onderscheid in vijf typen letsel: overlijden door ongeval, permanente volledige arbeidsongeschiktheid, langdurige arbeidsongeschiktheid, kortdurige arbeidsongeschiktheid en medisch/letsel. Voor NV schade zijn alleen de lang- en de kortdurige arbeidsongeschiktheid relevant. Ten aanzien van deze twee letseltypen worden twee catastrofes onderscheiden die ten grondslag aan het letsel zouden kunnen liggen: massaal ongevallenrisico en concentratierisico. De bruto kapitaaleis ten behoeve van deze twee risico's is 894 duizend euro (2015: 1.536 duizend euro) en is vastgesteld conform de standaardformules.

3. Tegenpartijrisico

Bij een vordering op een tegenpartij kan verlies optreden wanneer de tegenpartij niet geheel of niet tijdig haar verplichtingen nakomt. Onder Solvency II wordt daarbij onderscheid gemaakt tussen verwacht en onverwacht verlies. Het verwachte verlies komt tot uiting op de balans, in de vorm van een correctie (afslag) op de vordering. Het verwachte verlies acht NV schade ultimo 2016 verwaarloosbaar. Het onverwachte verlies komt tot uiting in de kapitaaleis voor tegenpartijkredietrisico en onderkent twee types:

Type 1 tegenpartijen

- Type 1 tegenpartijen zijn onder meer: herverzekeringen, derivaten, hedges, banktegoeden, deposito's en andere vorderingen.
- Bankrekeningen en deposito's bij fund managers worden beschouwd als gealloceerd vermogen en zouden vanuit strategisch oogpunt geen substantiële bedragen mogen vormen. Deze posten zijn dan ook niet betrokken in het vaststellen van het tegenpartijrisico.
- Voor derivatenposities wordt collateral aangehouden, wat het hiermee gepaarde kredietrisico dekt. Deze waarden zijn ook meegenomen bij de vaststelling van het tegenpartijrisico.

Type 2 tegenpartijen

- Onder type 2 vallen bijvoorbeeld vorderingen op tussenpersonen en verzekerden.

Voor NV schade is op basis van het standaardmodel het tegenpartijrisico vastgesteld op 3.810 duizend euro (2015: 1.348 duizend euro). Het betreft type 1. Hieronder zijn zowel type 1 als type 2 tegenpartijen opgenomen. De onverwachte verliezen zijn vastgesteld ten aanzien van cash, deposito's, derivaten (valutaswaps en inflatieswaps) en premiedebiteuren. Het tegenpartijrisico is sterk gestegen, doordat nu ook de debiteurenpositie is meegenomen bij vaststelling van het tegenpartijrisico.

4. Operationeel risico

Het operationeel risico betreft het risico dat ontstaat als gevolg van het falen of tekortschieten van interne processen, menselijke en technische tekortkomingen en onverwachte externe gebeurtenissen. Dit wordt ondervangen door deugdelijke functiescheiding, goed beschreven administratieve organisatie en een toezicht op de naleving van de afgesproken procedures. De kapitaaleis voor operationeel risico betreft het maximum van de uitkomst uit de standaardformule en een eigen inschatting van NV schade uit haar Own Risk and Solvency Assessment (ORSA). NV schade heeft het operationeel risico vastgesteld op 3.189 duizend euro volgens de standaardformule van de geldende Solvency II uitgangspunten. In 2015 was het operationeel risico vastgesteld op 3.424 duizend euro op basis van assessments, die in het kader van de bepaling de ORSA zijn gehouden.

5. Overige risico aspecten

Basic Solvency Capital Requirement

Categorie 1 tot en met 3 (marktrisico, verzekeringstechnisch risico en tegenpartijrisico) vormen samen de zogenaamde Kernsolvabiliteitskapitaalvereiste (ook wel de Basic Solvency Capital Requirement, BSCR). Na diversificatievoordelen tussen deze drie categorieën resulteert een BSCR van 116.303 duizend euro (2015: 93.625 duizend euro).

Correctie Belasting / Winstdeling

Aangezien geen verliesabsorberend vermogen vanuit winstdeling is gekwantificeerd en NV schade tevens is vrijgesteld van vennootschapsbelasting, wordt deze correctie op nul gesteld.

Totale Solvency Capital Requirement

Er zijn geen diversificatievoordelen tussen de operationele risico's en de Basic Solvency Capital Requirement (BSCR). Voor NV schade resulteert derhalve een totale SCR van 119.491 duizend euro (2015: 97.049 duizend euro).

Spreadrisico

NV schade loopt spreadrisico op vorderingen op tegenpartijen. Voor NV schade betreft dit voornamelijk de beleggingen in obligaties en leningen. Daarnaast heeft NV schade overige vorderingen van 5.108 duizend euro (2015: 9.374 duizend euro).

Spreadrisico is het risico van financiële verliezen voor NV schade als gevolg van een verslechterde financiële situatie van tegenpartijen waarop NV schade (potentiële) vorderingen heeft. Behalve faillissement of betalingsonmacht van tegen partijen, kunnen ook minder ingrijpende gebeurtenissen tot verliezen leiden, zoals een verslechterde credit rating die tot een lagere obligatiekoers zal leiden. Het kredietrisico wordt door NV schade gemitigeerd door spreiding van de vastrentende waarden naar regio en sector.

De overige vorderingen bestaan vooral uit premievorderingen op werkgevers (3.396 duizend euro) en terug te vorderen uitkeringen (1.421 duizend euro). Voor de premievorderingen is een voorziening voor dubieuze debiteuren gevormd waardoor het effect van eventueel oninbare vorderingen op het resultaat wordt beperkt. Ook voor de terug te vorderen uitkeringen is een voorziening voor oninbare vorderingen gevormd. Gezien de grootte van deze vorderingen is het financiële risico voor NV schade beperkt.

De samenstelling van de vastrentende waarden (inclusief participaties in beleggingsinstellingen) kan als volgt worden samengevat:

Tabel: Samenstelling vastrentende waarden (look through)		
Categorie	2016	2015
Europese obligaties langlopend	590.033	510.897
Inflation-linked obligaties	0	114.120
Emerging Markets	0	58.721
Europese obligaties kortlopend	12.146	0
Vastrentend-hoogrentend Europees	74.031	33.860
Vastrentend-hoogrentend US	31.937	23.676
Europees Investment Grade Credits	186.705	163.792
Hypotheke particulieren	35.958	0
Bankleningen	46.705	27.134
Deposito's	0	4.596
Totaal	977.515	936.796
Vastrentende waarden via fondsen	339.378	289.907
Obligaties	638.137	642.293
Deposito's	0	4.596
Totaal	977.515	936.796

De Europese obligaties en Inflation-linked obligaties zijn uitgegeven door landen in de euro-zone. Deze obligaties luiden in euro's. De Vastrentend-hoogrentende portefeuille bestaat uit hoogrentende obligaties US, uitgegeven door het bedrijfsleven in US Dollars en euro's. Het gaat hier om een markt van bedrijfsobligaties met een creditrating lager dan of gelijk aan BB.

De verdeling van de vastrentende waarden naar credit rating is als volgt:

Tabel: Kredietwaardigheid portefeuille vastrentende waarden		
Rating categorie	ultimo 2016	ultimo 2015
AAA	28%	38%
AA	30%	26%
A	16%	14%
BBB	10%	10%
< BBB	13%	11%
Geen rating	3%	1%
Totaal	100%	100%

De verdeling van de vastrentende waarden naar looptijd is als volgt:

Tabel: Looptijd portefeuille vastrentende waarden				
Rating categorie	Bedrag 2016	%	Bedrag 2015	%
0 - 3 jaar	93.989	10%	102.000	11%
3 - 5 jaar	159.271	16%	192.620	20%
5 - 10 jaar	342.998	35%	270.327	29%
10 - 20 jaar	240.072	24%	259.331	28%
> 20 jaar	141.185	15%	112.518	12%
Totaal	977.515	100%	936.796	100%

Liquiditeitsrisico

Liquiditeitsrisico is het risico dat de beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen, waardoor het fonds op korte termijn niet aan zijn verplichtingen kan voldoen.

Tabel: Samenstelling illiquide producten (x 1.000 euro)				
Categorie (look through)	2016			2015
	Totaal Bedrag	Illiquide Bedrag	Illiquide %	Illiquide %
Vastrentende waarden ¹	977.515	44.413	5%	0%
Zakelijke waarden ²	77.610	0	0%	0%
Overig ³	20.988	0	0%	0%
Totaal	1.076.113	44.413	4%	0%

1) Obligaties, hypotheke en deposito's

2) Aandelen en vastgoed (vastgoed is nihil)

3) Derivaten, vorderingen uit hoofde van beleggingen en liquide middelen

Risico marktwaardebepaling

De beleggingen zijn gewaardeerd op marktwaarde. Niet voor alle beleggingsinstrumenten zijn frequente marktnoteringen beschikbaar. Dat levert een hoger risico op ten aanzien van de "juiste" waardering van een belegging. In de onderstaande tabel is de waardering per beleggingscategorie uitgesplitst naar vier niveaus van waardering. Dit betreft het belegd vermogen, inclusief de vorderingen en verplichtingen uit hoofde van beleggingen en de liquide middelen. Deze niveaus zijn als volgt toe te lichten:

Level 1 - Directe marktwaardering

Directe marktwaardering, beursnotering in een actieve markt (waarop geen prijsaanpassingen worden uitgevoerd).

Level 2 - Afgeleide marktwaardering

Afgeleide marktwaardering, geen directe beursnotering van andere uit de markt waarneembare data dan wel een prijs gebaseerd op een transactie in een niet-actieve markt met niet-significante prijsaanpassing (gebaseerd op aannames en schattingen).

Level 3 - Niet gebaseerd op marktdata

Modellen en technieken, marktwaardebepaling niet gebaseerd op de markt, maar gebaseerd op aannames en schattingen die de prijs significant beïnvloeden.

De investeringen in MN Fondsen welke onderliggende beleggingen hebben in aandelen en vastrentende waarden zijn in de level verdeling opgenomen in level 2 en in bovenstaande geplaatst onder genoteerde marktprijzen. De MN Fondsen zijn hoofdzakelijk opgebouwd uit liquide beleggingen met genoteerde marktprijzen.

Voor de waardering van Hedgefonds wordt gesteund op de intrinsieke waarde van de onderliggende beleggingen zoals berekend door de beheerder.

De investeringen in het MN Services Infrastructuur Fonds en MN Services Beursgenoteerd Onroerend Goed Fonds vallen in onafhankelijke taxaties. De onderliggende investeringen in deze fondsen zijn beleggingsfondsen die gebruik maken voor hun waardebepaling van taxaties.

Voor de waardering van de derivaten wordt gebruik gemaakt van marktconforme en toetsbare waarderingsmodellen die worden gevuld met marktconforme parameters. De toekomstige kasstromen van de rentederivaten worden contant gemaakt tegen de EONIA curve. De verwachte kasstromen van de valutaderivaten worden contant gemaakt tegen de relevante yieldcurve van de betrokken valuta.

De marktwaardebepaling naar level is als volgt uit te splitsen voor 2016 respectievelijk 2015.

Tabel: Marktwaardebepaling (x 1.000 euro)				
Beleggingscategorieën	Ultimo 2016			
	Level 1	Level 2	Level 3	Totaal
	Directe marktwaardering	Afgeleide marktwaardering	Niet gebaseerd op marktdata	
Aandelen				
- Beleggingsinstellingen aandelen	0	77.610	0	77.610
Vastrentende waarden				
- Obligaties en leningen	602.146	0	0	602.146
- Deposito's	0	0	0	0
- Hypotheken	0	29.042	6.949	35.991
- Beleggingsinstellingen vastrentende waarden	0	339.378	0	339.378
Belegd vermogen	602.146	446.030	6.949	1.055.125
Afgeleide financiële instrumenten				
- Rentederivaten	0	2.227	0	2.227
- Valutaderivaten	0	-40	0	-40
- Inflatiderivaten	0	-3.071	0	-3.071
Niet in de beleggingscategorieën meegenomen onderdelen van het belegd vermogen:				
- CSA	0	0	0	0
- Kortlopende vorderingen	0	387	0	387
- Kortlopende schulden	0	-1.356	0	-1.356
- Liquide middelen positief	0	40.250	0	40.250
- Liquide middelen negatief	0	-11.308	0	-11.308
Totaal belegd vermogen	602.146	473.119	6.949	1.082.214

Tabel: Marktwaaardebepaling (x 1.000 euro)				
Beleggingscategorieën	Ultimo 2015			
	Level 1	Level 2	Level 3	Totaal
	Directe marktwaaardering	Afgeleide marktwaaardering	Niet gebaseerd op marktdata	
Aandelen				
- Beleggingsinstellingen aandelen	0	50.311	0	50.311
Vastrentende waarden				
- Obligaties en leningen	642.293	0	0	642.293
- Deposito's	4.596	0	0	4.596
- Beleggingsinstellingen vastrentende waarden	0	289.907	0	289.907
Belegd vermogen	646.889	340.218	0	987.107
Afgeleide financiële instrumenten				
- Rentederivaten	0	-1.343	0	-1.343
- Valutaderivaten	0	118	0	118
- Inflatiederivaten	0	-3.057	0	-3.057
Niet in de beleggingscategorieën meegenomen onderdelen van het belegd vermogen:				
- CSA	-690	0	0	-690
- Kortlopende vorderingen	0	1.690	0	1.690
- Kortlopende schulden	0	-1.482	0	-1.482
- Liquide middelen positief	0	8.618	0	8.618
- Liquide middelen negatief	0	-14.379	0	-14.379
Totaal belegd vermogen	646.199	330.383	0	976.582

Prijrisico

Prijrisico is het risico dat door de ontwikkeling van marktprijzen (veroorzaakt door factoren die samenhangen met een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren)

waardewijzigingen plaatsvinden. Wijzigingen in marktomstandigheden hebben altijd direct invloed op het beleggingsresultaat, omdat alle beleggingen worden gewaardeerd op reële waarde waarbij waardewijzigingen onmiddellijk worden verwerkt in de winst- en verliesrekening.

Door spreiding binnen de portefeuille (diversificatie) wordt het prijrisico gedempt. Het prijrisico wordt tevens gemitigeerd door gebruik te maken van afgeleide financiële instrumenten (derivaten).

Derivaten worden gebruikt om risico's te mitigeren. Momenteel worden derivaten gebruikt ter afdekking van valutarisico. Daarnaast zijn er nog enkele inflatieswaps ten behoeve van beperking van het inflatierisico en renteswaps die worden gebruikt om renterisico op toekomstige te ontvangen premie af te dekken.

Toelichting op de balans per 31 december

ACTIEF

(1) Beleggingen

In het volgende overzicht zijn de mutaties van de beleggingen per categorie weergegeven. Hierbij bestaat de post vastrentende waarden uit obligaties en hypotheke en is de post aandelen inclusief hedge funds.

Mutatieoverzicht

x 1.000 euro

	2016			
	Vastrentende waarden	Aandelen	Deposito's	Totaal
Stand beleggingen per 1 januari	642.293	340.218	4.596	987.107
Aankopen en verstrekkingen	231.325	125.210	0	356.535
Verkopen en aflossingen	-257.485	-69.515	-4.596	-331.596
Waardemutaties	22.004	21.075	0	43.079
Overige	0	0	0	0
Stand beleggingen 31 december	638.137	416.988	0	1.055.125

De waardemutaties bestaan uit gerealiseerde en ongerealiseerde opbrengsten en verliezen. Het totaal aan waardemutaties op de balans wijkt af van de winst- en verliesrekening. De belangrijkste reden hiervoor is dat in de waardemutaties op de balans de beleggingen voor de verzekeringsjaren 2014 tot en met 2018 voor 100 procent zijn meegenomen. In de winst- en verliesrekening zijn de gerealiseerde en ongerealiseerde resultaten op de beleggingen voor 50 procent verantwoord (exclusief het deel van de herverzekeraars).

De vergelijkbare mutaties over 2015 zijn als volgt:

Mutatieoverzicht

x 1.000 euro

	2016			
	Vastrentende waarden	Aandelen	Deposito's	Totaal
Stand beleggingen per 1 januari	551.697	388.100	9.996	949.793
Aankopen en verstrekkingen	257.446	40.867	19.901	318.214
Verkopen en aflossingen	-150.378	-98.200	-25.301	-273.879
Waardemutaties	-16.472	9.451	0	-7.021
Overige	0	0	0	0
Stand beleggingen 31 december	642.293	340.218	4.596	987.107

Vastrentende waarden

De obligaties ad 638.137 duizend euro (2015: 642.293) bestaan uit beursgenoteerde vastrentende waardepapieren en hypotheke. Participaties in beleggingsinstellingen vastrentendewaardepapieren zijn gepresenteerd onder Aandelen.

De historische kostprijs van de obligatieportefeuille (exclusief lopende interest) is 613.717 duizend euro (2015: 491.927).

Aandelen

	2016 x 1.000 euro	2015 x 1.000 euro
De post aandelen bestaat uit participaties in beleggingsinstellingen en hedge funds, die als volgt naar aard van de beleggingen zijn te splitsen:		
- vastrentendewaardepapieren	339.378	289.907
- aandelen	77.610	50.311
Totaal	416.988	340.218

De participaties betreffen de volgende beleggingsinstellingen:

<i>Categorie</i>	<i>Naam</i>
Aandelen	Stichting Mn Services Aandelenfonds Emerging Markets Stichting Mn Services Aandelenfonds Europa III Stichting Mn Services Aandelenfonds Noord Amerika
Vastrentendewaardepapieren	Stichting Mn Services Aandelenfonds Verre Oosten Stichting Mn Services Obligatiefonds Emerging Markets Stichting Mn Services US High Yield Fonds Stichting Mn Services Euro Investment Grade Credit Fund Stichting Mn Services Europees High Yield Fonds Babson Capital Eur Ltd Dover Credit Ltd Syntrus Achmea Particulier Hypothekenfonds

In deze beleggingsfondsen bevinden zich geen derivaten om risico's af te dekken. Wel worden binnen de vastrentende fondsen Europa en Emerging Markets beperkte posities in credit default swaps ingenomen. Rente- en valutarisico's worden afgedekt op de totale beleggingsportefeuille. De risico's die samenhangen met de aard van de beleggingen zijn toegelicht in de risicoparagraaf.

Per 2016 belegt NV schade in het hypothekenfonds van Syntrus Achmea.

De historische kostprijs van de aandelenportefeuille is 393.789 duizend euro (2015: 308.745 duizend euro). Ultimo 2016 waren er net als ultimo 2015 geen aandelen uitgeleend.

(2) Vorderingen

Vorderingen uit hoofde van beleggingen

	2016 x 1.000 euro		2015 x 1.000 euro	
De vorderingen uit hoofde van beleggingen bestaan uit:				
- Kortlopende vorderingen beleggingen	257		421	
Totaal		257		421

De vorderingen uit hoofde van beleggingen hebben een looptijd korter dan 1 jaar.

Vorderingen uit directe verzekering op verzekeringnemers

Bij de vorderingen op werkgevers die de premie afdragen is rekening gehouden met de mogelijke oninbaarheid van de vorderingen.

Overige vorderingen

	2016 x 1.000 euro		2015 x 1.000 euro	
De overlopende activa bestaan uit:				
- Teveel betaalde uitkeringen	1.421		847	
- Te vorderen dividendbelasting	34		0	
- Vooruit betaalde facturen MN	0		3.971	
Totaal		1.455		4.818

De reële waarde van de post overige vorderingen is nagenoeg gelijk aan de boekwaarde. Alle overige vorderingen hebben een looptijd korter dan 1 jaar.

(3) Overige activa

Liquide middelen

De overige activa bestaan voor 36.783 duizend euro uit liquide middelen (2015: 11.964 duizend euro). Het betreft tegoeden in rekening-courant bij bancaire instellingen die ter vrije beschikking staan.

Materiële vaste activa

De mutaties in de materiële vaste activa zijn als volgt:

Mutatieoverzicht x 1.000 euro

	2016 Totaal		2015 Totaal	
<i>Historische kostprijs</i>				
Stand per 1 januari	212		272	
Investerings	86		0	
Desinvesterings	-69		-60	
Stand per 31 december		229		212
<i>Boekwaarde</i>				
Per 1 januari	212		272	
Investerings	86		0	
Afschrijvingen	-69		-60	
Boekwaarde per 31 december		229		212

Cumulatieve afschrijvingen per 31 december:

Afschrijvingspercentage	20%
Afschrijvingsmethodiek	lineair

De materiële vaste activa betreffen andere vaste bedrijfsmiddelen.

(4) Afgeleide financiële instrumenten

De vorderingen inzake afgeleide financiële instrumenten, zijnde derivaten, bedragen 3.890 duizend euro (2015: 1.165 duizend euro).

Vorderingen en verplichtingen uit hoofde van derivaten worden gesaldeerd per derivatencontract. Positieve posities uit hoofde van derivatencontracten ultimo boekjaar worden gepresenteerd onder afgeleide financiële instrumenten onder de activa.

Negatieve posities uit hoofde van derivatencontracten ultimo boekjaar worden gepresenteerd onder afgeleide financiële instrumenten onder de passiva. Ultimo 2016 betreffen deze negatieve posities 4.774 duizend euro (2015: 5.447 duizend euro).

De openstaande vorderingen en verplichtingen van de derivatencontracten worden maandelijks danwel wekelijks per tegenpartij gesaldeerd. Bij een saldo boven de contractueel vastgestelde grens wordt er onderpand gestort c.q. ontvangen van de tegenpartij. De ontvangen onderpand via stukken is niet in de balans opgenomen. Het ontvangen cash onderpand is 1.018 duizend euro.

De met betrekking tot de beleggingsportefeuille door middel van derivaten verkregen (positieve en negatieve) posities op balansdatum zijn als volgt te specificeren naar onderliggende waarde:

Specificatie derivaten

	2016 x 1.000 euro		2015 x 1.000 euro	
	Contract omvang	Reële waarde	Contract omvang	Reële waarde
Vastrentende beleggingen				
Rentederivaten	123.600	2.227	131.100	-1.343
Valutaderivaten	80.403	-40	36.964	118
Inflatiederivaten	25.000	-3.071	25.000	-3.057
Totaal		-884		-4.282

Het inflatie-afdekkingsbeleid is vormgegeven door in de huidige technische voorzieningen reeds rekening te houden met een vast ingerekende toeslag. Hiermee wordt de huidige voorziening om in ieder geval het onvoorwaardelijke deel van de toeslagverlening toe te kennen als toereikend geacht en dientengevolge is besloten de positie in inflatiederivaten af te bouwen.

	Stand 1/1/16	Aankopen	Verkopen	Waarde- ontwikkeling	Stand 31/12/16
Rentederivaten	-1.343	0	-1.230	4.800	2.227
Valutaderivaten	118	0	2.247	-2.405	-40
Inflatiederivaten	-3.057	0	0	-14	-3.071
Totaal	-4.282	0	1.017	2.381	-884

Specificatie derivaten naar tegenpartij

x 1.000 euro

Tegenpartij	Soort	Markt waarde	Contract waarde	Looptijd tot
JP Morgan Securities	ZC NL Inflatieswap 10Y 2,55%	-3.071	25.000	21-12-17
Morgan Stanley	0.322% 07 Oct 20 against Euribor 6m Euribor	601	40.000	7-10-20
Morgan Stanley	0.931% 07 Oct 25 against Euribor 6m Euribor	1.071	28.000	7-10-25
Deutsche Bank	1.486% 07 Oct 45 against Euribor 6m Euribor	685	10.000	9-10-45
Deutsche Bank	1.452% 07 Oct 35 against Euribor 6m Euribor	229	4.000	8-10-35
Morgan Stanley	0.837% 30 Oct 25 against Euribor 6m Euribor	603	21.000	30-10-25
Morgan Stanley	1.5% 02 Nov 45 against Euribor 6m Euribor	681	9.600	2-11-45
ABN AMRO	0.757% 05 Aug 56 against Euribor 6m Euribor	-1.642	11.000	7-08-56
Citibank	FX swap_EUR/USD_241978520161130	-50	4.278	2-03-17
HSBC	FX swap_EUR/JPY_242003120161230	-10	6.595	4-04-17
Morgan Stanley	FX swap_EUR/USD_242003220161230	6	18.940	2-02-17
Morgan Stanley	FX swap_EUR/USD_242003320161230	5	14.587	2-03-17
Morgan Stanley	FX swap_EUR/USD_242003420161230	8	18.009	4-04-17
Totaal		-884		

PASSIEF

(5) Eigen vermogen

Gestort en opgevraagd kapitaal

Het maatschappelijke en geplaatste aandelenkapitaal bedraagt 5.672 duizend euro verdeeld over 50.000 aandelen met een nominale waarde van 113,45 euro per aandeel. Het maatschappelijke en geplaatste kapitaal is volledig gestort.

Algemene reserve

	2016 x 1.000 euro	2015 x 1.000 euro
Het verloop van de algemene reserve is als volgt: - Stand 1 januari	133.851	122.352
Vanuit resultaatbestemming: - resultaat boekjaar	86.787	11.499
Mutatie	86.787	11.499
Stand 31 december	220.638	133.851

In 2016 is er geen dividend uitgekeerd.

Herwaarderingsreserve

Net als in 2015 is er in 2016 is geen sprake van een wettelijke herwaarderingsreserve.

Bestemming van het resultaat

Het gewenste weerstandsvermogen ultimo 2016 is 179.237 duizend euro (2015: 145.574 duizend euro). Dat is 33.663 duizend euro hoger dan ultimo 2015 (2015: 6.222 duizend euro). Het aanwezige weerstandsvermogen is 226.310 duizend euro (2015: 139.523 duizend euro). Dat is 86.787 duizend euro hoger dan ultimo 2015 (2015: 11.499 duizend euro).

Vanwege onvoldoende vermogen (statutaire reservegrens) geen dividenduitkering mogelijk.

Op grond van de statuten en de verstrekte adviezen wordt de volgende bestemming van het resultaat voorgesteld:

- * Van het positieve resultaat over 2016 ad 86.787 duizend euro kan geen dividend uitgekeerd worden aan de aandeelhouders.
- * Er wordt een bedrag ad 86.787 duizend euro toegevoegd aan de algemene reserve, dat bestaat uit het positieve resultaat 2016.

Weerstandsvermogen

NV schade onderscheidt verschillende grenzen binnen het weerstandsvermogen. Als ondergrens hanteert de directie een SCR-ratio van 100 procent, waarbij NV schade als SCR-ratio het minimum van de SCR-ratio op basis van de feitelijke beleggingsmix en de SCR-ratio op basis van de strategische beleggingsmix hanteert. Als gewenst weerstandsvermogen (de minimaal nagestreefde normsolvabiliteit) hanteert NV schade een SCR-ratio van 150 procent. Als statutaire reservegrens hanteert NV schade een SCR-ratio van 200 procent.

Per ultimo 2016 bedroeg onze SCR-ratio 189%, waarmee deze boven het vereiste volgens Solvency II ligt, maar ook ruim boven de door NV schade minimaal nagestreefde normsolvabiliteit van 150%.

Ultimo 2016 is het aanwezige weerstandsvermogen 226.310 duizend euro (2015: 139.523 duizend euro). Eind 2016 is dat hoger dan de normsolvabiliteit van 179.237 duizend euro (2015: 145.574 duizend euro). Ten opzichte van de normsolvabiliteit is er een overschot van 47.073 duizend euro (2015: 6.051 duizend euro tekort). Dit is 5 procent onder de door NV schade gestelde norm, waardoor er geen statutaire reserve is.

De SCR (ondergrens van het weerstandsvermogen) voor NV schade bedraagt 119.491 duizend euro (2015: 97.049 duizend euro).

Statutaire reserve

De statutaire reserve betreft de in artikel 24 lid 1c van de statuten vermelde "winstreserve" en is niet uitkeerbaar aan de aandeelhouder. Net als in 2015 is er in 2016 geen sprake van een statutaire reserve.

(6) Technische voorzieningen

De technische voorzieningen zijn per saldo na aftrek van het herverzekeringsdeel op de balans opgenomen. In de volgende verloopoverzichten en uitloopoverzichten is de bruto voorziening en de netto voorziening (na aftrek van het herverzekeringsdeel) gespecificeerd.

Voor niet-verdiende premies en lopende risico's (bruto)

	2016 x 1.000 euro		2015 x 1.000 euro	
Het verloop van de voorziening voor niet-verdiende premies en lopende risico's is als volgt:				
Stand per 1 januari		0		1.014
- Afname door toevoeging aan de voorziening voor te betalen schaden (WIA-producten)	0		-1.139	
- Aanpassing schattingswijziging	2.861		0	
- Toevoeging ten behoeve van verwacht tekort	1.432		125	
Saldo mutaties		4.293		-1.014
Stand 31 december		4.293		0

De voorziening voor niet-verdiende premies en lopende risico's is apart verantwoord op de balans. Deze voorziening is getroffen voor het verwachte toekomstige tekort voor premie van WIA-producten. Door de aangepaste grondslagen van de technische voorziening voor te betalen schaden is er per 1 januari 2016 een toekomstig premietekort (2.861 duizend euro), welke als aparte mutatie in 2016 is weergegeven. Het verwachte toekomstige premietekort betreft vooral het renteresultaat op toekomstige premie.

Voor niet-verdiende premies en lopende risico's (netto)

	2016 x 1.000 euro		2015 x 1.000 euro	
Het verloop van de voorziening voor niet-verdiende premies en lopende risico's is als volgt:				
Stand per 1 januari		0		1.014
- Afname door toevoeging aan de voorziening voor te betalen schaden (WIA-producten)	0		-1.139	
- Aanpassing schattingswijziging	1.486		0	
- Toevoeging ten behoeve van verwacht tekort	748		125	
Saldo mutaties		2.234		-1.014
Stand 31 december		2.234		0

De toevoeging in 2016 ten behoeve van het verwachte tekort bedraagt 748 duizend euro (2015: 125 duizend euro). De schattingswijziging is toegelicht bij het verloop van de bruto voorziening.

Voor te betalen schaden	2016 x 1.000 euro		2015 x 1.000 euro	
De technische voorzieningen voor te betalen schaden zijn als volgt te splitsen:				
- Voor te betalen schaden (WAO)	270.604		285.229	
- Voor te betalen schaden (WIA) bruto	574.482		485.598	
- Voor te betalen schaden (WIA) herverzekeringsdeel	-106.313		0	
Totaal		738.773		770.827

Voor te betalen schaden (WAO)	2016 x 1.000 euro		2015 x 1.000 euro	
Het verloop van de bruto technische voorzieningen voor te betalen schaden inzake WAO-hiaat is als volgt:				
Stand 1 januari (inclusief effect risicomarge)	285.229		317.586	
- Effect risicomarge	-41.601		-49.414	
Gecorrigeerde stand 1 januari (exclusief effect risicomarge)		243.804		268.172
- Invalidering	284		651	
- Benodigde interest	-341		445	
- Uitkeringen	-20.539		-21.983	
- Aanpassing rekenrente	7.817		-741	
- Mutatie kostenvoorziening	550		-1.196	
- Toeslag	4.823		0	
- Aanpassing schattingswijziging	1.971		0	
- Overig	-4.233		507	
Saldo mutaties		-9.844		-22.317
- Vrijval/Toevoeging inzake toeslagverlening		-5.901		-2.227
Stand voor effect risicomarge		228.059		243.628
- Aanvullende voorziening in verband met risicomarge		42.545		41.601
Stand 31 december		270.604		285.229

De technische voorzieningen voor te betalen schaden inzake WAO-producten is gevormd ten behoeve van het WAO-hiaatproduct dat NV schade voert tot en met het kalenderjaar 2003. De waardering van de voorziening gaat uit van een beste schatting plus een risicomarge welke als aanvulling aan de voorziening wordt toegevoegd. Ultimo 2016 bedraagt de best estimate voorziening 228.059 duizend euro (2015: 243.628 duizend euro). Daarnaast is er sprake van een risicomarge van 42.545 duizend euro (2015: 41.601 duizend euro).

Aangezien de cao-index over 2016 in de Metaal en Techniek cumulatief 2,31 procent bedraagt (1,75 procent per 1 juli 2016 en 0,55 procent per 1 januari 2017), is een toevoeging van 0,31 procent nodig (bovenop de jaarlijks gereserveerde 2 procent). De cao-index over 2015 bedroeg 1,75 procent, waardoor 0,25 procent van de gereserveerde 2 procent vrij viel. Het tekort ten opzichte van het benodigde kapitaal inzake toeslagverlening per 1 januari 2017 ad 5.901 duizend euro is ten gunste van het resultaat verwerkt (2015: 2.227 duizend euro ten gunste van het resultaat). De toegepaste discontering met betrekking tot de ingerekende toeslagverlening is beschreven in de algemene toelichting.

De stijging van de marktrente heeft een verhogend effect op de voorziening: de toename van 7.817 duizend euro betreft het financiële effect op de schadevoorziening door uit te gaan van de ultimo dit jaar door EIOPA gepubliceerde rentetermijnstructuur voor verzekeraars in plaats van de primo verschoven rentetermijnstructuur (2015: afname met 741 duizend euro).

Voor de overlevingsgrondslagen wordt uitgegaan van de meest recente prognosetafel (AG2016). Ultimo vorig jaar werd de prognosetafel AG2014 gehanteerd. Er is daarom sprake van een aanpassing van de prognosetafel.

De voorziening voor te betalen schaden WAO zal naar verwachting zijn afgewikkeld in 35 jaar. De gemiddelde verwachte resterende looptijd, op basis van de modified duration, bedraagt 8 jaar.

Voor te betalen schaden (WIA) bruto

	2016 x 1.000 euro		2015 x 1.000 euro	
Het verloop van de de bruto technische voorzieningen voor te betalen schaden inzake WIA-producten is als volgt:				
Stand 1 januari (inclusief risicomarge)	485.598		463.206	
- Overdracht herverzekeringsdeel voorziening	82.910		0	
- Effect risicomarge	-31.833		-40.411	
Gecorrigeerde stand 1 januari (exclusief effect risicomarge)	536.675		422.795	
- Toevoeging inzake boekjaar	61.650		38.748	
		598.325		461.543
- Wijziging IBNR (invalidering)	-60.141		-64.844	
- Vrijval/Toevoeging inzake IBNR	-4.114		18.785	
- Invalidering	60.141		61.772	
- Benodigde interest	-812		780	
- Uitkeringen	-18.657		-20.590	
- Aanpassing rekenrente	23.869		4.851	
- Aanpassen overlevingsgrondslagen	42		0	
- Toevoeging ten laste van voorzieningen voor niet-verdiende premies en lopende risico's	0		1.139	
- Mutatie kostenvoorziening	384		-3.040	
- Aanpassing schattingswijziging	-59.348		0	
- Overig	-904		-4.989	
Saldo mutaties		-59.540		-6.136
- Vrijval/Toevoeging inzake toeslagverlening		863		-1.642
Stand voor effect risicomarge		539.648		453.765
- Aanvullende voorziening in verband met risicomarge		34.834		31.833
Stand 31 december		574.482		485.598

In 2015 was er geen sprake van herverzekering, zodat het verloop van de vergelijkende cijfers van de bruto voorziening gelijk is aan het verloop van de netto voorziening die hierna is gepresenteerd.

De technische voorzieningen voor te betalen schaden inzake WIA-producten is gevormd ten behoeve van de WIA-producten die NV schade met de herverzekeraars op de markt brengt. De waardering van de voorziening gaat uit van een beste schatting plus een risicomarge welke als aanvulling aan de voorziening wordt toegevoegd. Ultimo 2016 bedraagt de best estimate voorziening 539.648 duizend euro (2015: 0 duizend euro). De aanvullende risicomarge bedraagt 34.834 duizend euro (2015: 0 duizend euro).

De toevoeging aan de voorziening van 61.650 duizend euro (2015: 0 duizend euro) betreft de netto premie gerealiseerd in het desbetreffende boekjaar. De toevoeging is inclusief een uit de netto premie gefinancierde opslag van 3 procent in verband met excassokosten.

De verschuiving van IBNR naar de schadevoorziening bedraagt 60.141 duizend euro (2015: 0 duizend euro) en staat tegenover nieuwe schademeldingen. De onttrekking inzake IBNR van 4.114 duizend euro (2015: toevoeging van 0 duizend euro) wordt voornamelijk veroorzaakt doordat NV schade de IBNR heeft herijkt op basis van ervaringscijfers.

In 2016 is er geen mutatie op de voorziening voor niet-verdiende premies en lopende risico's. De toevoeging aan de nieuwe premievoorziening bedraagt 4.293 duizend euro.

Aangezien de cao-index over 2016 in de Metaal en Techniek cumulatief 2,31 procent bedraagt (1,75 procent per 1 juli 2016 en 0,55 procent per 1 januari 2017), is een toevoeging van 0,31 procent nodig (bovenop de jaarlijks gereserveerde 2 procent). De cao-index over 2015 bedroeg 1,75 procent, waardoor 0,25 procent van de gereserveerde 2 procent vrij viel. Daarom heeft er voor 2016 een toevoeging van 863 duizend euro plaatsgevonden inzake toeslagverlening (2015: vrijval van 0 duizend euro).

Deze daling wordt echter gecompenseerd doordat de marktrente lager ligt dan de in de premie gehanteerde rekenrente, waardoor in totaal een toename resulteert van 23.869 duizend euro (2015: een stijging van 0 duizend euro). De overlevingsgrondslagen en die betreffende in- en revalideren zijn in 2016 gewijzigd. De overlevingsgrondslagen zijn gewijzigd naar prognosetafel AG2016 (in 2015: AG2014). De in- en revalideringskansen zijn aangepast, in combinatie met de overgang naar een model met kasstroomprojecties.

De voorziening voor te betalen schaden WIA zal naar verwachting zijn afgewikkeld in 50 jaar. De gemiddelde verwachte resterende looptijd, op basis van de modified duration, bedraagt 10 jaar.

Voor te betalen schaden (WIA) netto

	2016 x 1.000 euro		2015 x 1.000 euro	
Het verloop van de de de netto technische voorzieningen voor te betalen schaden inzake WIA-producten is als volgt:				
Stand 1 januari (inclusief risicomarge)	485.598		463.206	
- Effect risicomarge	-14.899		-40.411	
Gecorrigeerde stand 1 januari (exclusief effect risicomarge)	470.699		422.795	
- Toevoeging inzake boekjaar	26.171		38.748	
		496.870		461.543
- Wijziging IBNR (invalidering)	-45.582		-64.844	
- Vrijval/Toevoeging inzake IBNR	-3.877		18.785	
- Invalidering	45.582		61.772	
- Benodigde interest	-699		780	
- Uitkeringen	-17.922		-20.590	
- Aanpassing rekenrente	19.429		4.851	
- Aanpassen overlevingsgrondslagen	27		0	
- Toevoeging ten laste van voorzieningen voor niet-verdiende premies en lopende risico's	0		1.139	
- Mutatie kostenvoorziening	-810		-3.040	
- Aanpassing schattingswijziging	-47.660		0	
- Overig	-2.514		-4.989	
Saldo mutaties		-54.026		-6.136
- Vrijval/Toevoeging inzake toeslagverlening		818		-1.642
Stand voor effect risicomarge		443.662		453.765
- Aanvullende voorziening in verband met risicomarge		24.507		31.833
Stand 31 december		468.169		485.598

Per einde 2016 is het herverzekeringsdeel van de technische voorziening 106.313 duizend euro (2015: 0 duizend euro).

Het herverzekeringsdeel van de technische voorzieningen voor te betalen schaden inzake WIA-producten betreft de WIA-producten die NV schade met de herverzekeraars op de markt brengt. De waardering van de voorziening gaat uit van een beste schatting plus een risicomarge welke als aanvulling aan de voorziening wordt toegevoegd. Ultimo 2016 bedraagt de best estimate voorziening 443.662 duizend euro (2015: 453.765 duizend euro). De aanvullende risicomarge bedraagt 24.507 duizend euro (2015: 31.833 duizend euro).

De toevoeging aan de voorziening van 26.171 duizend euro (2015: 38.748 duizend euro) betreft de netto premie gerealiseerd in het desbetreffende boekjaar. De toevoeging is inclusief een uit de netto premie gefinancierde opslag van 3 procent in verband met excassokosten.

De verschuiving van IBNR naar de schadevoorziening bedraagt 45.582 duizend euro (2015: 64.844 duizend euro) en staat tegenover nieuwe schademeldingen. De onttrekking inzake IBNR van 3.877 duizend euro (2015: toevoeging van 18.785 duizend euro) wordt voornamelijk veroorzaakt doordat NV schade de IBNR heeft herijkt op basis van ervaringscijfers.

In 2016 is er geen mutatie op de voorziening voor niet-verdiende premies en lopende risico's. De toevoeging aan de nieuwe premievoorziening bedraagt 2.234 duizend euro.

Aangezien de cao-index over 2016 in de Metaal en Techniek cumulatief 2,31 procent bedraagt (1,75 procent per 1 juli 2016 en 0,55 procent per 1 januari 2017), is een toevoeging van 0,31 procent nodig (bovenop de jaarlijks gereserveerde 2 procent). De cao-index over 2015 bedroeg 1,75 procent, waardoor 0,25 procent van de gereserveerde 2 procent vrij viel. Daarom heeft er voor 2016 een toevoeging van 818 duizend euro plaatsgevonden inzake toeslagverlening (2015: vrijval van 1.642 duizend euro).

Deze daling wordt echter gecompenseerd doordat de marktrente lager ligt dan de in de premie gehanteerde rekenrente, waardoor in totaal een toename resulteert van 19.429 duizend euro (2015: een stijging van 4.851 duizend euro). De overlevingsgrondslagen en die betreffende in- en revalideren zijn in 2016 gewijzigd. De overlevingsgrondslagen zijn gewijzigd naar prognosetafel AG2016 (in 2015: AG2014). De in- en revalideringskansen zijn aangepast, in combinatie met de overgang naar een model met kasstroomprojecties.

Uitloopoverzicht voorzieningen naar schadejaar 2016 bruto

x 1.000 euro

Schadejaar	Voorziening primo op reële waarde	Premies in 2016	Uitkeringen	Overdracht herverzeke- ringsdeel	Voorziening ultimo op rente primo	Voorziening ultimo op reële waarde	Resultaat boekjaar
WAO 1993-2003 (1)	285.229	0	-20.539	0	261.287	270.604	3.403
WIA							
2004-2011	260.635	-154	-13.794	0	224.900	227.967	21.787
2012	71.089	-17	-2.277	0	60.718	61.546	8.077
2013	64.272	-62	-1.795	0	62.116	63.479	299
2014	42.463	3	-791	39.292	66.134	67.776	14.833
2015	47.139	442	0	43.618	70.620	74.352	20.579
2016	0	79.825	0	0	68.699	72.783	11.126
2017	0	0	0	0	6.296	6.579	-6.296
WIA totaal (2)	485.598	80.037	-18.657	82.910	559.483	574.482	70.405
Totaal (1+2)	770.827	80.037	-39.196	82.910	820.770	845.086	73.808

Uitloopoverzicht voorzieningen naar schadejaar 2016 netto

x 1.000 euro

Schadejaar	Voorziening primo op reële waarde	Premies in 2016	Uitkeringen	Overdracht herverzeke- ringsdeel	Voorziening ultimo op rente primo	Voorziening ultimo op reële waarde	Resultaat boekjaar
WAO 1993-2003 (1)	285.229	0	-20.539	0	261.287	270.604	3.403
WIA							
2004-2011	260.635	-154	-13.794	0	224.900	227.967	21.787
2012	71.089	-17	-2.277	0	60.718	61.546	8.077
2013	64.272	-62	-1.795	0	62.116	63.479	299
2014	22.055	2	-411	20.408	34.390	35.244	7.664
2015	24.484	229	0	22.655	36.724	38.664	10.644
2016	0	41.461	0	0	35.724	37.848	5.737
2017	0	0	0	0	3.274	3.421	-3.274
WIA totaal (2)	442.535	41.459	-18.277	43.063	457.846	468.169	50.934
Totaal (1+2)	727.764	41.459	-38.816	43.063	719.133	738.773	54.337

Uitloopoverzicht voorzieningen naar schadejaar 2015 netto

x 1.000 euro

Schadejaar	Voorziening primo op reële waarde	Premies in 2015	Uitkeringen	Voorziening ultimo op rente primo	Voorziening ultimo op reële waarde	Resultaat boekjaar
WAO 1993-2003 (1)	317.586	0	-21.983	285.970	285.229	9.633
WIA						
2004-2010	221.672	-26	-15.353	195.130	194.301	11.163
2011	61.761	-45	-2.869	66.577	66.334	-7.730
2012	70.318	-36	-1.770	71.352	71.089	-2.840
2013	67.955	-13	-596	64.304	64.272	3.042
2014	41.500	155	-2	42.462	42.463	-809
2015	0	38.713	0	47.139	47.139	-8.426
WIA totaal (2)	463.206	38.748	-20.590	486.964	485.598	-5.600
Totaal (1+2)	780.792	38.748	-42.573	772.934	770.827	4.033

In het uitloopoverzicht sluiten de voorzieningen primo en ultimo op reële waarde aan bij de balansvoorziening voor te betalen schaden voor het WAO-hiaat en voor de WIA-producten. Het uitloopresultaat in het boekjaar is bepaald op basis van de marktrente van primo 2016.

De kolommen voorziening primo op reële waarde tot en met voorziening ultimo op rente primo geven het verloop van de voorziening gedurende het boekjaar weer. Hierin zijn de premies en uitkeringen apart gespecificeerd. Alle overige mutaties zijn verantwoord in de kolom resultaat boekjaar (op basis van rente primo jaar).

Het resultaat boekjaar wordt met name beïnvloed door de overgang op een model met kasstroomprojecties. Daarnaast wordt het resultaat boekjaar met name voor oude tekenjaren beïnvloed door de wijziging in de toerekening van de AOW-voorziening. Het verschil tussen de kolommen voorziening ultimo op rente primo en voorziening ultimo op reële waarde heeft als oorzaak de wijziging in de toegepaste rentecurve.

(7) Voorziening voor toegezegde premiekorting

In 2017 is geen sprake van premiekorting. De voorziening voor toegezegde premiekorting ultimo 2016 is daarom nihil.

(8) Schulden

Verplichtingen uit hoofde van beleggingen	2016 x 1.000 euro		2015 x 1.000 euro	
De verplichtingen uit hoofde van beleggingen bestaan uit:				
- Kortlopende schulden beleggingen	3.291		1.946	
Totaal		3.291		1.946

Schulden uit herverzekering

De schulden uit herverzekering hebben betrekking op de overeenkomst met de herverzekeraars over de verzekeringsjaren 2014-2018.

	2016 x 1.000 euro		2015 x 1.000 euro	
De schulden uit herverzekering bestaan uit:				
- Technische voorziening (herverzekeringsdeel)	108.372		0	
- Resultaat herverzekering 2014-2018	10.250		0	
Totaal		118.622		0

Tijdens deze periode wordt het resultaat herverzekering opgebouwd en vervolgens na afloop van de overeenkomst afgerekend. De technische voorziening (herverzekeringsdeel) komt met de afrekening van het resultaat aan het einde van de contractduur van de lopende herverzekeringsovereenkomsten voor rekening van NV schade.

Overige schulden	2016 x 1.000 euro		2015 x 1.000 euro	
Onder de overige schulden zijn opgenomen:				
- Nog te betalen kosten MN	2.042		2.292	
- Handelscrediteuren	1.728		471	
- Nog te betalen loonheffing	1.019		1.021	
- Nog te betalen uitkeringen	465		0	
- Nog te betalen kosten Vakraad Metaal en Techniek	330		446	
- Nog te betalen herverzekeraars	212		2.093	
- Nog te betalen provisie tussenpersonen	139		23	
- Te betalen accountantskosten	71		26	
- Vooruit ontvangen bedragen via MN inzake de premieheffing	27		158	
- Aandeel herverzekering jaren 2014 t/m 2015	0		73.308	
- Afrekening coassurantie jaren 2009 t/m 2013	0		8.642	
- Nog te betalen bedragen inzake preventie en re-integratie sociale partners	0		1.691	
- Nog te betalen bedragen inzake invoering Solvency II	0		1.165	
- Nog te betalen projectkosten MN	0		490	
- Overig	1.098		253	
Totaal		7.131		92.079

Alle overige schulden hebben een looptijd korter dan 1 jaar. De reële waarde van de post overige schulden is nagenoeg gelijk aan de boekwaarde.

De post Afrekening verzekeringsjaren 2009 tot met 2013 ad 8.642 duizend euro betreft de in de vaststellingsovereenkomst overeengekomen eindafrekening met de herverzekeraars voor de verzekeringsjaren 2009 tot en met 2013. De betaling van de afrekening heeft plaatsgevonden in het tweede kwartaal 2016.

De post "Aandeel herverzekering jaren 2014 t/m 2015" bestaat uit het aandeel van de herverzekeraars in de technische voorzieningen per 31 december 2015 en het af te rekenen resultaat over de verzekeringsjaren 2014 en 2015. Deze post is vanaf 2016 gepresenteerd onder Schulden uit herverzekering, in verband met de overgang van coassurantie naar herverzekering inganade 1 januari 2016.

(9) Afgeleide financiële instrumenten

De post afgeleide instrumenten aan de passiefzijde van de balans betreft de waarde van derivatencontracten met per saldo een negatieve waarde. De specificatie van deze instrumenten is opgenomen bij post 4 in de toelichting op de balans.

Niet uit de balans blijkende verplichtingen

Per ultimo 2016 gelden de volgende niet uit de balans blijkende verplichtingen.

Investeringsverplichtingen

Met Syntrus Achmea Particulier Hypothekenfonds is een investeringsverplichting aangegaan, waarvan het resterende nog niet geïnvesteerde bedrag 14 miljoen euro bedraagt.

Uitvoeringskosten verzekeringsadministratie MN

Voor het voeren van de verzekeringsadministratie is een overeenkomst met Mn Services N.V. afgesloten. De overeenkomst is aangegaan voor een periode van vier jaar welke eindigt in 2018. De jaarlijkse kosten variëren, maar bedragen ruim 8 miljoen euro.

Uitvoeringskosten vermogensbeheer MN

Met de vermogensbeheerder Mn Services Vermogensbeheer B.V. is een beheerovereenkomst voor onbepaalde tijd aangegaan welke per direct beëindigd kan worden door middel van een aangetekende brief. De jaarlijkse kosten variëren maar bedragen ruim 2 miljoen euro.

Toelichting op de winst- en verliesrekening

TECHNISCHE REKENING SCHADEVERZEKERING

(10) Verdiende premies eigen rekening

De verdiende premies eigen rekening bestaan uit de (geboekte) bruto premies van 92.141 duizend euro (2015: 54.227 duizend euro) en de toevoeging aan technische voorzieningen niet-verdiende premies en lopende risico's ad 4.293 duizend euro (2015: afname van 1.014 duizend euro).

	2016 x 1.000 euro		2015 x 1.000 euro	
De bruto premies bestaan uit:				
- Gefactureerde premies	87.881		54.403	
- Premiekorting	-129		27	
- Afschrijving premiedebiteuren	4.389		-203	
		92.141		54.227
- Uitgaande herverzekeringspremies		-38.405		0
Totaal		53.736		54.227

Bij de gefactureerde premies is rekening gehouden met de mogelijke oninbaarheid van nog niet ontvangen bedragen. De premiekorting betreft de korting die NV schade op de benodigde premie heeft verleend en voor 100 procent voor rekening van NV schade komt.

De afschrijving premiedebiteuren in 2016 is positief door de vrijval een ambtshalve opgelegde premienota van 4.630 duizend euro voor het product WAO-hiaat. Deze ambtshalve opgelegde premienota was volledig voorzien in verband met verwachte oninbaarheid.

(11) Toegerekende opbrengst uit beleggingen

Van het totale beleggingsresultaat dat NV schade heeft behaald van 59.341 duizend euro (2015: 2.866 duizend euro), zie de toelichting op post 18, is 58.415 duizend euro verantwoord als toegerekende opbrengst uit beleggingen van de technische rekening (2015: 3.761 duizend euro). Deze toerekening aan de technische rekening bestaat uit, het totaal behaalde beleggingsresultaat minus het aandeel van de herverzekeraars in het beleggingsresultaat (926 duizend euro).

(12) Overige technische baten eigen rekening

	2016 x 1.000 euro		2015 x 1.000 euro	
Opgelegde boete inzake premie-inning	434		440	
Overige	228		167	
Totaal		662		607

(13) Schaden eigen rekening

Onder de schaden eigen rekening zijn opgenomen de in 2016 respectievelijk 2015 opeisbaar geworden uitkeringen ('Geboekte schaden') en de mutatie van de voor toekomstige uitkeringen gevormde voorzieningen voor te betalen schaden. Beide posten zijn apart gepresenteerd in de winst- en verliesrekening.

De resultaten voor de herverzekeraars bij beide posten zijn apart weergegeven bij de desbetreffende post in de winst- en verliesrekening.

(14) Toevoeging voorziening toegezegde premiekorting

In 2017 is geen sprake van premiekorting. De wijziging voorziening voor toegezegde premiekorting ultimo 2016 is daarom nihil.

(15) Bedrijfskosten

	2016 x 1.000 euro		2015 x 1.000 euro	
De bedrijfskosten bestaan uit:				
- Uitvoeringskosten inzake de WIA-producten	12.296		9.982	
- Uitvoeringskosten inzake het WAO-product	941		748	
- Algemene bedrijfskosten	2.833		1.936	
Totaal		16.070		12.666

Uitvoeringskosten inzake de WIA-producten

	2016 x 1.000 euro		2015 x 1.000 euro	
Provisie herverzekeraars	1.018		1.078	
Provisie tussenpersonen	1.646		1.530	
		2.664		2.608
Administratiekosten uitvoering WIA-producten	7.702		6.865	
Extra uitvoeringskosten WIA-producten	1.930		509	
Totaal		12.296		9.982

De toename van de extra uitvoeringskosten WIA-producten betreft een eenmalige bijdrage voor het nieuwe verzekeringsstelsel BaNCS.

Uitvoeringskosten inzake het WAO-product

	2016 x 1.000 euro		2015 x 1.000 euro	
Administratiekosten uitvoering WAO-hiaat product	941		748	
Totaal		941		748

Algemene bedrijfskosten	2016 x 1.000 euro		2015 x 1.000 euro	
- Secretariaatskosten	632		476	
- Bezoldiging directie	613		532	
- Bezoldiging commissarissen	274		221	
- Adviseurskosten	791		363	
- Afschrijving bedrijfsmiddelen	69		60	
- Toezichtkosten	73		50	
- Accountantskosten	176		36	
- Kosten actuaris	0		41	
- Overige	205		157	
Totaal		2.833		1.936

Specificatie personeelsbeloningen

Eind 2016 had NV schade 9 werknemers in dienst (2015: 14). De personeelsbeloningen zijn verantwoord onder de Algemene bedrijfskosten (via Secretariaatskosten) en daarnaast onder de Kosten preventie en re-integratie sociale partners (voor wat betreft de beloning voor het personeel inzake duurzame inzetbaarheid).

De Algemene bedrijfskosten zijn in 2016 ten opzichte van 2015 gestegen met 897 duizend euro tot een bedrag van 2.833 duizend euro. Deze stijging wordt voor een belangrijk deel veroorzaakt door hogere uitgaven aan adviseurs die door NV schade zijn ingehuurd.

De toename van de secretariaatskosten met 156 duizend euro ten opzichte van 2015 wordt deels veroorzaakt door de toename van het aantal werknemers in vaste dienst bij NV schade (95 duizend euro) als ook door een toename van de relatiebeheerkosten (23 duizend euro) en de werkkostenregeling (13 duizend euro), die de regeling voor vrije vergoedingen en verstrekkingen vervangt en is sinds 1 januari 2015 verplicht voor elke werkgever.

De toename van de kosten bezoldiging directie met 81 duizend euro wordt naast een eenmalige uitkering CAO-verhoging en de hiermee gepaard gaande stijging van de salarissen, veroorzaakt door de gestegen pensioenpremie (18 duizend euro).

Daarnaast was er in 2015 sprake van een vrijval van een reservering (29 duizend euro), waardoor de kosten lager uitvielen.

De kosten bezoldiging commissarissen zijn ten opzichte van 2015 gestegen met 53 duizend euro. Dit wordt veroorzaakt door de benoeming van een extra RvC-lid in 2016 alsmede door een toename van de opleidingskosten.

NV schade is op verzoek van sociale partners gestart met het project duurzame inzetbaarheid, ten behoeve van werknemers en werkgevers in de sector. De daarmee samenhangende personeelskosten zijn opgenomen, maar zijn niet structureel en komen ten laste van het budget van dit project.

De personeelsbeloningen zijn als volgt te specificeren:	2016 x 1.000 euro		2015 x 1.000 euro	
- Salarissen	413		648	
- Sociale lasten	34		125	
- Pensioenlasten	80		235	
Totaal		527		1.008

Ultimo 2016 waren er 9 personen in loondienst (2015: 14).

De pensioenregeling van de werknemers is ondergebracht bij Pensioenfonds Metaal en Techniek. Hierbij is sprake van een Collective Defined Contribution (CDC) regeling. NV schade heeft geen verplichting tot het voldoen van aanvullende bedragen in het geval van een tekort bij het pensioenfonds dan wel recht heeft op een premiekorting in het geval van een overschot.

Specificatie accountantskosten	2016 x 1.000 euro		2015 x 1.000 euro	
- Onderzoek van de jaarrekening	85		53	
- Andere controleopdrachten	91		0	
- Adviesdiensten op fiscaalterrein	0		0	
- Andere niet controle diensten	0		0	
Totaal		176		53

De gespecificeerde accountantskosten zijn gebaseerd op de lopende contracten.

De accountantskosten stegen fors ten opzichte van 2015. Een deel van de accountantskosten (54 duizend euro) heeft betrekking op de Solvency II openingsbalans. In de accountantskosten 2016 zitten daarnaast ook de kosten van de actuariële werkzaamheden, welke in 2015 separaat verantwoord werden onder 'kosten actuaris' (41 duizend euro).

(16) Overige technische lasten eigen rekening

	2016 x 1.000 euro		2015 x 1.000 euro	
Onder de overige technische lasten eigen rekening zijn opgenomen:				
- Rente op liquide middelen	283		470	
- Afgeboekte rente- en boeteoplegging	173		222	
Totaal		456		692

(17) Toerekening technisch resultaat

	2016 x 1.000 euro		2015 x 1.000 euro	
Het totale bedrag bij toerekening technisch resultaat bestaat uit:				
- Contractperiode 2014 - 2018	0		0	
- Contractperiode 2009 - 2013	0		-5.735	
		0		-5.735

Contractperiode 2014 - 2018

Over de contractperiode met de verzekeringsjaren 2014 tot en met 2018 voert NV schade WIA-producten uit met de twee andere verzekeraars. Het resultaat over deze contractperiode in boekjaar 2016 bedraagt 20.360 duizend euro positief (2015: 18.040 duizend euro negatief). Het betreft het aandeel voor NV schade over de contractperiode, dus na afrekening over het deel voor rekening van de herverzekeraars.

In de overeenkomst (inclusief addendum) met de herverzekeraars over de periode 2014 tot en met 2018 is bepaald dat bij een (cumulatief) positief resultaat maximaal 40 procent van het totale resultaat toekomt aan de herverzekeraars (bij een negatief resultaat 50 procent). Het effect van de toerekening van resultaat aan NV schade (50 procent) bedraagt in boekjaar 2016 0 duizend euro (2015: 0 duizend euro).

Contractperiode 2009 - 2013

Over de contractperiode met de verzekeringsjaren 2009 tot en met 2013 voerde NV schade WIA-producten in coassurantie met de twee andere verzekeraars. Het resultaat over deze contractperiode 2009 tot en met 2013 in boekjaar 2016 bedraagt 0 duizend euro (2015: 5.735 duizend euro negatief). Per eind 2015 vond de eindafrekening plaats.

NIET TECHNISCHE REKENING

(18) Opbrengsten uit beleggingen

Over 2016 is een beleggingsresultaat (inclusief kosten) behaald van 59.341 duizend euro positief (2015: 2.866 duizend euro positief). Dit resultaat gaf een positief rendement van 6,8 procent (2015: 0,1 procent negatief) op de WIA-beleggingsportefeuille en een positief rendement van 5,5 procent (2015: 0,8 procent positief) op de WAO-beleggingsportefeuille. Het beleggingsresultaat bestaat uit de volgende posten in de winst- en verliesrekening: Opbrengsten uit beleggingen, Niet-gerealiseerde winst op beleggingen, Beleggingslasten en Niet-gerealiseerd verlies op beleggingen.

	2016 x 1.000 euro		2015 x 1.000 euro	
Opbrengsten uit beleggingen (18)	44.136		67.414	
Niet-gerealiseerde winst op beleggingen (19)	29.990		28.780	
Beleggingslasten (20)	-4.199		-47.214	
Niet-gerealiseerd verlies op beleggingen (21)	-10.586		-46.114	
Opbrengsten uit beleggingen		59.341		2.866

De toegerekende opbrengst uit beleggingen is het totale beleggingsrendement ten gunste van NV schade.

	2016 x 1.000 euro		2015 x 1.000 euro	
Beleggingsbaten	18.672		19.948	
Gerealiseerde winst op beleggingen	25.464		47.466	
Totaal		44.136		67.414

(19) Niet-gerealiseerde winst op beleggingen

	2016 x 1.000 euro		2015 x 1.000 euro	
Niet-gerealiseerde winst op beleggingen		29.990		28.780

(20) Beleggingslasten

	2016 x 1.000 euro		2015 x 1.000 euro	
Beleggingslasten	-1.987		-2.142	
Gerealiseerd verlies op beleggingen	-2.212		-45.072	
Totaal		-4.199		-47.214

(21) Niet-gerealiseerd verlies op beleggingen

	2016 x 1.000 euro	2015 x 1.000 euro
Niet-gerealiseerd verlies op beleggingen	-10.586	-46.114

(22) Resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening

Het resultaat over 2016 bedraagt 86.787 duizend euro positief (2015: 11.499 duizend euro positief). Het op basis van artikel 24 lid 1 van de statuten gedane voorstel tot resultaatbestemming is vermeld bij de Overige gegevens.

Gebeurtenissen na balansdatum

Per ultimo 2016 zijn er geen “gebeurtenissen na balansdatum”.

Den Haag, 18 mei 2017

Directie:

drs. E. Ooms AAG
drs. P.N. Schrage

Raad van Commissarissen:

A.L. van Dalen
drs. ing. A.L.A. van Gelder, voorzitter
drs. I. van Hoek AAG
drs. G.E. van de Kuilen
C. Offerman RA
A. van der Veen MMO

Overige gegevens

Statutaire Bepalingen

Maatschappelijk kapitaal

Conform artikel 3 lid 1 van de statuten bedraagt het maatschappelijk kapitaal van de vennootschap 5.672.500 euro. Het is verdeeld in 50.000 aandelen, elk groot nominaal 113,45 euro.

Resultaatbestemming

In de statuten van NV schade is via artikel 24 de resultaatbestemming vastgelegd. De leden 1 tot en met 5 van dit artikel zijn hieronder integraal opgenomen.

Artikel 24 lid 1

De winst, die uit de vastgestelde jaarrekening blijkt, wordt als volgt aangewend:

- a. Allereerst wordt krachtens een besluit van de directie - welk besluit de goedkeuring van de raad van commissarissen behoeft - een bedrag toegevoegd aan de tot het eigen vermogen behorende Algemene Reserve die als weerstandsvermogen wordt aangehouden teneinde de gewenste solvabiliteit te bereiken dan wel te behouden, een en ander met inachtneming van het in lid 2 bepaalde;
- b. Uit de eventueel hierna resterende winst wordt krachtens besluit van de algemene vergadering uitgekeerd een bedrag van maximaal vijf procent (5%) van het op de aandelen gestorte kapitaal uitgekeerd, met dien verstande dat dit percentage wordt vervangen door dertien procent (13%), voor zover winstuitkering geschiedt aan aandeelhouders die ingevolge artikel 5, onderdeel b van de Wet op de Vennootschapsbelasting 1969, of daarvoor in de plaats getreden bepalingen, zijn vrijgesteld van vennootschapsbelasting;
- c. De na de toepassing van het in onderdeel a en b bepaalde eventueel resterende winst wordt als winstreserve gereserveerd en aangewend (i) ten behoeve van premieverlaging in de boek- jaren gelegen na het boekjaar waarvoor de winst is vastgesteld en/of (ii) ten behoeve van werkgevers, werknemers en voormalig werknemers naar goedgevoelen van de algemene vergadering die daarover bij besluit kan beschikken. Deze winstreserve is niet voor gehele of gedeeltelijke opheffing vatbaar, met dien verstande dat negatieve resultaten en noodzakelijke toevoegingen aan het in onderdeel a bedoelde weerstandsvermogen hierop in mindering kunnen worden gebracht.

Artikel 24 lid 2

- a. Het bedrag dat aan het lid 1, onderdeel a bedoelde weerstandsvermogen wordt toegevoegd is zo hoog als nodig is om te kunnen voldoen aan de binnen de vennootschap gewenste solvabiliteit, welke minimaal gelijk is aan de krachtens artikel 68 lid 1 van de Wet toezicht verzekeringsbedrijf 1993 wettelijk vereiste solvabiliteit. Over de hoogte van de gewenste solvabiliteit, alsmede van het in enig jaar aan het weerstandsvermogen toe te voegen bedrag wordt door de door de vennootschap aangestelde actuaaris in samenspraak met de door de vennootschap aangestelde accountant als bedoeld in artikel 22 vooraf advies uitgebracht.
- b. Aan het weerstandsvermogen kan geen andere bestemming worden gegeven dan die als omschreven in onderdeel a van dit lid.
- c. Het weerstandsvermogen is niet voor gehele of gedeeltelijke opheffing vatbaar, met dien verstande dat:
 1. Het weerstandsvermogen kan worden toegevoegd aan de voorziening winstdeling en kortingen, indien en voor zover de reserve weerstandsvermogen in enig jaar uitstijgt boven de binnen de vennootschap gewenste solvabiliteit, zoals omschreven in onderdeel a van dit lid;
 2. Een in enig jaar negatief resultaat van de vennootschap ten laste van het weerstandsvermogen kan worden gebracht, indien en voor zover dit resultaat niet ten laste van overige reserves kan worden gebracht.

Een handeling als bedoeld in het onder 1 en 2 bepaalde geschiedt krachtens een besluit van de directie, welk besluit de goedkeuring van de raad van commissarissen behoeft.

Artikel 24 lid 3

De directie is met goedkeuring van de raad van commissarissen bevoegd te besluiten tot uitkering van een interim-dividend met inachtneming van het bepaalde in artikel 105 van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek en onverminderd het bepaalde in lid 1 en 2.

Artikel 24 lid 4

Het dividend wordt uiterlijk veertien dagen na de vaststelling betaalbaar gesteld op de wijze en ter plaatse door de directie te bepalen.

Artikel 24 lid 5

Vorderingen tot winstuitkeringen vervallen door een tijdsverloop van vijf jaar te rekenen van de dag van de betaalbaarstelling.

Statutaire reserve

De in artikel 24 lid 1c van de statuten vermelde winstreserve en de in artikel 24 lid 2c vermelde voorziening winstdeling en kortingen, zijn op de balans opgenomen onder de post Statutaire reserve.

De bestemming van het resultaat wordt toegelicht onder de toelichting op het eigen vermogen.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: de aandeelhouder en de raad van commissarissen van N.V. Schadeverzekering voor de Metaal en Technische Bedrijfstakken

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2016

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2016 van N.V. Schadeverzekering voor de Metaal en Technische Bedrijfstakken (hierna: N.V. Schade MT of de vennootschap) te Den Haag gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van N.V. Schade MT op 31 december 2016 en van het resultaat over 2016 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

De jaarrekening bestaat uit:

- de balans per 31 december 2016;
- de winst-en-verliesrekening over 2016;
- de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening.

Wij zijn onafhankelijk van N.V. Schade MT zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Materialiteit

Materialiteit	€ 3,4 miljoen
Toegepaste benchmark	Circa 1,5% van het eigen vermogen ultimo 2016
Nadere toelichting.	N.V. Schade MT heeft geen winstoogmerk. Het eigen vermogen wordt relevant geacht door stakeholders en is een relatief stabiele basis voor de bepaling van de materialiteit. Derhalve achten wij het eigen vermogen de meest geschikte basis voor het bepalen van de materialiteit.

Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij zijn met de raad van commissarissen overeengekomen dat wij aan de raad tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven € 170.000 rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

De kernpunten van onze controle

In de kernpunten van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het meest belangrijk waren tijdens onze controle van de jaarrekening. De kernpunten van onze controle hebben wij met de raad van commissarissen gecommuniceerd, maar vormen geen volledige weergave van alles wat is besproken.

Wij hebben onze controlewerkzaamheden met betrekking tot deze kernpunten bepaald in het kader van de jaarrekeningcontrole als geheel. Onze bevindingen ten aanzien van de individuele kernpunten moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen over deze kernpunten.

Kernpunt	Onze controle-aanpak
<i>Schattingen gehanteerd bij de bepaling van de technische voorziening voor te betalen schaden</i>	
<p>N.V. Schade MT heeft een significante technische voorziening voor te betalen schaden van € 739 miljoen ofwel 67% van het balanstotaal. Hiervan is ultimo 2016 € 106 miljoen inzake de WIA-portefeuille herverzekerd (2015: co-assurantie constructie). De technische voorziening voor te betalen schaden moet voldoende zijn om de ingeschatte verplichtingen te kunnen afwickelen. N.V. Schade MT stelt de balansvoorziening voor te betalen schaden vast op basis van grondslagen die zij ook hanteert onder Solvency II, waardoor er geen verschil bestaat tussen deze technische voorziening in de jaarrekening en de Solvency II technische voorziening.</p> <p>Bij de waardering van de technische voorziening voor te betalen schaden zijn significante inschattingen van onzekere toekomstige uitkomsten noodzakelijk. Verschillende assumpties worden gebruikt om deze langdurige verplichtingen te schatten, waaronder toekomstige inflatie, verwachte instroom en uitstroomkansen in verschillende WIA/WGA stadia en overlevingskansen. In 2016 zijn diverse wijzigingen doorgevoerd in assumpties. Gezien de onzekerheid rondom de best estimate voorziening is een risicomarge gebaseerd op Cost-of-Capital grondslagen opgenomen in de technische voorziening voor te betalen schaden.</p>	<p>Wij hebben onze actuariële specialisten ingezet bij onze controle op de waardering van de technische voorziening voor te betalen schaden. Onze werkzaamheden waren vooral gericht op:</p> <ul style="list-style-type: none"> • de basisgegevens die door N.V. Schade MT zijn gebruikt en het vaststellen van opzet, bestaan en werking van de interne controles die door N.V. Schade MT zijn uitgevoerd op de waardering van de technische voorziening voor te betalen schaden; • de gehanteerde methoden en assumpties – inclusief de hierin doorgevoerde wijzigingen in 2016 - voor de waardering van de technische voorziening voor te betalen schaden, aan de hand van historische informatie en sectorinformatie; • de intern opgestelde analyses van de uitkomsten van de technische voorziening en het verloop tussen perioden; • de werkzaamheden en rapportages van de actuariële functie. <p>Tenslotte hebben wij beoordeeld of de toelichting op de technische voorziening voor te betalen schaden inclusief het aandeel herverzekeraars, zoals opgenomen in de toelichting (noot 6 balans) voldoet aan titel 9 Boek 2 BW.</p>

Kernpunt	Onze controle-aanpak
<i>Solvency II ratio in de jaarrekening</i>	
<p>In de toelichting op de balans is onder ‘Eigen Vermogen’ (noot 5 balans) de solvabiliteitsratio per 31 december 2016 opgenomen, gebaseerd op de per 1 januari 2016 – door de Wet op het financiële toezicht – in werking getreden Solvency II wetgeving. De toelichting op het weerstandsvermogen (SCR), zoals opgenomen in de toelichting op het Eigen Vermogen, biedt informatie over de kapitaalspositie van N.V. Schade MT op basis van Solvency II grondslagen. Bij de vaststelling van de solvabiliteitsratio is gebruik gemaakt van schattingen met betrekking tot gehanteerde methodologieën en assumpties (‘best estimate’). In bijzonder is onderhevig aan schattingen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • de vaststelling van de ‘best estimate’ verplichting voor verzekeringscontracten, met name de assumpties voor arbeidsongeschiktheid, revalidering, sterfte en kosten; • de methodiek voor de bepaling van de ‘best estimate’ IBNR voorziening. 	<p>Wij hebben onze actuariële specialisten ingezet om ons te assisteren in de controle van de aan Solvency II ten grondslag liggende berekeningen, welke onder meer omvatten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Overwegingen van de passendheid van assumpties ten aanzien van arbeidsongeschiktheid, revalidering, sterfte en kosten, zoals gehanteerd voor de waardering van de ‘best estimate’ verplichting voor verzekeringscontracten, waarbij gebruik is gemaakt van gegevens beschikbaar in de sector en verwachtingen van de vennootschap inzake toekomstige arbeidsongeschiktheid en revalidering en de ontwikkeling van kosten. • Overweging van de passendheid van de methodiek voor de bepaling van de ‘best estimate’ IBNR voorziening. <p>Wij hebben de opzet van de interne beheersmaatregelen met betrekking tot Solvency II berekeningen beoordeeld. Deze beoordeling omvatte tevens, waar van toepassing, interpretatie van richtlijnen, vergelijking met schattingen in relatie tot huidige en in ontwikkeling zijnde marktgebruiken, alsmede het deelwaarnemingsgewijs opnieuw uitvoeren van berekeningen.</p>
<i>Uitvoering van processen door serviceorganisatie</i>	
<p>N.V. Schade MT heeft belangrijke bedrijfsprocessen uitbesteed aan externe serviceorganisaties. De uitbesteede processen betreffen: de beleggingsadministratie, de verzekerdenadministratie, het actuariële proces, de administratie van de overige bedrijfskosten, de financiële administratie en de hieraan gerelateerde processen voor geautomatiseerde gegevensverwerking. De directie blijft eindverantwoordelijk voor de gehele uitbestedingsketen. De financiële informatie die ontvangen wordt van deze organisaties is opgenomen in de jaarrekening van de vennootschap.</p> <p>De vennootschap heeft de relatie tussen haar verantwoordelijkheden voor de processen en de uitbesteding daarvan aan de serviceorganisaties toegelicht in de risicoparagraaf van de jaarrekening.</p>	<p>Onze controlewerkzaamheden richtten zich op het vaststellen van de feitelijke beheersing van de uitbesteding door N.V. Schade MT, door beoordeling van naleving van de contracten waarin de uitbestedingsrelaties zijn vastgelegd, alsmede de assurance-rapportages die van de serviceorganisaties zijn ontvangen. Verder hebben wij gegevensgerichte werkzaamheden uitgevoerd zoals cijferanalyses en deelwaarnemingen met als doel de uitkomsten van de relevante financiële informatiestromen te controleren. In verband met de in gebruikname van een nieuwe IT applicatie voor de verzekerdenadministratie zijn aanvullende controlewerkzaamheden uitgevoerd teneinde voldoende zekerheid te verkrijgen over de betrouwbaarheid van de basisgegevens</p>

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- Kerncijfers;
- Verslag van de raad van commissarissen;
- Verslag van de directie;
- Personalialijst van de dagelijkse beleidsbepalers op grond van de Wft;
- De overige gegevens.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het verslag van de directie en de overige gegevens in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Verklaring betreffende overige door wet- of regelgeving gestelde vereisten

Benoeming

Wij zijn door de algemene vergadering van aandeelhouders op 20 maart 2014 benoemd als accountant van N.V. Schadeverzekering voor de Metaal en Technische Bedrijfstakken vanaf de controle van het boekjaar 2014 en zijn sinds die datum tot op heden de externe accountant.

Beschrijving van verantwoordelijkheden voor de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur en de raad van commissarissen voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de onderneming in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de vennootschap te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De raad van commissarissen is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de vennootschap.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de entiteit;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een onderneming haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen;
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met de raad van commissarissen onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Wij bevestigen aan de raad van commissarissen dat wij de relevante ethische voorschriften over onafhankelijkheid hebben nageleefd. Wij communiceren ook met de raad over alle relaties en andere zaken die redelijkerwijs onze onafhankelijkheid kunnen beïnvloeden en over de daarmee verband houdende maatregelen om onze onafhankelijkheid te waarborgen.

Wij bepalen de kernpunten van onze controle van de jaarrekening op basis van alle zaken die wij met de raad van commissarissen hebben besproken. Wij beschrijven deze kernpunten in onze controleverklaring, tenzij dit is verboden door wet- of regelgeving of in buitengewoon zeldzame omstandigheden wanneer het niet vermelden in het belang van het maatschappelijk verkeer is.

Amsterdam, 18 mei 2017

Ernst & Young Accountants LLP

w.g. A. Snaak RA

Nadere informatie over bestuursleden

Onderstaand is nadere informatie opgenomen over de directieleden en leden van de Raad van Commissarissen van N.V. Schadeverzekering Metaal en Technische Bedrijfstakken, per de ondertekeningsdatum van de jaarrekening. De vermelde nevenfuncties relevant voor de functie bij de vennootschap betreffen functies die duidelijk maken welke belangen de desbetreffende persoon heeft te behartigen.

Directie

drs. E. Ooms AAG

leeftijd:	54
in functie als directeur sinds:	1 september 2012
relevante nevenfuncties:	- Bestuurslid Pensioenfonds MN

drs. P.N. Schrage

leeftijd:	63
in functie als directeur sinds:	6 december 2006
relevante nevenfuncties:	- Bestuurslid stichting ORBIS - Voorzitter Stichting Administratief Gemak

Raad van Commissarissen

A.L. van Dalen	
leeftijd:	64
in functie als commissaris sinds:	1 augustus 2011
relevante nevenfuncties:	- Lid ROM
drs. ing. A.L.A. van Gelder	
leeftijd:	71
in functie als commissaris sinds:	8 januari 2013
relevante nevenfuncties:	- Bestuurslid Bouw Informatie Raad (BIR) - Lid Maatschappelijk Advies Raad TVVL - Bestuurslid BJ Max Stichting Leusden - Commissaris Bouwgroep ASVB BV Den Bosch - Commissaris 2BA BV Utrecht - Voorzitter Stichting Wetenschappelijk Onderwijs & Installatietechniek - Adviseur Uneto-Vni inzake BIM
drs. I. van Hoek AAG	59
in functie als commissaris sinds:	7 mei 2014
relevante nevenfuncties:	- Lid bestuur People 4 Earth Foundation - Commissaris OOM Verzekeringen (als groep) - Directie OWM Centramed B.A. - Lid kascommissie KNZ&RV
drs. G.E. van de Kuilen	52
in functie als commissaris sinds:	15 september 2016
relevante nevenfuncties:	- Bestuurslid Pensioenfonds voor het Kappersbedrijf - Voorzitter RvT Pensioenfonds voor Tandartsen & Tandarts-specialisten - Lid RvT Pensioenfonds Medewerkers Apotheken - Lid RvT Pensioenfonds Zoetwaren - Lid beleggingsadviescommissie Pensioenfonds Arcadis - Lid van diverse visitatiecommissies van pensioenfondsen - Penningmeester Stichting Perseus - Bestuurslid Pensioenfonds ERIKS
C. Offerman RA	67
in functie als commissaris sinds:	20 januari 2014
relevante nevenfuncties:	- Lid Raad van Toezicht Stichting FNV Formaat
A.van der Veen MMO	
leeftijd:	68
in functie als commissaris sinds:	1 augustus 2012
relevante nevenfuncties:	- Onafhankelijk voorzitter FCB - Vice voorzitter RVC Stimulanz - Lid Raad van Toezicht PMT

Colofon

N.V. Schadeverzekering
Metaal en TechnischeBedrijfstakingen

Statutair gevestigd te Den Haag

Kantooradres:

Prinses Beatrixlaan 15
2595 AK Den Haag
Postbus 30304
2500 GH Den Haag
Telefoon (070) 3 160 834

Realisatie

Mn Services N.V. te Den Haag

Wilt u
meer informatie?
Kijk op onze website
www.nvschade-mt.nl.

NV Schadeverzekering

Metaal en Technische Bedrijfstakken

Postbus 16862 | 2500 BW Den Haag

t. 070 316 08 34 | w. nvschade-mt.nl | e. info@nvschade-mt.nl

Klanteninformatie is telefonisch bereikbaar op werkdagen tussen 8.00 en 17.30 uur.

NV Schadeverzekering Metaal en Technische bedrijfstakken, K.v.K 27148461 is ingeschreven bij de AFM, registratienummer 12000620.

Keurmerk klantgericht verzekeren